

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ЛЬВІВСЬКА ЕКОНОМІЧНА ФУНДАЦІЯ»

ОБЩЕСТВЕННАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ
«ЛЬВОВСКАЯ ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ФУНДАЦИЯ»

**БІЗНЕС, ЦИФРОВІ ІННОВАЦІЇ
ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО:
СТАН, АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ
ТА НАУКОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК**

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
(Львів, 22 грудня 2018 року)

ЧАСТИНА II

**БИЗНЕС, ЦИФРОВЫЕ ИННОВАЦИИ
И ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО:
СОСТОЯНИЕ, АНАЛИЗ ТЕНДЕНЦИЙ
И НАУЧНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ**

Материалы
Международной научно-практической конференции
(Львов, 22 декабря 2018 года)

ЧАСТЬ II

Львів
2018

УДК 330.34(063)
Б59

Бізнес, цифрові інновації та підприємництво: стан, аналіз тенденцій та науково-економічний розвиток: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 22 грудня 2018 року) / ГО «Львівська економічна фундація». – У 2-х частинах. – Львів: ЛЕФ, 2018. – Ч. 2. – 108 с.

Бизнес, цифровые инновации и предпринимательство: состояние, анализ тенденций и научно-экономическое развитие: материалы Международной научно-практической конференции (Львов, 22 декабря 2018 года) / ОО «Львовская экономическая фундация». – В 2-х частях. – Львов: ЛЭФ, 2018. – Ч. 2. – 108 с.

УДК 330.34(063)
Б59

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 4. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Чутчев О.Д., Куденко В.І. ПРОБЛЕМ ПЛИННОСТІ КАДРІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	6
Шапа Н.Н., Усатенко А.Г. ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ КОММУНИКАЦИОННОГО ПРОЦЕССА С ПОЗИЦИИ ЕГО УЧАСТНИКОВ.....	8
Sheiko Iryna, Storozhenko Oleksandra INNOVATIVE ACTIVITY OF UKRAINIAN ENTERPRISES: CHALLENGES OF DIGITALIZATION	11

СЕКЦІЯ 5. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Berezina O.Yu. GLOKALIZATION ASPECTS OF INTERNATIONAL COOPERATION FOR THE REGIONAL SUSTAINABLE DEVELOPMENT	15
Лаб'як Г.В., Томашевська А.М. ОСОБЛИВОСТІ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ	19
Цімболинець Г.І. ПРОБЛЕМИ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В ПРОЦЕСІ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	21
Ярмак Т.Є. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ ТРАНСПОРТНО- ЛОГІСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ	24

СЕКЦІЯ 6. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Самошкіна І.Д. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЕКОЛОГІЧНОГО СТРАХУВАННЯ	26
---	----

СЕКЦІЯ 7. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

Hordiichuk Yuliia UNEMPLOYMENT IN UKRAINE: CAUSES AND WAYS OF EXTENSION	30
Калюта С.Г., Каховская Е.В. ПРОБЛЕМЫ МОБИЛЬНОСТИ РАБОЧЕЙ СИЛЫ В УКРАИНЕ	31
Кравчук А.В., Мантур-Чубата О.С. НАСЕЛЕННЯ І ТРУДОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ.....	34
Куденко В.І., Коваленко-Марченкова Є.В. ОФШОРНІ ЗОНИ, ТА ЇХ РОЛЬ В ЕКОНОМІЦІ	36

Чухно І.А., Гасанова А.І. ІМІДЖ ЯК ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В СУЧАСНИХ УМОВАХ	39
---	----

СЕКЦІЯ 8. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Богріновцева Л.М., Дудник Л.Р. ОБОВ'ЯЗКОВЕ СТРАХУВАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВЛАСНИКІВ НАЗЕМНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ	42
Камінська О.А. УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ У СЕРЕДНЬОСТРОКОВІЙ ПЕРСПЕКТИВІ	45
Олійник І.О. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОВЕРСАЙТА В УКРАЇНІ	49
Петрик М.М. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ	51
Ткаченко І.П. УЗАГАЛЬНЕННЯ ДОСВІДУ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ	53
Шевченко В.О. БАНКІВСЬКИЙ СЕКТОР ЯК СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	56
Шмалюх А.І. РОЗВИТОК АГРОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	58
Штельмах І.О. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ БЮДЖЕТНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК СТРАТЕГІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ	60
Яковініч Н.А. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	63

СЕКЦІЯ 9. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Андрєєва Д.А. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	65
Вічавський Д.Р. РОЛЬ ГРОШОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СТИМУЛЮВАННІ ДО ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ	67
Горбань С.Ю. ЗДІЙСНЕННЯ АУДИТОРСЬКОЇ ВИБІРКИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ	69
Гринь А.В., Головка В.І. ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	71

Грищенко Ю.С. ОБЛІК ВІДРЯДЖЕНЬ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ	74
Дорош Н.І., Кузьмінська А.Є. НЕОБХІДНІСТЬ СКЛАДАННЯ РЕЄСТРУ РИЗИКІВ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ІМПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	76
Клипо Д.С. ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	79
Михальова А.О. ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ	82
Осіпчук І.С. ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ БУХГАЛТЕРА	84
Павлушенко Т.О., Луцька Н.І. АНАЛІЗ ЯКОСТІ ОСВІТИ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	85
Pudovkina Viktoriia WORLD EXPERIENCE IN USING AUDIT SERVICES	89
Пяникова А.Ю. ДІЯЛЬНІСТЬ АУДИТОРСЬКИХ ФІРМ ВЕЛИКОЇ ЧЕТВІРКИ: ІСТОРІЯ УСПІХУ ТА РОЗВИТКУ	90
Пяникова А.Ю. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ ДОХОДІВ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	93
Тітарчук М.І., Ковальчук В.В. КЛАСИФІКАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА	95
Шинкар Ю.С. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ	99
Щирська А.Ю., Кочин Т.М. РАХУНКИ ТА ПОДВІЙНИЙ ЗАПИС ЯК ЕЛЕМЕНТИ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ	100

СЕКЦІЯ 10. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Вдовиченко К.О. ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ.....	105
--	-----

СЕКЦІЯ 4. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Чутчев О.Д.

студент

Придніпровської державної академії будівництва і архітектури

Куденко В.І.

студент

Придніпровської державної академії будівництва і архітектури

*Науковий керівник: **Каховська О.В.***

доктор економічних наук,

професор кафедри обліку, економіки

і управління персоналом підприємства

Придніпровської державної академії будівництва і архітектури

м. Дніпро, Україна

ПРОБЛЕМ ПЛІННОСТІ КАДРІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Плінність кадрів – є основною і суттєвою проблемою будь-якої сучасної компанії. Великий показник плінності кадрів не дозволяє скластися сталого і гармонійного колективу, отже, корпоративний дух фірми буде на низькому рівні, а це в свою чергу буде впливати на ефективність виконання завдань, конкурентоспроможність, стабільність організації. причини цього явища різноманітні [1]:

1. Необ'єктивна структура оплати праці;
2. Непостійний заробіток;
3. Тривалі та мало зручні години роботи;
4. Недолік оптимальних умов праці;
5. Проблеми з проїздом до місця роботи;
6. Відсутність потенціалу навчання або підвищення кваліфікації;
7. Відсутність пристосування нових працівників (адаптації);
8. Жорстка структура.

Приступимо з самого початку – набору персоналу. Найчастіше причина виходу працівника з організації формується вже на початковому етапі, через незадовільний підбір. У недоброякісного відбору існує ряд причин [1]: прагнення якомога швидше закрити вакантну посаду, мета скоріше дістати свою винагороду рекрутером, відшукати хоч якусь роботу претендентом. Подібний підхід, в результаті, призведе до звільнення.

Важливе значення має адаптація персоналу. Погана адаптація веде до незапланованого покидання робочого місця працівником. Звичайно, вдалий процес адаптації ще не гарант перемоги в боротьбі з плінністю. Величезну кількість часу люди перебувають на роботі, і щоб службовці працювали старанно і якісно необхідно створити для них сприятливі умови, адже від цього залежить, чи залишиться співробітник в компанії або буде шукати альтернативу.

Суттєве значення має соціально-психологічний клімат серед колег. Вкрай важливо підтримувати хороші, довірчі відносини всередині організації і не допускати її дроблення. Дуже поширене явище, коли працівники йдуть слідом за своїми друзями, колегами.

Чітко встановити причину звільнення працівників нереально, так як у всіх різні причини. корисно буде ввести в компанію, наприклад, співбесіду при звільненні, в процесі якого відділ кадрів зобов'язаний дізнатися мотив звільнення, щоб запобігти його в майбутньому і прийняти будь-які заходи щодо профілактики. Коли ми дізналися причину звільнення співробітників, потрібно спробувати її усунути. Наприклад, якщо це рівень заробітної плати, потрібно дізнатися, чи можливо підвищити її, виплатити премію або провести інше матеріальне стимулювання. Якщо не влаштували умови праці, то потрібно спробувати поліпшити їх.

Плинність кадрів – це не завжди негативне явище. Нові співробітники приносять з собою свіжі ідеї, такі потрібні для успіху, але якщо залишають кращі працівники – це серйозна проблема над якою варто задуматися.

Згідно з результатами ЕУ експрес-огляду заробітних плат і компенсацій в Україні в 2017 році, в яких взяло участь понад 250 провідних українських і міжнародних компаній показали, що переважна більшість компаній-учасниць або зберегли чисельність персоналу незмінною (40% компаній), або збільшили (41% компаній) чисельність персоналу, в порівнянні з 2016 роком. При цьому лідерами за показниками збільшення чисельності персоналу компанії сектора торгівлі та фармацевтичного сектора. У той же час найбільш активно скорочували персонал компанії банківського сектора. Що стосується планів на 2018 рік, то половина компаній-учасниць огляду не планує змін чисельності співробітників. У той же час 39% компаній-учасниць вже запланували збільшення чисельності співробітників на 7% по медіані.

Говорячи про маєтки чисельності персоналу, слід окремо розглянути проблему плинності кадрів. У 2017 році загальний ринковий показник плинності кадрів в цілому по компанії склав 19% по медіані, що на 3% вище показника минулого року. При цьому зростання обумовлене зростанням плинності за власним бажанням, у той час як показник плинності з ініціативи компанії залишився незмінним у порівнянні з 2016 роком.

Таким чином, аналіз причин плинності за власним бажанням важливим аспектом досліджень в сфері управління персоналом. Так, найбільш поширеними причинами звільнення за власним бажанням компанії-учасниці вказали пошук нових кар'єрних можливостей (94% компаній), особисті обставини (79% компаній) і незадоволеність рівнем оплати праці (76% компаній). Важливо розуміти, що причини плинності кадрів, викликані звільненням за власним бажанням, можуть значно відрізнятися від галузі до галузі [2].

Отже, ми з'ясували, що існує багато причин плинності кадрів. Що ж робити, щоб її звести до мінімуму?

1. Забезпечте якісний підбір персоналу. Найміть кваліфікованих людей, які підходять до корпоративної культури компанії. Їх цінності, погляди і цілі повинні відповідати цілям організації. На стадії підбору забезпечте здобувачів граничної інформацією про роботу і роботодавця.

2. Розробіть програми з розвитку персоналу. Навчальні програми відіграють величезну роль для формування лояльності співробітників. Наприклад, курси з підвищення кваліфікації, удосконалення навичок.

3. Забезпечте причетність співробітників. Кадри повинні зрозуміти, що вони потрібні організації і можуть внести свій вклад в її розвиток. Радьтеся з ними по трудовим проблемам, включіть практику групового прийняття рішень, забезпечуйте співробітників інформацією про зміни в компанії: про фінансовий стан, модифікаціях в політиці.

4. Забезпечте людей роботою. Працівники повинні відчувати, що від їх діяльності реально щось залежить.

5. Не примушуйте працювати понаднормово або у вихідні. Для багатьох відпочинок має величезне значення, внаслідок цього не потрібно вкорочувати його. При необхідності будьте готові зробити графік роботи більш еластичним. Робота повинна бути оцінена не за кількістю опрацьованого періоду, а по конкретним досягнутими результатами.

Якщо ваша організація дотримується цих порад і висловлює щире хвилювання про благополуччя працівників, то вам не потрібно буде виплачувати найвищу заробітну плату в місті, щоб володіти самим невеликим рівнем плинності кадрів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Віханській О.С., Наумов А.І. Менеджмент. М.: БЕК, 2005. 315 с.
2. Рынок труда Украины в цифрах: обзор ключевых тенденций от ЕУ [Електроний ресурс] // Режим доступа: <https://prohr.rabota.ua/osnovnyie-tendentsii-na-ryinke-truda-ukrainyi/>

Шана Н.Н.

*кандидат экономических наук,
доцент кафедры менеджмента, управления
Приднепровской государственной
академии строительства и архитектуры*

Усатенко А.Г.

*студентка экономического факультета
Приднепровской государственной
академии строительства и архитектуры
г. Днепр, Украина*

ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ КОММУНИКАЦИОННОГО ПРОЦЕССА С ПОЗИЦИИ ЕГО УЧАСТНИКОВ

С момента появления трудовых отношений объективно стало необходимым иметь инструмент для регулирования и установления взаимопонимания между людьми. Таким инструментом стал коммуникационный процесс [1]. В современной организации этот процесс является одним из главных составляющих успеха, т.к. на основе информации принимаются управленческие решения и

строиться система работы. Однако, как показывает практика, коммуникационный процесс (КП) представляет одну из сложных проблем менеджмента, изучению которого посвящены работы многих ученых. В этих работах рассматриваются элементы и этапы обмена информацией, а также выявляются препятствия (барьеры) на пути эффективного общения. Несмотря на многочисленные рекомендации, советы по устранению данных барьеров, вопросы совершенствования КП остаются до конца не изученными.

Первой научной работой, в которой были учтены и приняты во внимание проблемы КП, является работа К. Шеннона и В. Уивера «Шумовая модель коммуникации», где раскрыто причину недопонимания и ошибочной, искаженной информации у получателя. Помимо технической проблемы, названы семантическая проблема и проблема эффективности (насколько эффективно значение сообщения влияет на поведение) [2]. То есть те, которые вызваны человеческим фактором. Позднее, в работах [3; 4] более детально рассматривались такие преграды и давались рекомендации по способу их устранения.

Цель работы – проанализировать преграды на пути эффективного обмена информацией, выделив те из них, которые зависят от человеческого фактора, т.е. позиции его участников, и, на этой основе, определить пути совершенствования КП.

Роль человеческого фактора в КП весьма значительна, т.к. именно человек формирует идею, переводит ее в сообщение, выбирает канал и декодирует информацию.

«Человеческий фактор» – это такой набор физических, биологических, интеллектуальных и эмоциональных качеств, которыми обладает каждый человек [5]. Интеллектуальная и эмоциональная компоненты являются, по нашему мнению, наиболее важными составляющими человека, так как именно они отличают человека от техники.

Интеллектуальная компонента человека представляет собой совокупность знаний, навыков и умений. Эмоциональная компонента или в широком смысле капитал – способность человека распознавать эмоции, понимать намерения, мотивацию и желания других людей и свои собственные, а также способность управлять своими эмоциями и эмоциями других людей в целях решения практических задач [5].

Большинство барьеров КП, так или иначе, связано с интеллектом и эмоциями участников.

Первым глубоко осознал большой потенциал понятия «барьер» З. Фрейд, употребив этот термин при рассмотрении сознательного и бессознательного, говоря, что с помощью сопротивлений бессознательное устанавливает барьеры для собственной защиты [6]. Позднее этот термин начал широко использоваться в работах психологов [7; 8].

Проанализируем барьеры на пути эффективного обмена информацией, описанные в работах ряда ученых. Выделим среди них те преграды, которые связаны с эмоциональной и интеллектуальной составляющей человека, (табл. 1).

Сравнительный анализ преград на пути обмена информацией

ФИО ученых	Преграды на пути коммуникационного процесса	Интеллектуальный компонент	Эмоциональный компонент
К. Шеннон, У. Уивер	Техническая проблема (механические помехи связи) и информационный шум Семантическая проблема (как передается смысл) Проблема эффективности (насколько эффективно значение сообщения влияет на поведение)	Информационный шум (избыток сведений, не умение передать основную мысль) Семантика	Влияние сообщения на эмоции и поведение получателя
Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф	Восприятие Семантика Невербальные коммуникации Неэффективная обратная связь Неэффективное слушание. Механические помехи связи	Восприятие, Семантика Неэффективная обратная связь (из-за недостатка знаний, неправильного понимания сообщения)	Невербальные коммуникации Неэффективное слушание
Шевандрин Н.И.	Барьеры понимания(логический, семантический, фонетический) Барьеры социально-культурного различия Барьеры отношений Барьеры, возникшие вследствие индивидуальных психологических особенностей	Барьеры понимания	Барьеры, отношений Барьеры, возникшие вследствие индивидуальных психологических особенностей

Таким образом, по итогам таблицы 1 видно, что большая часть преград на пути КП, связана не с техническими проблемами, а с интеллектуальной и эмоциональной составляющей людей–участников КП (отправителя и получателя).

В современных научных трудах даются разные рекомендации по устранению этих преград (умение слушать, правильно употреблять слова и т.п), мы предлагаем подойти к решению этого вопроса более глобально. Во первых, управлять уровнем интеллекта участников КП путем повышения компетентности, знаний. Во вторых, управлять эмоциями участников КП.

Был проведен анализ преград на пути эффективного обмена информацией, выявлены те из них, устранение которых (точнее предупреждение) возможны посредством повышения интеллектуального уровня (компетентности участников КП) и их эмоциональной устойчивости. Из этого следует, что совершенствование процесса обмена информации видится нами в двух взаимодополняемых направлениях: управление компетентностью и эмоциональной устойчивостью участников КП.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Гриффин М. Коммуникация: теории и практики / М. Гриффин. – Москва: Гуманитарный центр, 2015. – 688 с.
2. Шеннон К. Модель Шеннона-Уивера [Электронный ресурс] / К. Шеннон, У. Уивер. – 1949. – Режим доступа до ресурсу: http://www.nvtc.ee/e-oppe/Ija/b_4_1/_2.html
3. Мескон М. Основы менеджмента / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – Москва: Дело, 2014. – 481 с.
4. Коммуникационный процесс в системе менеджмента [Электронный ресурс]. – 2016. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.work5.ru/gotovye-raboty/117012>.
5. Leonard M. The human factor: the critical importance of effective teamwork and communication in providing safe care [Электронный ресурс] / M. Leonard, S. Graham, D. Bonacum // BMJ Quality & Safety. – 2004. – Режим доступа до ресурсу: https://qualitysafety.bmj.com/content/13/suppl_1/i85.
6. Фрейд З. Психология бессознательного / З. Фрейд. – Москва: Просвещение, 1989. – 178 с.
7. Шевандрин Н. И. Коммуникативный барьер [Электронный ресурс] / Н. И. Шевандрин. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: https://studopedia.su/10_114476_kommunikativnie-bareri.html.
8. Улла Д. Эффективная коммуникация. Приемы и навыки / Дик Улла., 2007. – 188 с.

Sheiko Iryna

*Associated Professor of Economic
Cybernetics and Economic Security Management Department,
Kharkiv National University of Radioelectronics
Kharkiv, Ukraine*

Storozhenko Oleksandra

*Associated Professor of Economic
Cybernetics and Economic Security Management Department,
Kharkiv National University of Radioelectronics
Kharkiv, Ukraine*

INNOVATIVE ACTIVITY OF UKRAINIAN ENTERPRISES: CHALLENGES OF DIGITALIZATION

Innovative development is of paramount importance in the country's economic growth, improving the economic performance of enterprises, establishing business linkages between science and education and production processes, as well as changing the structure of export and import of the country. That is why the analysis of the dynamics of the indicators of the innovation activity has paid considerable attention from scientists and specialists. The need for radical transformations in the field of production will necessarily affect the scope of innovation. Thus, if we create a new groundwork for the development of the production and financial sector, then one of the varieties of development is the most innovative transformation. Innovative activities can significantly change not only the technological base of production and assortment of products of domestic enterprises, but also will allow enterprises to reach the international level, not to mention the field of science, for which the regional

boundaries do not matter. It is the innovative activity of enterprises that gives pulse to the development of investment attractiveness of separate enterprises and entire industries. The importance of innovation is recognized by many legal and political documents in Ukraine, including at the highest level. However, the all-embracing consideration of the national innovation system of Ukraine, its various components and relations between them, is left out of the attention of government officials [1].

In Ukrainian perspective there is a large-scale digitalization of all branches of the economy and basic spheres of life, strengthening of investments in infrastructure development, innovations and modern technologies. After all, digital technology reduces barriers to entering new markets, allows you to automate a huge amount of mechanical work, upgrade equipment, optimize management processes. An important aspect: thanks to the introduction of the digital economy, small and medium-sized businesses have become global. Ukrainian companies can integrate into international value added networks, some of them are already successfully implemented. This is a way to increase exports and produce more value added products [2]. Today, thanks to the digital economy, 22% of world GDP is created, and in China – 30% of its GDP (\$ 3.4 trillion) [2]. According to the government's estimates, the planned digital economy development could increase the country's projected gross domestic product growth by 5 percent by 2021 [3].

The concept of Industry 4.0 is based on linkage of virtual and physical parts of business processes along a supply chain. The virtualization is gained by Internet of Things (IoT), Internet of Services (IoS) and Internet of people (IoP). Industry 4.0 or Manufacturing IoT systems connect the components of a production process in a factory. Their purpose is to enable "smart manufacturing". In smart factories, cyber-physical systems monitor physical processes and make decentralized decisions. Via their IoT connection, these cyber-physical systems can communicate and cooperate with each other and with humans in real time. Connected devices include manufacturing equipment and robots [4].

On January 17, 2018, the Cabinet of Ministers of Ukraine during its regular meeting the concept for the development of the digital economy and society of Ukraine for 2018–2020 was approved. According to the plan, within the next three years, the government will modernize digital infrastructure, promote the development of Internet technologies and provide incentives for high-tech projects. The roadmap aims to cover 80 percent of the Ukrainian territory with broadband Internet by 2021 and carry out the digitalization of such sectors as education, medicine, ecology, infrastructure and transport. Currently, about 35 percent of Ukraine's rural population has no access to the broadband Internet [3].

The integration of digital technologies in production processes, or the digitalization of industry, is a priority of state industrial policy. The state policy of stimulating the development of Industry 4.0 has three directions: creation of Infrastructure of Industry 4.0 – industrial parks, industry centers of technology; access to capital to create new innovative productions; development of digital skills for training personnel [3].

As for machine-building industry, due to digitalization production lines will reconfigure themselves automatically in order to optimise productivity. Some of that will be driven from above, with production lines responding dynamically to new or

amended production orders, tying in seamlessly with logistics and the wider business. Some will be driven from the product itself, communicating with the line to determine the optimal route through the production process. For example, if there is a bottleneck at some point the production line, the product will recognize this and look to see if there are other processes that might be accomplished first, and instruct the line to reroute its progress [5].

Industry 4.0 also brings a higher degree of flexibility to the manufacturing process. Under Industry 4.0, a single line will accommodate any type of product without the need for a changeover from one batch to another, for example through parts or products modifying robot profiles as they move along the line [6].

A case of successful digitalization of domestic machine-building enterprise is represented by state enterprise “FED” (Kharkiv, Ukraine) [7]. FED is one of the leading companies engaged in production of components for aircraft engines and control systems for civil aviation purposes (actuators, power systems, components for high-lift control systems).

With the goal of entering foreign markets, the company focused its business strategy on quality, innovation and export. Managing these factors, as well as timing and price, was impossible without technological modernization, modern information technologies and automation. Therefore, in 2011, the company launched a large-scale project on the implementation of an automated system for planning, accounting and analysis of Enterprise Resource Planning (ERP) business processes. And in 2013, FED launched a new project for the implementation of information technologies from IT-Enterprise-SmartFactory [7]. Digital transformation of the business using the elements of Industry 4.0 helped the enterprise to increase the capacity of the equipment and improve delivery time.

Then such modules were introduced: SmartFactory Production Management Modules, material inventory management, tool management, procurement management, controlling (scheduling and the actual cost price of the finished product), SmartManager (electronic document management of the enterprise). All these phases ensures integrated production management. In addition, IT-Enterprise modules for accounting and tax accounting, as well as personnel management and salary calculation were introduced. The first results of implementation were obtained during the year. Stability and reliability in terms management already then allowed the enterprise to guarantee the fulfillment of new orders from the world’s leading aircraft manufacturers in the amount of more than hundreds of millions of dollars. The results of implementation at the end of 2017 are as follows:

1. As the main result, instead of the planned increase in throughput up to 10%, it increased to 15%. Production cycles at the same time reduced by an average of 25%.
2. The number of people involved in coordination tasks has decreased.
3. Significantly increased the efficiency and productivity of all staff. In general, the production planning process was reduced from a few days to a few minutes.
4. Annual sales growth of 30-70% pushes growth of salary, while maintaining high labor productivity.

So, the development of the digital economy and society of Ukraine is a crucial factor for the success of not only all reforms, but also Ukrainian business on the world

stage. Ukraine is an important player in the global digital market, but unfortunately, solely as an exporter of IT services and brains.

REFERENCES:

1. European Commission (2016). Peer Review of the Ukrainian Research and Innovation system: Horizon 2020 Policy Support Facility
2. Індустрія 4.0 в машинобудуванні: стан в Україні та перспективи розвитку. Аналітичний звіт. Асоціація підприємств промислової автоматизації України URL: <https://industry4-0-ukraine.com.ua/2018/10/18/аналітичний-звіт-індустрія-4-0-в-машино/>
3. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р
4. European Commission 2014c: “Advancing Manufacturing – Advancing Europe”: Report of the Task Force on Advanced Manufacturing for Clean Production, Commission Staff Working Document, SWD(2014) 120 final, Brussels.
5. McKinsey Industry 4.0 How to navigate digitization of the manufacturing sector. McKinsey Digital. 2015. URL: <https://www.mckinsey.com/~media/McKinsey/Business%20Functions/Operations/Our%20Insights/Industry%2040%20How%20to%20navigate%20digitization%20of%20the%20manufacturing%20sector/Industry-40-How-to-navigate-digitization-of-the-manufacturing-sector.ashx>
6. Rossek D. Industry 4.0: a Machine Building perspective. Industrial Technology. March, 2015. (special issue) URL: <https://www.industrialtechnology.co.uk/products--industry-40-a-machine-builders-perspective.html>
7. Система управління виробництвом на підприємстві ФЕД. IT-Enterprise.SmartFactory. URL: <https://industry4-0-ukraine.com.ua/smart-factory/>

СЕКЦІЯ 5. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Berezina O.Yu.

*Professor of the Finance Department,
Cherkasy State Technological University,
Cherkasy, Ukraine*

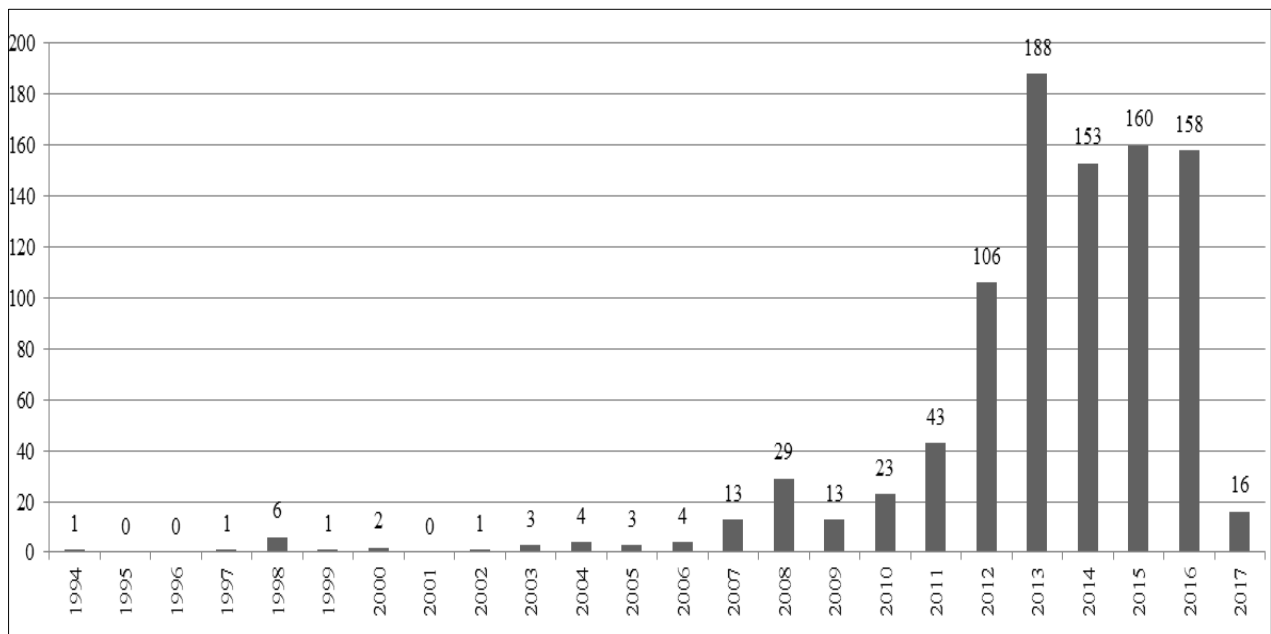
GLOKALIZATION ASPECTS OF INTERNATIONAL COOPERATION FOR THE REGIONAL SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Regions' participation in international projects and programs enables not only to attract additional foreign capital into the national economy, but also helps to intensify interaction among the regions of Ukraine. Close interregional links and participation in international projects ensure investment attractiveness and successful socio-economic development of the regions and the country as a whole. Attraction of interregional assistance will allow resources allocation according to the priority directions of development of regions of Ukraine. Efficiency and effectiveness of engagement in the international projects and programs, creation of a communication platform among the regions will allow the resources to be used in the most urgent and most important areas as efficiently as possible.

Granberg, A. G. (2006) determined the most important components of cooperation, there are:

- scientific and technical cooperation – exchange of experience, support of specialists and innovators, search and support of innovations;
- trade and economic cooperation – provides consumer market with goods that are not produced in the region, and local producers – with stable supplies of raw materials and components; contributes to stimulating the development of the domestic market of goods and increasing domestic demand for products, diversifying the economy, removing territorial barriers that impede the movement of productive, investment and labor resources between regions;
- cooperation in educational field – admission of students and pupils from different regions, student exchange, advanced training and exchange of experience of university and school teachers from other regions;
- cooperation in cultural field – formation of channels for intercultural communication among regions, preservation and presentation of the achievements of the traditional culture of different peoples on the national scale, preservation and development of Ukrainian language and Ukrainian art traditions;
- youth cooperation – exchange of information and experience of active participation in the development of democratic, economic and social institutions of the regions, in education of younger generation and others;
- cooperation in the field of crime prevention.

The tendency to involve the regions of Ukraine in participation in the international projects and programs during the years 1994–2017 is ambiguous (Fig. 1). During 1994–2006, the number of existing international projects was rather low. The aggravation of crisis situations in 2012–2013 has contributed to the increase in international assistance for the regions of Ukraine.

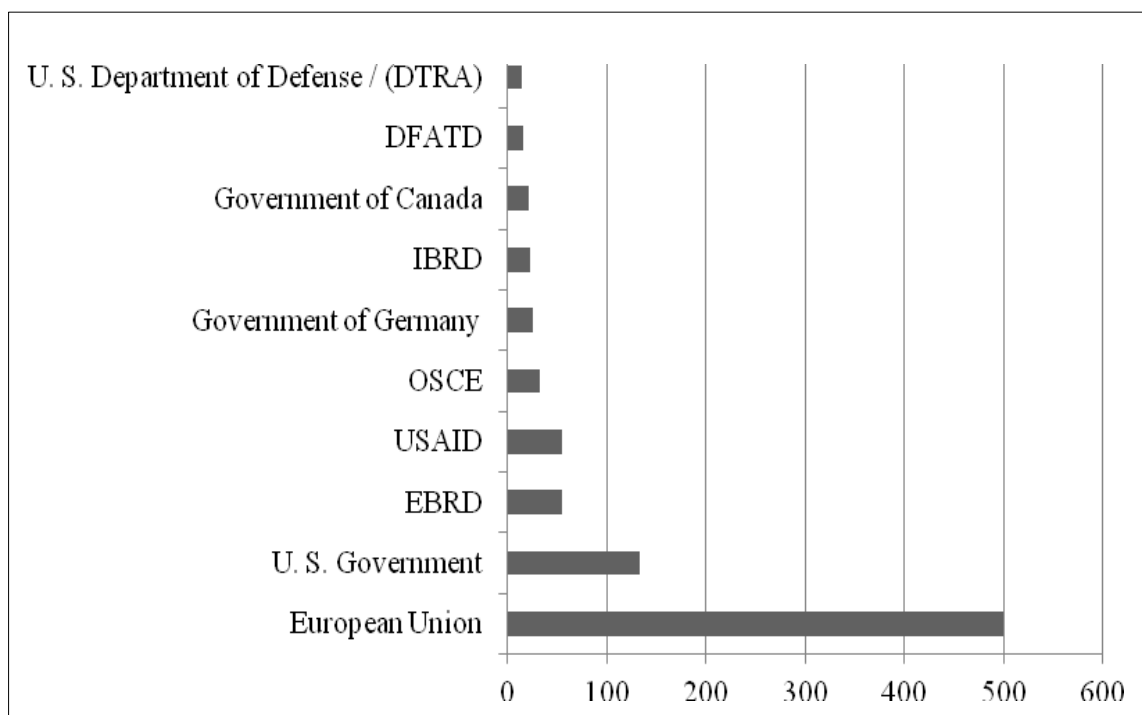
Fig. 1. Number of international projects and programs implemented in Ukraine, 1994–2017 years

Compiled by the author on the basis of data retried from <http://openaid.gov.ua/uk>

As of the beginning of 2018, Ukraine has 175 international projects with a total financing of 5,973 mln. USD. Sectoral distribution of the international assistance to the regions of Ukraine has made it possible to analyze the percentage of each industry and shows which sectors are leading in attracting international projects, and which require the intensification of integration processes. The main activities that attract international projects to the regions are: government and civil society (55 projects), education and science (22 projects), energy and energy efficiency (17 projects) and nuclear safety (17 projects).

The share of the smallest amount of international assistance for the regions of Ukraine includes banking and finance sector (3 projects), communications and information technologies (3 projects), industry and small and medium enterprises (4 projects), social infrastructure and health care (5 projects). The main donors of the number of international projects are European Union – 500 projects, U. S. Government – 133 projects, European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) – 54 projects and United States Agency for International Development (USAID) – 54 projects (Fig. 2).

Fig. 2. Main donors of the regions in terms of international projects

Compiled by the author on the basis of data retrieved from <http://openaid.gov.ua/uk>

In the ranking of regions' involvement in the international projects and programs, the leaders are Kyiv, Lviv and Zakarpattia regions. Less active participants in the international projects are: Volyn, Ivano-Frankivsk, Odesa, Dnipropetrovsk, Donetsk and Luhansk regions. All other regions of Ukraine, including the city of Kyiv, are the least active in attracting international projects and programs. The grouping of the regions served as the basis for creating a network model for interregional interaction.

As of the beginning of 2018, the most active regions in terms of the number of existing projects are Kyiv (19 projects), Lviv, Vinnitsya and Dnipropetrovsk (15 projects), which comprise about 6-8% of the total number of the existing projects in Ukraine. Donetsk, Zhytomyr, Lugansk, Poltava, Volyn, Ivano-Frankivsk, Mykolaiv, Zaporizhzhia and Odessa regions were less active in attracting the international projects. Cherkasy, Rivne, Khmelnytsky and Sumy regions (5-6 active projects) are outsiders in the interaction in international projects. There were 5 existing international projects in Cherkasy region at the beginning of 2018 with a total aid of 884 mln. USD, which is 41.7% of the total number of projects in the region (Table 1).

According to the industry sectors, the distribution of international projects in Cherkasy region is as follows: education and science (3 projects); health care (1 project); government and civil society (2 projects); nuclear safety (1 project); agricultural sector (1 project); restoration of Donbas and IDP (1 project); economic development and trade (1 project); energy and energy efficiency (2 projects); environmental protection (1 project).

Table 1

Description of the international projects in Cherkasy region, state on 01.01.2018

Name	Period	Budget	Donors	Executors
Safety improvement of ionized radiation sources used in Ukraine	2003–2020	18000000 USD	U.S. Department of Energy; U.S. Government	Pacific Northwest National Laboratory (PNNL)
Development of the course for strengthening of local governments in Ukraine (PULSE)	2015–2020	8200000 USD	U.S. Agency for International Development (USAID); U.S. Government	Ukrainian Association of Local Government Bodies «Association of cities of Ukraine»
Transparent, accountable and effective budget process at the local level in Ukraine	2015–2018	1177662.24 EUR	European Union	Ukrainian Association of Local Government Bodies «Association of cities of Ukraine»
Harmonization of degree education related to water resources	2015–2018	628900 EUR	European Union	Norwegian University of Science and Technology
Urban Infrastructure Project-2(UIP 2)	2014–2020	35000000 USD	International Bank for Reconstruction and Development (IBRD); Clean Technology Fund	Ministry of Regional Development, Construction, Housing and Communal services of Ukraine

Developed by the authors on the basis of data retried from <http://openaid.gov.ua/uk>

As the involvement of Ukrainian regions in active participation in the international projects and programs increases the degree of international cooperation, Cherkasy region can be followed as an example for its close cooperation with the other regions of Ukraine and their participation in joint international projects. Creation of network models of international interaction forms the area of attraction of regions to the projects.

REFERENCES:

1. Granberg, A. G. (2006). Regional economics: textbook for university students. Moscow: SU HSE.
2. Infrastructure provision of intensification of interregional cooperation in Ukraine. Available at: <http://www.iepd.kiev.ua/?p=4456>.
3. Petkova L. O., Berezina O. Yu., Kryński A. (2018) Global Partnership for Local Sustainable Development: Modern Trends and Best Practices: monograph. Czestochowa, «Educator» Wydawnictwo Akademii Polonijnej.

Лаб'як Г.В.

студентка

*Коледжу Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича*

Томашевська А.М.

викладач

*Коледжу Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

З самого початку історії людства прагнення кращого життя було потужною рушійною силою для освоєння нових територій, асиміляції різних культур і народностей, заселення всього простору земної кулі. Вимагаючи прояви мужності, перевіряючи готовність приймаючих територій до інтеграції людських потоків, міграція не тільки відображала потреби суспільства та ступінь його задоволення станом світового устрою, але й виявляла основні недоліки системи світового устрою.

В сучасності у більшості країн меншою чи більшою мірою поширені процеси міграції, робочої сили. Це зазвичай негативно впливає на економіку країн, з яких емігрують працівники [1, с. 88].

Для України характерним є велика кількість емігрантів, що має щорічну тенденцію до збільшення. В середньому щороку понад 5 мільйонів людей працюють за кордоном. Так, зовнішню трудову міграцію України характеризують такі дані: – трудові міграції більш поширені серед чоловіків (65%) ніж жінок (35%), при цьому рівень участі сільського населення у трудових міграціях у 2,9 рази вищий від міського: до міграцій залучено 6,3% економічно активного сільського населення, тоді як у містах лише 2,2% міських мешканців.

За період становлення України як держави, міграція набуває все більших масштабів. Так, в середньому на строк від 1 місяця до 1 року на роботу закордон виїжджають більше як 5 млн. осіб.

Спостерігається тенденція зростання виїзду не лише з міст, а і з сіл, особливо прикордонних областей. До цих людей, в основному, належать чоловіки у найбільш працездатному віці (30-45 років). Кожного року з приводу тимчасового працевлаштування на постійне чи тимчасове місце проживання офіційно їде 45-50 тис. осіб, тобто лише певна частка від припустимої загальної кількості емігрантів [3].

За даними Інституту соціології НАНУ, 12% домогосподарств України мають хоча б одного члена сім'ї, який працював або працює закордоном.

У 2017 році міграційний приріст населення становив 12,0 тис. осіб, а його рівень – 15,3 особи на 10 тис. населення [2].

У 2017 році, за даними досліджень соціологічної групи «Рейтинг», яка опитала 1200 респондентів у всіх куточках країни було встановлено що найбільшими країнами, куди мігрують українці є Російська Федерація (43%), Польща (14%),

Італія (13%) та Чеська Республіка (12%). Серед інших країн, куди спрямовані потоки трудових міграцій є Іспанія (4,5%), Німеччина (2%), Угорщина (2%), Португалія та Білорусь (по 1%). Також, слід зауважити, що існують суттєві відмінності в напрямках зовнішніх трудових міграцій чоловіків та жінок.

Основними видами діяльності українських працівників-мігрантів є будівництво (45%), діяльність домашніх господарств (18%), сільське господарство (11%), торгівля (9%) [3].

Основними причинами міграції населення України є:

– складне соціально-економічне становище (незабезпеченість робочими місцями, низький рівень реальної заробітної плати, нестабільність політичної та економічної ситуації в країні);

– розрив між рівнем розвитку України та інших країн світу;

– різниця між оплатою однорідної за кількісними і якісними показниками праці в різних країнах;

– відсутність перспектив застосування своїх інтелектуальних, творчих здібностей у різних сферах господарства;

– дисбаланс між обсягами і структурою попиту на робочу силу молоді та обсягами і структурою її пропозиції.

Трудова міграція, безробіття є природним процесом ринкових відносин. Проте, Україна стала одним з основних донорів у сфері праці для Західної Європи, тоді як ринок праці в країні потребує практичних спеціалістів майже у всіх галузях економіки.

Виходячи з вищезазначеного та на підставі досвіду розвинутих країн для покращення державної міграційної політики України необхідне спрямування влади на: зменшення втрат населення країни через еміграцію шляхом забезпечення громадянам гідних умов на батьківщині; недопустимість створення для іммігрантів безпідставних пільг чи переваг, які б ставили їх у привілейоване становище порівняно з громадянами України, але недопущення будь-яких проявів дискримінації мігрантів; регулювання стихійних процесів міграції населення шляхом створення державних соціально-економічних та національно-культурних програм; протидія незаконній міграції і торгівлі людьми; захист інтересів українських емігрантів, розвиток тісних зв'язків із іноземними діаспорами; повернення працівників-мігрантів та етнічних українців шляхом створення привабливих умов для використання їх валютних заощаджень у підприємницькій діяльності на території України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Вишнеvsька О.А. Сучасна міжнародна трудова міграція та державна міграційна політика // Статистика України. – 2008. – № 2. – С. 87-91.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Зовнішня трудова міграція населення України, 2017 р. URL: http://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/mp.htm

ПРОБЛЕМИ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В ПРОЦЕСІ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Одними з найбільш актуальних питань, що постали перед українським суспільством є процес децентралізації та трудової міграції населення за кордон.

Дані процеси набувають взаємного впливу і при ефективній політиці можуть нівелювати негативні аспекти один одного.

На даний момент в Україні вже створено 838 об'єднаних територіальних громад, з яких 133 чекають рішення ЦВК, щодо призначення виборів. У перспективних планах затверджених урядом є створення ще 1206 ОТГ, які об'єднують 7913 територіальних громад. Найбільше ОТГ було створено в період з 2016 по 2017 рр. – 299, з 2017–2018 рр. було створено 173. Середня кількість територіальних громад, що об'єднуються становить 4,6 і включає в себе в середньому 8448 осіб.

Якщо проаналізувати зміни, що відбулися в ОТГ після початку їх функціонування, то основні економічні показники показують, що набагато підвищилася рівень добробуту, населення відчуває значне покращення у сфері користування соціальними, освітніми, медичними, адміністративними та комунальними послугами, оновлюються дороги та комунальна інфраструктура [1].

Таблиця 1

Аналіз стану місцевих бюджетів за 2014–2017 рр. [2]

Доходи місцевих бюджетів	2014	2015	2016	2017
Частка власних доходів місцевих бюджетів (загальний фонд) у ВВП за 2014–2017 роки, %	5,1%	6,2%	6,5%	7,1%
Власні доходи місцевих бюджетів, млрд.грн.	68,6	98,2	146,6	192,7
Частка місцевих податків та зборів у власних доходах місцевих бюджетів (загальний фонд) за 2014–2017 р., %	0,7%	26,6%	28,8%	27,3%

З даної таблиці можна побачити, що частка власних доходів місцевих бюджетів (загальний фонд) у ВВП у 2017 р. порівняно з 2014 р. збільшилась на 2%, власні доходи місцевих бюджетів збільшились на 124,1 млрд. грн., а частка місцевих податків та зборів у власних доходах збільшились на 26,6% [2].

Але однією із значних загроз для подальшого успішного фінансування ОТГ є зменшення кількості населення, особливо в сільських населених пунктах, що відбувається через виїзд жителів до більш розвинених та сильних територій, зокрема міст, а також через міжнародну трудову міграцію населення, що набула в останні роки величезних масштабів. Нездатність забезпечити працездатне населення гідними умовами праці та заробітної плати, девальвація і стійка корупція призвели до того, що зараз 12% українців знайшли роботу за кордоном

або планують це зробити. Довгострокова картинка теж тривожна: ООН вважає, що населення України скоротиться до 36,4 мільйона осіб до 2050 року. Тож, з'являться варіанти, коли громада матиме достатню кількість фінансових ресурсів, але швидке зменшення населення унеможливить стійкий розвиток територій [3, с. 9-10].

Заробітки працівників-мігрантів перетворилися на важливий чинник соціально-економічного розвитку України, який має як позитивний, так і негативний ефект. За даними Національного банку, країна отримує понад 5 млрд доларів США приватних переказів з-за кордону щорічно, що співставне з 4-5% ВВП. Зароблені мігрантами за кордоном кошти витрачаються передовсім на споживання. Вони мають велике значення для добробуту домогосподарств, проте інвестиційне їх використання незначне. За даними різних опитувань, до відкриття чи розширення бізнесу за рахунок зароблених за кордоном коштів вдаються лише 7-8% мігрантів. Причина – в недостатніх для серйозних інвестицій сумах заробітків, недоступності дешевих кредитів, несприятливому для малого бізнесу інвестиційному кліматі в країні, впливу приватних трансфертів на зростання цін та імпорту. Зокрема, саме перекази з-за кордону значною мірою сприяли економічно невиправданому зростанню цін на нерухомість.

Демографічні наслідки міграції. За даними обстеження Держслужби статистики 2008 р., 14% трудових мігрантів не планують повертатися на Батьківщину, причому частка орієнтованих на постійне проживання поза Україною жінок-мігранток сягає майже третини. Перетворення значного сегменту тимчасової трудової міграції на стаціонарну є найбільш загрозливим її наслідком для демографічного розвитку. Проте, навіть у разі повернення всіх працівників-мігрантів на Батьківщину, демографічні втрати неминучі внаслідок порушення сімейних стосунків в результаті тривалої відсутності одного із подружжя, відкладених народжень або відмови від народження дітей, погіршення стану здоров'я внаслідок праці за кордоном [4].

Тож, потрібно розуміти, що ситуація погіршується і державні та місцеві органи влади повинні вживати заходи, щоб стимулювати зайнятість населення та уникнути негативних наслідків від нестачі трудових ресурсів у майбутньому, що унеможливить економічне зростання в країні.

Об'єднані територіальні громади можуть відіграти в цьому аспекті значну роль, адже основним їхнім завданням є забезпечення гідних умов проживання та добробуту населення, а отримавши значні повноваження та фінансові ресурси вони можуть стати сьогодні тією рушійною силою, що поборе проблеми, які стали причиною масового відтоку жителів їхніх територій.

Забезпечення зайнятості населення – одне з головних завдань об'єднаних територіальних громад. Для того щоб це реалізувати, кожна ОТГ повинна створити ефективну програму по забезпеченню робочих місць та розвитку людського потенціалу.

Пріоритетними завданнями для місцевої влади повинні стати налагодження співробітництва з представниками малого і середнього бізнесу та профспілками задля ефективного використання трудових ресурсів, запобігання зростання безробіття та забезпечення соціального захисту населення громади. Керівництво громади повинно спрямовувати свої зусилля на збереження та створення на

території громади робочих місць з достойними умовами праці та заробітною платою. Наскрізною ідеєю є створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього підприємництва, шляхом стимулювання самостійної зайнятості мешканців ОТГ.

Дані пріоритети можуть реалізовуватися за чотирма напрямками:

– Розширення сфери застосування праці та стимулювання зацікавленості роботодавців у створенні нових робочих місць;

– Підвищення конкурентоспроможності економічно активного населення за допомогою навчання, шляхом залучення експертів;

– Підвищення мобільності робочої сили на ринку праці та удосконалення регулювання трудової міграції;

– Сприяння зайнятості громадян, які потребують соціального захисту і не здатні на рівних умовах конкурувати на ринку праці.

Дані напрями беззаперечно приведуть до підвищення рівня зайнятості населення громади та активізації малого і середнього підприємництва. Самозайнятість населення сприятиме позитивним змінам в усіх сферах життєдіяльності громади, соціальній і, певною мірою, економічній самодостатності та збалансованому розвитку населених пунктів [5].

Такі програми уже існують у кількох ОТГ, які зачіпають ті чи інші аспекти розвитку трудових ресурсів території, але на даний момент проблему відтоку населення повинні вирішувати всі, адже збереження та розвиток кадрового потенціалу є стратегічно важливим елементом для їхнього сталого розвитку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Експертний аналіз бюджетів 665 ОТГ за 9 місяців 2018 року [Електронний ресурс] // Децентралізація дає можливості. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://decentralization.gov.ua/news/10138>.
2. МОНІТОРИНГ ПРОЦЕСУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ ТА РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ [Електронний ресурс] // Національний проект Децентралізація. – 1011. – Режим доступу до ресурсу: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/333/10.11.2018.pdf>.
3. Верещук І. А. Особливості територіальної організації влади Львівської області // Економічний часопис-XXI: науковий журнал. – XXI № 9-10 2011.
4. Негативні фактори і вплив трудової міграції на громадян України та країни в цілому. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Вишгородської районної державної адміністрації. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://vysh.gov.ua/negatyvni-factory-i-vplyv-trudovoyi-migratsiyi-na-gromadyan-ukrayiny-ta-krayiny-v-tsilomu/?fbclid=IwAR1VGZoibQ9Siidw7A9rsd6Sj3v8ImahT8svqzP18hAVLUrGQmX01MJB Iso>.
5. Децентралізація зайнятості. Яких фахівців потребують громади, чи є вони на ринку праці та як поєднати попит і пропозицію? [Електронний ресурс] // Укрінформ. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2542639-decentralizacia-zajnatosti-akih-fahivciv-potrebuut-gromadi.html>.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Розвиток ринкових відносин, орієнтація України на євроінтеграцію та формування конкурентного середовища на транспортному ринку відповідно до транспортної політики ЄС обумовлюють актуальність дослідження й теоретичного осмислення особливостей формування ринку транспортних послуг у сучасних умовах.

Загалом, за останні роки простежуються позитивні тенденції розвитку транспортно-логістичної галузі в Україні. Драйверами зростання ринку є розвиток електронної комерції, що стимулює збільшення попиту на складські послуги, а також послуги логістичних компаній з доставки товарів як всередині країни, так і з-за кордону. Окрім цього, з ростом міграції населення (внутрішня, міжнародна) щорічно збільшуються обсяги поштових відправлень.

Негативними факторами, які впливають на роботу логістичних компаній і на собівартість їхніх послуг, є незадовільний стан доріг і, як наслідок, висока вартість амортизації транспорту, тривалі терміни оплати послуг, високий рівень конкуренції, незадовільна платоспроможність замовників транспорту, постійне зростання цін на паливно-мастильні матеріали і запасні частини, підвищення страхових тарифів [1].

Україна має перспективи розвитку транспортно-логістичних кластерів, що підкріплюється стійким зростанням обсягів зовнішньої торгівлі і відповідним зростанням об'ємів перевезень. Впровадження концепції інтегрованої логістики, створення транспортно-логістичних центрів і кластерів є одним із стратегічних шляхів підвищення конкурентоспроможності вітчизняних організацій бізнесу.

Основними передумовами кластеризації транспортно-логістичної галузі, а також зростання обсягів транзиту вантажів та експорту транспортних послуг в Україні є:

- вигідне географічне положення України на шляху основних транзитних потоків між Європою та Азією;
- наявність незамерзаючих чорноморських портів;
- розгалужена мережа залізниць, автомобільних доріг, трубопроводів.

На сьогодні можна виділити декілька українських транспортно-логістичних кластерів, що знаходяться на етапі становлення та розвитку:

1. Харківський транспортно-логістичний кластер. Учасниками кластера є підприємства, які надають і замовляють послуги сфери авіаційного, автомобільного та залізничного транспорту, органи державної влади та місцевого самоврядування, вищих навчальних закладів та інші зацікавлені організації області.

2. Закарпатський транспортно-логістичний кластер. В рамках даного кластеру поєднуються різні види як пасажирського, так і вантажного транспорту

і його діяльність поширюється на чотири транскордонні регіони між Україною та ЄС, а саме Закарпатську область України, регіон Саболч-Сатмар-Берег (Угорщина), Кошіцький край Словаччини та район Сату-Маре Румунії [3].

3. Херсонський транспортно-логістичний кластер. Даний кластер повинен об'єднати 106 підприємств і організацій, серед яких, 3 морських торгових порти, 7 річкових портів, 5 судноплавних компаній, судноремонтні верфі, підприємства залізничного і автомобільного транспорту, аеропорт, авіапідприємства. Основні завдання кластера полягають у вдосконаленні транспортної системи області, налагодженні взаємодії підприємств транспортної галузі, реструктуризації транспортних структур [2].

Загалом, в нашій країні є багато перспективних регіонів для створення транспортно-логістичних кластерів, що зумовлено передусім вдалими географічним положенням та розвитком промислових підприємств, це насамперед:

1. Зона морських портів (Одеса, Іллічівськ, Миколаїв, Херсон та інші);
2. Прикордонні зони (Ужгород, Ковель, Львів тощо);
3. Промислові регіони (Києва, Харкова тощо).

Сучасна інфраструктура, чесні ринкові умови та вільна ринкова конкуренція, ефективний розвиток і координація діяльності різних видів транспорту разом із запровадженням ефективною системи державного регулювання та управління забезпечать основу для розвитку та функціонального зростання національної транспортної системи України [4]. Підвищення ефективності та якості надання транспортних послуг дасть змогу покращити його конкурентоспроможність, стимулюватиме український експорт і сприятиме розвитку внутрішнього виробництва та торгівлі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Апалькова В. В. Анализ рынка логистических услуг Украины. Тренды, сложности и возможности [Електронний ресурс]. – TradeMaster. – 2017. – Режим доступу: <https://trademaster.ua/articles/312595>
2. Байраковська А. Дослідження особливостей формування ринку транспортних послуг як середовища функціонування підприємств транспорту / А. Байраковська // Економіст. – 2012. – № 9. – С. 50-54.
3. Полякова О. М. Глобалізація транспортно-логістичних систем у світовій економіці / О. М. Полякова // Вісник економіки транспорту і промисловості УкрДАЗТ. – 2011. – Вип. 26. – С. 32-34.
4. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року. // Розпорядження Кабінету Міністрів України: стратегія від 30.05.2018. – № 430-р.

СЕКЦІЯ 6. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Самошкіна І.Д.

*доцент кафедри фінансів
Сумського національного аграрного університету
м. Суми, Україна*

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЕКОЛОГІЧНОГО СТРАХУВАННЯ

Аналіз вітчизняного і зарубіжного досвіду в галузі розробки і застосування економічних регуляторів зниження антропогенного навантаження на природне середовище показав, що можливість і ефективність застосування різних економічних механізмів залежить від рівня їх розробки. Існуюча система управління розвитком природоохоронної справи є двохрівневою. Верхній рівень (регулююча, керуюча система) включає структури державного управління – Міністерство екології та природних ресурсів України, державні адміністрації, місцеві органи самоврядування. Нижній рівень – це підприємства, які представляють певні види небезпеки для навколишнього середовища [1].

Стрижнем запропонованої системи страхування є спеціалізовані інститути (компанії) з обов'язкового і добровільного страхування. У загальній регіональній системі економічного регулювання природокористування аналогічні функції покладаються на позабюджетні екологічні фонди. Вони організуються при місцевих органах влади і являють собою багатофункціональну структуру. Це викликано тим, що механізм економічного регулювання природокористування припускає створення складної багаторівневої системи фінансових відносин. Власне акумулювання коштів, які сплачуються за забруднення, є лише малою частиною того, що покладається на подібні органи. Сюди входить весь механізм банківського перерозподілу фінансів, участь у розробці і реалізації екологічних програм, моніторинг, накопичення й опрацювання інформації тощо. В екологічному страхуванні страхова компанія повинна мати багатофункціональну спрямованість [2, с. 73].

Підпорядкованість органів, які займаються страховою справою, повинна відповідати вимогам, які пред'являються до них. Відповідальність за стан справ в галузі природокористування і впливу на навколишнє середовище в регіоні несуть регіональні органи управління. Цим пояснюється і доводиться правомірність створення саме державних служб з обов'язкового екологічного страхування. Однак, разом із державним статусом цих організацій, в нинішніх умовах ні в якій мірі не втрачається економічна договірна основа відносин між страхувальником і страховиком. Обов'язковість такого страхування дозволить охопити першочерговою увагою великі й небезпечні в екологічному відношенні об'єкти.

Визначення ступеня екологічної небезпеки виробництва є одним з головних питань в становленні системи екологічного страхування [3, с. 162]. Формальне визначення рівня небезпеки передбачає дослідження самої природи виникнення негативних наслідків. При аналізі ймовірності виникнення надзвичайних ситуацій рекомендується побудова моделей об'єктів, які їх створюють, – аналогічно з виробничою функцією. Так, пропонується розглядати функцію екологічного стану як залежність між обсягом випуску продукції і величиною фінансових ресурсів, які спрямовані на проведення екологічних заходів, тобто:

$$\Psi_t = f(u_t \cdot v_t),$$

де Ψ_t – функція екологічного стану;

u_t – обсяг випуску продукції;

v_t – витрати на екологічні заходи

Разом з тим, екологічна безпека об'єкту полягає не тільки в імовірності аварій, тяжкості факторів впливу, але й в тому, які реципієнти попадають в область (зону) впливу аварії. Цей фактор визначається місцем знаходження об'єкту, кліматичними умовами, вихідним (доаварійним) станом навколишнього природного середовища [4, с. 78].

В цьому випадку екологічну небезпеку аварійної ситуації в регіоні слід визначати як функцію:

$$EH = f(P, P_t),$$

де EH – екологічна небезпека аварії на підприємстві в регіоні;

P – імовірність виникнення аварії на об'єктах регіону;

P_t – фактор тяжкості наслідків аварії.

Імовірність виникнення аварії визначається із залежності:

$$P = 1 - \sum [1 - P_i (U_i V_i)],$$

де P_i – імовірність виникнення аварії на i -му підприємстві (об'єкті);

U_i, V_i – відповідно обсяг випуску продукції та витрати на екологічні заходи;

$i = 1, 2, 3 \dots n$ – об'єкти екологічної небезпеки в регіоні.

Фактор тяжкості наслідків аварії є функцією декількох змінних, тобто:

$$R_t = f(\sigma, \varphi, C, Z),$$

де σ – середньозважене значення показника, яке характеризує реципієнтний склад об'єктів в зоні забруднення;

φ – комплексний показник кліматичних умов;

C – показник, який характеризує вихідний (доаварійний) стан якості навколишнього природного середовища;

Z – сукупні приведені витрати на екологічну діяльність в регіоні.

Робота з виділення пріоритетних об'єктів екологічного страхування полягає у збиранні інформації про кожний об'єкт, що представляє екологічну небезпеку, а також у визначенні ступеня екологічної небезпеки на кожному з них, групуванні об'єктів в залежності від імовірності аварій і розміру можливих наслідків та побудові пріоритетних рядів об'єктів за рангом для послідовного включення їх до сфери екологічного страхування. Інформація про підприємство повинна бути максимально об'єктивною і включати в себе характеристики екологічного ризику, тобто: рівні технології, техніки й організації праці; ступінь

знос обладнання, склад можливих забруднювачів, а також розмір коштів, які виділяються на природоохоронні і протиаварійні заходи в абсолютних значеннях і в співвідношенні з обсягами випуску. До цього переліку варто включити і необхідні місцеві регіональні характеристики стану довкілля.

Добровільне екологічне страхування варто розглядати більше як вид підприємницької діяльності. Його можуть взяти на себе як державні страхові служби, так і незалежні самостійні організації. Це дозволить активізувати процес страхування, підвищити зацікавленість підприємств в ньому. Страховим компаніям, які здійснюють добровільне екологічне страхування, слід функціонувати на конкурентних засадах, що буде стимулювати появу гнучких взаємовигідних форм реалізації економічної відповідальності, сприяти широкому впровадженню найбільш перевірених варіантів страхування, постійно удосконалювати його методи, розширювати діапазон договірних умов страхування.

Водночас, при здійсненні екологічного страхування слід дотримуватися одного головного принципу. Підприємствам-джерелам підвищеної екологічної небезпеки і ризику надається право вільного вибору способу резервування коштів на компенсацію збитку від екологічних аварій. При цьому в обов'язковому страхуванні слід передбачати наявність мінімальних фінансових гарантій відшкодування збитку. Можливо, що в першу чергу варто передбачити часткове відшкодування збитку страхувальником, тобто не всю відповідальність слід перекладати на плечі страховика. Це необхідно зробити тому, щоб підприємство хоча б частково знаходилося в безпосередній залежності від свого рівня екологічної небезпеки.

Механізм екологічного страхування базується на принципі взаємовигідних відносин страховика і страхувальника. Крім економічної зацікавленості в передачі відповідальності за наслідки при можливому аварійному забрудненні страховику, страхувальник зацікавлений у підвищенні своєї екологічної безпеки. Пряма залежність виявляється в тому, що з ростом імовірності аварії зростають і розміри страхових премій; тим більше зацікавлений у зниженні екологічного ризику страховик, оскільки витрати страхової компанії пов'язані з кількістю і тяжкістю наслідків аварії. Зацікавленість страховика в зниженні ступеня екологічного ризику активізує його діяльність щодо проведення попереджувальних заходів, наприклад, екологічного аудиту страхувальника. Частина різниці між страховою премією і страховим відшкодуванням страховику вигідно витратити на екологічний аудит, поліпшення якості моніторингу навколишнього середовища та інші екологічні заходи. Пов'язане це, у першу чергу, з тим, що можливості страхувальника у реалізації протиаварійних заходів на своєму виробництві обмежені з наступних причин:

- відсутність ресурсного потенціалу для комплексного дослідження рівня власної екологічної небезпеки;
- відсутність фахівців достатньої кваліфікації;
- усвідомлення імовірнісного, можливого характеру виникнення аварії та аварійної ситуації.

Страховику слід відшукувати такі можливості, оскільки від цього залежить ефективність його діяльності (як і в будь-якому підприємстві, в страховій компанії після витрат на здійснення своєї цільової діяльності залишається певна частина прибутку).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики на період до 2020 року» від 21.12.2010 № 2818-VI.
2. Дорогунцов С. Державне регулювання техногенно-екологічної безпеки в регіонах України / С. Дорогунцов, А. Федорищева // Економіка України. – 2012. – № 4. – С. 70-76.
3. Іванюта С.П. Екологічна безпека регіонів України // Стратегічні пріоритети. – 2013. – № 3 (28). – С. 157-164.
4. Шкуратов О.І. Страхування екологічних ризиків сільськогосподарської діяльності в системі забезпечення екологічної безпеки // Економіка АПК. – 2016. – № 5 – С. 74-82.

СЕКЦІЯ 7. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

Hordiichuk Yuliia

*Faculty of Management and Marketing,
National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»
Kyiv, Ukraine*

UNEMPLOYMENT IN UKRAINE: CAUSES AND WAYS OF EXTENSION

At present, Ukraine has a rather unstable political and economic situation. Such an indicator as the number of unemployment has a negative impact on the economy, so this question is very relevant today.

Study of unemployment in Ukraine, analysis of its main problems, as well as defining directions for overcoming. Search for solutions to this problem.

An indispensable condition is the creation of an effective employment system in Ukraine, namely the labor market, by which it is possible to quickly find the desirable work with working conditions that meet the requirements of safety and hygiene, with corresponding wages, and it was easy for the employer to find workers of the necessary qualification.

One of the most important causes for unemployment is the loss of part of production capacity in the East of the country. In December 2017, without taking into account the temporarily occupied territories of the Autonomous Republic of Crimea, Sevastopol and parts of the temporarily occupied territories in Donetsk and Luhansk, the amount of the unemployed was 354.4 thousand, or 1.6% of working age population. Of these, 284.2 thousand receive unemployment benefits. The average monthly allowance is 2331 UAH. In November of that year, the number of unemployed was smaller – 309 thousand people, of whom 240,1 thousand received help. The average aid amount was 2174 UAH.

Analyzing sources, we can highlight a number of reasons for rising unemployment in Ukraine: the unstable economic and political situation in the country; meaningless work and finding more favorable conditions; reduction of demand for some professions or their suppression; low salary; imbalance in supply and labor supply.

Unemployment is a serious problem that should begin to resolve today. We propose a number of measures that will reduce the unemployment rate in Ukraine, namely: the stabilization of the economic situation and the restoration of ruined enterprises; legalize shadow employment; stimulating the development of entrepreneurial activity; labor market research; training and retraining of workers, especially in the sectors that are actively developing; reduction of taxes for enterprises; providing quality education to create highly skilled personnel.

So, we can improve the unemployment situation in Ukraine if we implement the solutions proposed above. One can conclude that improving the economic situation and stability is a key decision of this problem.

REFERENCES:

1. Lopatina K. A. State and directions of elimination of unemployment problem in Ukraine / K. A. Lopatina // Development Management. – 2011. – No. 16 (113). – P. 85-86.
2. Galkov L.I. Loss of human capital: factor of unemployment / IL Pebbles // Economy and Regions. – 2009. – P. 110-113.
3. Main indicators of the labor market in 2017 – statistical information – Labor market – [Electronic resource] – Access mode: www.ukrstat.gov.ua

Калюта С.Г.

*студентка факультета международной экономики,
Приднепровской государственной
академии строительства и архитектуры*

Каховская Е.В.

*доктор экономических наук, доцент
Приднепровская государственная
академия строительства и архитектуры
г. Днепр, Украина*

ПРОБЛЕМЫ МОБИЛЬНОСТИ РАБОЧЕЙ СИЛЫ В УКРАИНЕ

Состояние и динамика современного рынка труда в Украине характеризуются достаточно широкой совокупностью параметров, среди которых особое место принадлежит мобильности рабочей силы. Актуальность данной темы обусловлена тем, что именно мобильность рабочей силы является отражением состояния занятости всех социально-демографических групп. Она определяет готовность и возможность населения изменять свой социальный статус, профессиональную принадлежность, место проживания, и, в следствии чего, повышать свою продуктивность и способствовать росту экономики в целом.

Современное украинское общество – это общество смешанного типа, в котором важную роль играет статус его членов, который побуждает и препятствует с другой стороны мобильности в обществе. В первую очередь, явление мобильности связано с дефицитом конкретных ресурсов и существенным разрывом в уровне и качестве жизни жителей сельской и городской местности, а также уровне дохода в других странах [4, с. 34-39].

На протяжении последних лет в Украине наблюдается возрастающая динамика роста мобильности рабочей силы, что имеет негативные последствия для повышения продуктивности труда за счет стремительного роста внешней мобильности. Из-за чего Украина не имеет возможностей к экономическому росту. Основной проблемой является институциональный состав. Сегодняшнее украинское государство не способно гарантировать ни стабильный уровень дохода,

ни наличие достаточного количества рабочих мест. Оно может либо дать всё это в минимальных объёмах, либо не дать вовсе. Именно поэтому страну массово покидают миллионы людей, а мобильность рабочей силы продолжает расти.

Внутренняя трудовая миграция в Украине обусловлена рядом социальных и экономических процессов, из которых можно выделить такие как: продолжающаяся урбанизация, расширение городских агломераций, экономический рост или экономический спад, а также военные действия на территории страны.

Основные потоки внутренних трудовых мигрантов, как правило, направлены из небольших населенных пунктов в большие города. Естественно, что наибольшей популярностью среди трудовых мигрантов пользуется Киев. Основу внутренней трудовой миграции составляют молодые люди возрастом до тридцати лет [5, с. 36].

На конец 2017 года количество прибывших в столицу составило приблизительно 8 тыс. чел., а по всей Киевской области – более 10 тыс. чел. Наименьший показатель в Закарпатской области, куда мигрировало всего лишь чуть больше тысячи украинцев [2].

Три года назад наша страна столкнулась с таким явлением, как вынужденные переселенцы. Состоянием на начало 2018 года Министерством социальной политики было зарегистрировано более полутора миллионов внутренне перемещенных лиц, примерно треть из которых составляют лица трудоспособного возраста [1].

Вынужденные переселенцы, в основном, также переезжают в города с большим населением, где есть больше шансов найти работу, оказывая тем самым определенную дополнительную нагрузку на локальные рынки труда. За период с первого марта 2014 года по 31 марта 2018 года в Государственную службу занятости Украины за помощью в трудоустройстве обратилось 80 тысяч внутренних переселенцев, из которых всего 25 тысяч были трудоустроены [3, с. 37-39].

Военные действия на территориях Донецкой и Луганской областей не просто свели к минимуму количество въезжающих, но и увеличили втрое количество выбывших из них, в общей сумме из регионов выехало более 10 тыс. чел.

Сегодня Украина переживает экономический кризис, размеры которого можно сопоставить разве что с кризисом середины 90-х годов прошлого века, который мотивирует граждан трудоспособного возраста искать работу за границей.

Внешняя трудовая миграция – явление комплексное и зависит от множества факторов. Это наличие спроса на трудовые ресурсы в стране иммиграции, возможность въезда и трудоустройства иммигранту, как легально, так и нелегально, а также невозможность потенциального трудового эмигранта найти работу или получать желаемый размер оплаты труда у себя в стране.

По данным соцопроса социологической группы «Рейтинг», большинство украинцев в период с 2017 по 2018 год выезжали на сезонные работы, и только каждый шестой работник оставался работать за границей на постоянной основе. Больше всех опрошенных выезжали на работу в Польшу – 36%, на втором месте Россия – 25%, 5% работали в Чехии и Германии, 3% – в Италии, остальные – в других странах, в основном, Западной Европы. Почти 30% респондентов отказались отвечать на этот вопрос.

Почти каждый второй украинец за рубежом занимается либо строительством, либо ремонтом. Около 23% работают на сельскохозяйственных работах, еще 10% на работах по дому, по 3% имели опыт работы в IT, присмотре за детьми, ресторанном бизнесе (повара, официанты, уборка) [5, с. 36-40].

В условиях падения экономики, фактическое уменьшение количества безработных, приток валюты в страну, большая часть которой обменивается на национальную валюту и тратится на потребление, несомненно является позитивом. Но отток трудовых ресурсов из страны имеет ряд негативных последствий.

Изначально, трудовая эмиграция носит временный характер, однако, чем дольше трудовой эмигрант проживает и работает в стране пребывания, тем больше вероятность того, что он примет решение остаться там на постоянной основе.

Помимо этого, возникает проблема социального сиротства. Часто бывает и так, что оба родителя отправляются на заработки в другую страну, оставляя своих детей на воспитание бабушкам и дедушкам, навещая их всего несколько раз в год [6, с. 43-47].

Массовая эмиграция из Украины может стать одной из главных причин появления демографического кризиса. Особенно если страну покидает молодое население. Демографический кризис – это явление социально-экономическое. Одновременно с резким сокращением количества населения уменьшаются и налоговые поступления, и отчисления в пенсионный фонд, происходит сокращение внутренних рынков сбыта.

На данный момент, с целью стабилизации, украинская экономика сжимается. Происходит медленный выход экономики из состояния рецессии. Меняется структура ВВП страны. Такой процесс не может пройти без повышения уровня безработицы и уменьшения реальных доходов граждан. Но если такая тенденция трудовой эмиграции продолжится, то совершенно не важно, в каком состоянии экономика будет находиться в среднесрочной перспективе. В состоянии ли стагнации, как сейчас, или же на стадии роста – в любом случае возникнет дефицит трудовых ресурсов, связанный с депопуляцией. В случае роста экономики такой дефицит будет особо острым.

Таким образом, трудовая миграция в условиях глобализации экономического развития является сложным и масштабным явлением, которое вызывает неоднозначные результаты: ликвидируя дефицит рабочей силы в ряде областей и регионов, она обостряет конкуренцию на рынке труда; давая возможность получения сверхприбыли, создает дополнительное давление на социальную сферу. Миграция, с одной стороны, открывает возможности для взаимообогащения культур, а с другой – создает проблему сохранения национальной самобытности как иммигрантов, так и местного населения. Для Украины трудовая эмиграция оказывает содействие решению проблемы безработицы и, в то же время, является основой для потери конкурентоспособной национальной рабочей силы.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРЫ:

1. Юридична компанія Аксиома [Електронний ресурс] // Трудова міграція в Україні. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: www.axiom.org.ua/grazhdanstvo.html
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] // Статистичні дані трудової мобільності. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Варецкая О. Социально-экономическая основа трудовой миграции населения Украины // Украина: аспекты труда. – 2017, № 5, С. 34-39.
4. Довжук Б. Актуальное региональное исследование трудовой миграции // Украина: аспекты труда. – 2017, № 3, С. 37-39.
5. Заклетка О., Шиманская О. Украинская трудовая эмиграция: существенные формы и особенности современного этапа // Украина: аспекты труда. – 2016, № 3, С. 36-40.
6. Позняк О. Трудовые миграции в Украине: современное состояние, проблемы, перспективы // Украина: аспекты труда. – 2016, № 3, С. 43-47.

Кравчук А.В.

студентка

Хмельницького національного університету

Мантур-Чубата О.С.

кандидат економічних наук,

Хмельницький національний університет

м. Хмельницький, Україна

НАСЕЛЕННЯ І ТРУДОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Усі матеріальні і духовні цінності суспільства створюються працею людей, їх головною продуктивною силою – трудовим ресурсним потенціалом.

Властивістю населення є його відтворення шляхом постійної зміни поколінь у їхній соціально-економічній обумовленості. Процес відтворення населення становить природний його рух – міграцію, демографічні аспекти розвитку сім'ї і розвитку демографічних структур. Населення разом з природними умовами і ресурсами та способом виробництва матеріальних благ є основою матеріального життя суспільства. Взаємодія людей за допомогою засобів виробництва, з одного боку, та предметів праці – з іншого, забезпечує матеріальний добробут людей, що проживають на певній території. Роль населення як основи суспільного виробництва полягає в тому, що воно виступає споживачем матеріальних благ і, тим самим, зумовлює розвиток насамперед тих галузей, які орієнтуються у своєму розміщенні на споживача. Розвиток економіки будь-якої країни можливий лише за наявності певної кількості її жителів, які здійснюють виробництво товарів і послуг, необхідних для їх життя. Це і є сутністю господарювання людей, без якого існування суспільства неможливе.

Найбільший внесок у аналіз визначеної проблематики здійснили закордонні вчені Амартья Сен, Махбуб уль-Хак, Фрідріх Ліст, Жан-Батист Сен та українські дослідники В. Стешенко, О. Грішнова, Е. Лібанова, Н. Лук'янченко, Д. Богиня, Л. Тертична, О. Бородіна. Однак, до цього часу була відсутня ступенева

класифікація людського потенціалу та його відмінність від інших загальнозживаних економічних категорій подібного гатунку.

Метою статті є розкриття сутності населення як демоекономічної категорії, види і типи відтворення населення.

Трудовий потенціал – це сукупна суспільна здібність до праці, потенційна дієздатність суспільства, його ресурси праці. Але поняття «трудовий потенціал» значно ширше від поняття «трудові ресурси». Якщо до складу останнього входять тільки люди працездатні по певних формальних ознаках, то поняття «трудовий потенціал» охоплює і тих, хто ще тільки готується до ефективної трудової діяльності (діти), і тих, хто вже вийшов з сфери зайнятості (пенсіонери).

Тому трудові ресурси можна розглядати як ту частину трудового потенціалу носіями якої є люди, особистісний трудовий потенціал яких по своїх якісних характеристиках мав такий рівень, який дозволяє самостійно забезпечувати себе прибутком у сфері зайнятості. Всі ж інші категорії населення також мають певний рівень трудового потенціалу, але нижчий від мінімального рівня, необхідного для ефективної зайнятості.

Функціонування трудового потенціалу в Україні відбувається в умовах кризових явищ в економіці та соціальних протиріч суспільства. Природна база формування трудового потенціалу характеризується демографічними особливостями відтворення трудового потенціалу, які вплинули на зниження народжуваності та збільшення смертності, скорочення тривалості життя і загальне старіння населення.

Зазначені тенденції торкнулися кількісного та якісного складу трудового потенціалу, продуктивності суспільної праці і стимулів до неї, кваліфікаційного і освітньо – культурного рівня населення, вартості робочої сили та доходів населення.

Основні напрями розвитку трудового потенціалу мають бути спрямовані на процеси модернізації у сфері зайнятості відповідно до потреб структурної перебудови господарського комплексу країни і розбудови соціально орієнтованої ринкової економіки.

Можна виділити такі основні напрями розвитку трудового потенціалу:

- забезпечення сприятливих умов для всебічного розвитку сім'ї та її членів;
- поліпшення стану здоров'я населення і зниження його смертності, особливо в працездатному віці;
- розширення можливостей загальнодоступного повноцінного відпочинку і оздоровлення населення;
- забезпечення загальнодоступної, своєчасної та якісної медичної допомоги для всіх верств населення та інші.

Можна зробити висновок, що тимчасові заходи, якими б вони не були, не розв'яжуть проблеми зайнятості населення. Пріоритетними в боротьбі з безробіттям мають бути державна концепція стимулювання економічного росту, підвищення ефективності сучасного виробництва, підвищення продуктивності праці, які повинні розглядатися, як найважливіші умови підтримання і створення додаткової зайнятості, а також створення Національного фонду зайнятості, який фінансував би державні програми допомоги тим, хто втратив роботу,

перепідготовку, компенсацію часткового безробіття, модернізації, конверсії і децентралізації виробництва.

Для вирішення цих завдань необхідно:

– визначити загальні законодавчо встановлювані принципи організації зайнятості на підприємствах усіх форм власності;

– розробити механізм гнучких форм зайнятості за потребами розвитку виробництва та економічної ситуації, що склалась, не створюючи соціальної напруженості при звільненні працівників;

– забезпечити економічні і правові умови для введення нової концепції зайнятості;

– законодавчо закріпити роль інституту соціально-трудового партнерства в питаннях регулювання зайнятості населення (на загальнодержавному, регіональному, галузевому рівнях і рівні підприємств);

– чітко розмежувати повноваження у сфері регулювання зайнятості міждержавними органами управління і органами виконавчої влади; регіональних суб'єктів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Акулов М. Г., Драбаніч А. В., Євась Т. В. Економіка праці та соціально-трудові відносини. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – С. 328.
2. Білецька К. В. Трудовий потенціал як чинник активізації інноваційних процесів / К. В. Білецька [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2932>.
3. Іванісов О. В. Управління трудовим потенціалом / Іванісов О. В. – Харків: ХНЕУ, 2007. – С. 235.
4. Кучинська О. О. Вплив інтеграційних процесів на економічну активність населення, зайнятість та ринок праці / О. О. Кучинська // Економіка та держава. – 2008. – № 3. – С. 82-85.
5. Управління персоналом і економіка праці: теорія та практика: колектив. монографія / за заг. ред. проф. О. І. Драган. – Київ: ВД «Вініченко», 2014. – С. 298.

Куденко В.І.

студент

Придніпровської державної академії будівництва і архітектури

Коваленко-Марченкова Є.В.

кандидат економічних наук, доцент,

Придніпровська державна академія будівництва і архітектури

м. Дніпро, Україна

ОФШОРНІ ЗОНИ, ТА ЇХ РОЛЬ В ЕКОНОМІЦІ

В даний час держава – це сформований інститут і його наявність передбачає існування податків. Там, де є податки, з'являється прагнення їх мінімізувати. Офшорний механізм – один із способів досягнення цього.

Поняття «офшор» вперше почали використовувати ЗМІ східного узбережжя США в середині минулого століття. Офшорні зони – це центри бізнесу, пов’язані зі зменшенням або повним виключенням оподаткування доходів іноземних осіб, що створюють холдинги в цих центрах [1, с. 50-55].

Ознаки «офшорного фінансового центру» (ОФЦ):

- більша частина фінансових організацій орієнтується на обслуговування нерезидентів;

- незначне державне регулювання фінансового сектора;

- високий ступінь банківської секретності і анонімності залишилася в минулому, так як сьогодні рахунки можуть піддаватися перевірці при наявності великої суми готівкою.

Економісти поділяють офшорні держави на дві категорії. До першої відносять країни, що розвиваються, свідомо проводять політику пільгового оподаткування з метою отримання іноземних капіталів. Інша група країн характеризується тим, що пільги в оподаткуванні виникають щодо деяких видів доходів і обумовлені особливостями законодавства [1, с. 51-54].

Переваги офшорних зон:

- ефективне залучення іноземних інвестицій за допомогою низьких податкових ставок, полегшеного валютного контролю і можливості вільного переміщення капіталу;

- зміцнення експортного потенціалу приймаючої країни;

- підвищення рівня життя населення;

- можуть бути полігоном для апробації ринкових нововведень;

- підвищення інноваційних можливостей території (сприяє створенню «центрів розвитку»);

- збільшення надходжень до бюджету.

Недоліки офшорних зон:

- розміри вкладених коштів в організацію офшорної зони не виправдано великі в порівнянні з обсягом іноземних інвестицій;

- прагнення фірм в зонах використовувати внутрішній ринок як поле для демпінгу товарів, які не відповідають міжнародним стандартам;

- неможливість точних економічних прогнозів.

G-20 активізувала антиофшорним політику, виділяючи три головні мотиви такого рішення держав:

- усунення «бюджетних дірок». Конгрес США заявляє, що 83% найбільших корпорацій країни розмістили свої дочірні компанії в офшорних зонах. Через це економіка щорічно втрачає до 100 млрд \$.

- відновлення довіри виборців і світової спільноти. Боротьба з офшорами – одне з небагатьох ефективних іміджевих інструментів, які залишилися в руках урядів. Створення образу зовнішнього ворога перекладає відповідальність за кризу на офшори, фінансово-банківську еліту з астрономічними сумами бонусів;

- контроль над надлишковою ліквідністю у світових валютах. США і ЄС збільшують грошову масу (антикризовий захід) і вони зацікавлені в контролі над рухом ліквідних коштів. Надлишок доларів і євро осідають не тільки в резервах Центробанку Китаю, з яким можна централізовано домовитися. Офшорні зони, які беруть під час кризи мільярди умовних одиниць, можуть легко повернути їх

із забуття, як тільки почнеться стійке відновлення, що може знецінити світові валюти (особливо долар) [2, с. 7-9].

До організацій, які займаються проблемами офшорних зон, відносять ОЕСР, FATF, Форум фінансової стабільності. Боротьба з офшорними зонами здійснюється в двох напрямках: боротьба зі шкідливою податковою конкуренцією (за неї відповідає ОЕСР); боротьба з недостатньо високим рівнем фінансового контролю та злочинами в сфері фінансів, за яку відповідає ФФБ і FATF [2, с. 10].

На практиці немає чітких заходів антиофшорній політиці. Найпростіше – це відмова від офшорного бізнесу, коли в законодавстві країни прописується заборона відкриття офшорів на її території.

Друга міра – це бажання США реформувати фінансові системи офшорів відповідно до міжнародних стандартів. Третя міра – скасування банківської таємниці, яка дасть можливість державам перевіряти офшорні компанії [3, с. 88]. Швейцарія, яка контролює більше третини всіх офшорних потоків, погодилася надавати інформацію про клієнтів, які підозрюються в ухиленні про сплату податків. Банк UBS повідомив своїм американським клієнтам про закриття офшорних рахунків. До Швейцарії приєдналися Ліхтенштейн, Люксембург, Монако, Австрія, Андорра.

Рекомендації ОЕСР щодо подолання проблем, пов'язаних з існування офшорного механізму:

- загальна стажування та обмін досвідом між фахівцями з оподаткування;
- підстава Форуму з питань згубної податкової політики;
- складання переліку країн і територій, які відмовляються від участі в ініціативі ОЕСР;
- накладення особливих зобов'язань на країни, які мають спеціальні відносини з офшорними територіями.

Ці заходи і рекомендації сприяли перетворенню офшорного бізнесу в більш престижний інструмент фінансів підприємств, так як тепер контроль над рухом коштів здійснюється і на батьківщині, і в офшорі. Але потрібно звернути увагу на можливий наслідок міжнародного контролю над операціями в офшорних зонах – підприємці, втративши можливість легального податкового планування з використанням офшорів, почали використовувати кримінальні схеми уникнення податків. До них відноситься користування послугами фіктивних підприємств та фірм-одноденок.

В результаті боротьби з офшорами і розкритті інформації можливе посилення контролю руху надлишкової ліквідності в рамках монетарної політики; наповнення бюджету ресурсами; боротьба зі світовим тероризмом і відмиванням грошей; арешти рахунків в офшорних банках і ін. Для урядів недемократичних країн це буде означати можливість боротьби з олігархічними групами за допомогою проведення вибіркового контролю за офшорними угодами [4, с. 204-208].

Деякі фахівці стверджують, що всі заходи, спрямовані проти офшорів, не досягнуть результатів в повній мірі. Країни Європи (особливо Франція) заявляють, що офшори заважають їм нормально розвиватися. На даний момент існують країни, які згодні піти на зустріч Європі в питанні про офшори, проте

велика кількість країн все ще дотримуються суворої секретності в плані надання інформації про клієнтів. Ці офшорні зони залишаться затребуваними, навіть якщо потраплять в «чорний список», адже бажання підприємця знизити свої витрати шляхом зменшення виплати податків є природним.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Байрачний Ю. Н. Офшорний бізнес в податковому плануванні –М.: Міжнародний університет, 2015 р., С. 50-55.
2. Сердинов Э. М. Международный оффшорный финансовый сектор // Банковское дело, № 10, 2012 г., С. 6-10.
3. Михаел Хараламбос. Социально-экономическая адаптация стран-членов ЕС: проблемы и перспективы // Дисс. на соиск. учёной степени кандид. экон. Наук. – М, 2014 г., С. 87-93.
4. Дорофеев К. Н. Оффшорные зоны как модель мировой финансовой системы // Молодой ученый. – 2015. – № 1. – С. 204-208.

Чухно І.А.

*кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри громадського здоров'я
та управління охороною здоров'я*

Харківського національного медичного університету

Гасанова А.І.

*студент спеціальності «Публічне управління і адміністрування»
Харківського національного медичного університету
м. Харків, Україна*

ІМІДЖ ЯК ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Реформа системи охорони здоров'я, що відбувається зараз в країні, суттєво змінює умови діяльності закладів охорони здоров'я, наближуючи їх до діяльності підприємницьких структур у всіх інших сферах економіки в сучасних умовах. Мова не йде про перетворення лікаря на підприємця, чи переведення ринку медичних послуг на суто комерційну основу. Проте, лікарям і медичним закладам потрібно буде адаптуватися до нових умов своєї діяльності, які тепер передбачатимуть значне проникнення ринку і ринкових відносин у сферу надання медичних послуг. Це пов'язано, в першу чергу, із зміною фінансування галузі, що вже відбувається на первинному рівні надання медичної допомоги, а також із організаційними змінами в системі охорони здоров'я, зокрема щодо управління медичними закладами, можливості диверсифікації джерел надходження фінансових ресурсів, розширенню можливостей закладу охорони здоров'я щодо їх розподілу і використання, що передбачає також і значну залежність у обсягах фінансування від ефективності діяльності закладу охорони здоров'я та можливості їх адаптації до сучасних умов діяльності в галузі.

Такі зміни зумовлюють зростання конкуренції між медичними закладами і окремими лікарями, що, в свою чергу, є фактором актуалізації маркетингових зусиль медичних закладів в сучасних умовах для забезпечення ефективності їх діяльності. В більшій мірі на сьогодні це стосується медичних закладів, що надають первинну медико-санітарну допомогу (тобто роботи сімейних лікарів і терапевтів), але це питання є достатньо актуальним і з подальшим реформуванням галузі його значення все більше зростатиме і для медичних закладів, що надають спеціалізовану та високоспеціалізовану медичну допомогу.

В нових умовах медичний заклад не може очікувати, що населення, яке проживає на території, що була закріплена за даним закладом, автоматично обере його для отримання медичних послуг. На сьогодні активно йде процес укладання декларацій із сімейними лікарями, який базується якраз на умовах вільного вибору лікаря і конкуренції між медичними закладами і лікарями: пацієнт має можливість самостійно обрати сімейного лікаря і медичний заклад, де він бажає отримувати медичні послуги. При цьому, він може обрати комунальну поліклініку, до якої і раніше був приписаний за місцем проживання, поліклініку в іншому районі, приватний медичний заклад, що має відповідний договір з Національною службою здоров'я та відповідні дозволи. Наявність таких декларацій та їх кількість визначають обсяг фінансових надходжень, які отримає медичний заклад (відповідно до визначеної на певний рік вартості послуги – суми коштів на одного пацієнта певної вікової категорії). Відповідно, медичні заклади та сімейні лікарі, для формування економічного базису своєї особистої професійної діяльності, мають подбати про формування своєї «бази пацієнтів», зацікавити потенційних пацієнтів прийти за отриманням медичних послуг саме до них.

Це не можливо зробити без застосування належних інструментів маркетингу і, зокрема, формування позитивного та ефективного в цих умовах іміджу медичного закладу і лікарів, які в ньому працюють. Ще одним фактором, який актуалізує значення ефективної та обґрунтованої роботи медичних закладів над власним іміджем в сучасних умовах є низький рівень довіри населення до галузі (зокрема комунальних та державних закладів охорони здоров'я) та існування цілого ряду негативних стереотипів в громадській думці, які сформувався внаслідок як суб'єктивних так і об'єктивних чинників.

Узагальнюючи публікації науковців щодо сутності іміджу підприємства чи організації Я.В. Приходченко зазначає, що загалом вони збігаються відносно того, що імідж – це певний образ підприємства, що склався у споживачів про підприємство. Доцільно імідж підприємства розглядати як сукупне сприйняття конкретного підприємства споживачами, діловими партнерами, контактними аудиторіями та персоналом [2, с. 291-292].

О.А. Небилиця відзначає, що під іміджем медичної установи слід розуміти багатокомпонентне явище, що являє образ організації, медичних кадрів, послуг, що сформувався у різних суспільних груп і змінюється в часі і в просторі під впливом комплексу факторів [1, с. 111]. При цьому, відносячи до компонентів іміджу медичного закладу наступні: імідж медичної послуги; імідж партнерів медичного закладу, споживачів медичної послуги; внутрішній імідж медичного закладу (цінності, культура); імідж керівника медичного закладу; імідж медичного персоналу; візуальний імідж медичного закладу; соціальний імідж медичного

закладу; бізнес-імідж медичного закладу [1, с. 112]. І, хоча з нашої точки зору, доцільно було б розділити ці складові на різні класифікації, зокрема за суб'єктами/носіями іміджу та за сферами його формування та реалізації, наведена структура дозволяє продемонструвати широкий спектр акцентів, складових та напрямів, над якими слід працювати керівникам медичних закладів для створення сучасного конкурентоспроможного іміджу закладу охорони здоров'я.

Варто зазначити, що сприятливий імідж підприємства повинен бути адекватним, оригінальним, пластичним і мати точну адресу. Бути адекватним – значить відповідати реально існуючому образу чи специфіці підприємства. Бути оригінальним – значить відрізнитися від образів інших підприємств (товарів), особливо однотипних. Бути пластичним – значить не застарівати, змінюючись, здаватися незмінним. Мати точну адресу – значить бути привабливим для визначеної цільової аудиторії, тобто для справжніх і потенційних клієнтів [2, с. 292]. Цей підхід підкреслює важливість творчої, обґрунтованої, виваженої і постійної роботи з формування і підтримання іміджу медичного закладу. Хаотичні та періодичні дії в цій сфері чи нівелювання значення цього процесу (зокрема теза щодо того, що якщо ми надаємо якісні послуги, то пацієнти стоятимуть до нас в черзі) в сучасних умовах діяльності галузі, постійному зростанні конкуренції як з боку приватних, так і комунальних та державних закладів охорони здоров'я може призвести до значних економічних проблем в діяльності та стримувати розвиток медичних закладів.

Відтак зазначимо, що в сучасних умовах діяльності галузі охорони здоров'я формування і підтримання позитивного іміджу медичного закладу є однією з важливих умов забезпечення його ефективної роботи та формування конкурентних переваг на ринку медичних послуг. З огляду на це, стратегічно важливим є надання цим питанням необхідної уваги при здійсненні управління медичними закладами та використання для цього всіх можливих і доступних інструментів і методів, що мають бути обґрунтованими, виваженими і сформованими у відповідну систему, що пронизуватиме повсякденну діяльність медичного закладу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Небилиця О.А. Особливості формування іміджу медичних закладів / О.А. Небилиця // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Випуск 8. Частина 2. – С. 110-113. (Серія: Економічні науки).
2. Приходченко Я.В. Імідж та його структура в системі бренд-менеджменту підприємств / Я.В. Приходченко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2011. – Випуск 2 (42). – С. 291-297.

СЕКЦІЯ 8. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Богріновцева Л.М.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансових ринків
Національного університету державної фіскальної служби України*

Дудник Л.Р.

*студентка Навчально-наукового
інституту фінансів, банківської справи
Національного університету державної фіскальної служби України
м. Ірпінь, Київська область, Україна*

ОБОВ'ЯЗКОВЕ СТРАХУВАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВЛАСНИКІВ НАЗЕМНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

Найпоширенішим видом майнового страхування в Україні, на сьогодні, є обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВВНТЗ), що обумовлено його обов'язковістю, яка визначена на законодавчому рівні. Варто зазначити, що страховий ринок завжди знаходиться у постійному пошуку нових форм та методів його функціонування та безпосередньо впливає на розвиток економіки країни в цілому і забезпечення соціального захисту населення зокрема. Саме зараз, в умовах інтеграції України на європейський ринок, однією з важливих умов є забезпечення якісного розвитку вітчизняного ринку обов'язкового автострахування.

Дослідженням особливостей становлення та розвитку автотранспортного страхування займалися як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, серед яких: Н. Адамчук, В. Богаченко, І. Балабанов, Ю. Бондарь, А. Гінзбург, Ж. Лемер, А. Міллерман, Н. Онищенко, В. Ручкіна, К. Турбіна, В. Шахов та інші. Незважаючи на значні напрацювання у даній сфері, дослідження страхування відповідальності власників наземних транспортних засобів в умовах сьогодення залишається досить актуальним.

В Україні, на сьогодні, відбувається значне зростання кількості автомобілів, що у свою чергу веде за собою збільшення кількості дорожньо-транспортних пригод (ДТП). За даними Патрульної поліції за період з 1 січня 2018 року по 31 липня 2018 року в Україні офіційно зареєстровано 81006 дорожньо-транспортні пригоди.

Опираючись на дані факти, стає очевидним, що основною метою страхування відповідальності водіїв є спрощення для страхувальників процедури отримання відшкодування заподіяної шкоди майну та здоров'ю внаслідок ДТП. А враховуючи вищезазначені факти, об'єктивним завданням, на сьогодні, є вдосконалення страхового захисту автотранспортних засобів, а також життя і

здоров'я водіїв та пасажирів. Саме тому, особливої актуальності набуває дослідження основних напрямків розвитку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, визначення недоліків та основних напрямів його розвитку в Україні.

На сьогодні, згідно Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» кожен транспортний засіб повинен мати обов'язковий поліс страхування, які бувають двох видів:

- внутрішній договір обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності;
- договір міжнародного обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності.

Розглянемо більш детально перший вид полісу. Внутрішні договори страхування діють виключно на території України і мають законодавчо встановлені розміри страхових сум, що рівні 200 000 грн за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю, на одного потерпілого, незалежно від кількості потерпілих та 100 000 грн за шкоду, заподіяну майну потерпілих, на одного потерпілого, але не більше 500 000 грн на одну страхову подію.

Станом на 31 липня 2018 року 51 страхова компанія надавала послуги з автострахування, з оцінкою діяльності яких можна ознайомитися на сайті Моторно-транспортного бюро України.

В Україні вже існує низка страхових компаній-лідерів, які користуються високою репутацією серед громадян. Серед них: АХА Страхування, UNIQA, ПЗУ Україна, Княжа, Інго Україна, ТАС тощо. Дані страхові компанії є яскравим прикладом того, що страховий ринок розвивається та змінюється у якісному напрямку.

На сьогодні, на страховому ринку загалом та ринку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів зокрема, існує ряд проблем, які перешкоджають його ефективному розвитку, основними з яких є:

- невпевненість страхувальника у якісному та дієвому страховому продукті, оскільки на страховому ринку зараз існує досить велика кількість страховиків, які просто не мають на меті виконувати зобов'язання за договорами страхування створюючи своїми діями всі умови для відмови у виплаті відшкодування або суттєвого зменшення його розмірів.

- неплатоспроможність страхових компаній, що зумовлена девальвацією гривні, яка спричинює зростання вартості ремонту, отримання значних збитків через військові дії на території країни;

- зниження попиту на страхові продукти у зв'язку із зниженням реальних доходів населення;

- непрозорість ринку, нерозвиненість системи рейтингової системи оцінки страхових компаній та відсутність ефективного механізму захисту прав страхувальника;

- необхідність вдосконалення законодавства у даній сфері, з метою приведення його до стандартів сьогодення.

– Ще одним із недоліків вітчизняної системи ОСЦПВВНТЗ є недосконалість процедури врегулювання збитків, а саме:

– за відшкодуванням збитків потерпілий має звертатися до компанії винуватця, а це не завжди зручно;

– недотримання страховиками термінів для здійснення страхових відшкодувань, передбачених Законом;

– розмір розрахованого збитку, здійснений страховиком, досить часто значно нижчий від розрахунку здійсненого експертом-оцінювачем [4].

Позитивні зрушення, як на вітчизняному страховому ринку загалом, так і на ринку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів зокрема, можливі за рахунок реалізації ряду заходів, які мають бути спрямовані на усунення вже існуючих проблем, першочерговими з яких є наступні:

– усунення наслідків світової фінансово-економічної кризи та політичної і економічної нестабільності в країні, аби не допустити зниження рівня фінансової стійкості та платоспроможності страхових компаній;

– перегляд тарифної політики страхових компаній;

– зростання ролі на ринку страхових агентів та брокерів;

– створення дієвої системи страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів, яка була б спроможна покрити збитки від непередбачуваних подій;

– забезпечення програм інформування населення про стан розвитку страхового ринку;

– проведення роботи над відновленням довіри до страховиків, що прямо вплине на збільшення страхових премій;

– зростання потужності страховиків за рахунок збільшення розмірів власного капіталу та покращення організації їх роботи;

– зростання ролі держави у розвитку обов'язкового автострахування;

– використання світового досвіду.

Отже, обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, це, перш за все, механізм створення надійної системи соціального захисту як третіх осіб – потерпілих у ДТП, так і власників автотранспортних засобів. Застосування запропонованих напрямів вдосконалення розвитку ринку автострахування, надасть можливість стимулювати ринок до ефективного розвитку, сформувані позитивні тенденції стосовно збільшення рівня концентрації на ринку, збільшити обсяги надходження страхових премій, що, в свою чергу, призведе до збільшення обсягів надходження інвестицій в економіку України, а також зміцнення рівня державного регулювання та нагляду за страховим ринком.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бабенко-Левада В.Г. Проблеми та напрямки розвитку стахування автотранспортних засобів в Україні / В.Г. Бабенко-Левада, А.В. Удовіченко // Ефективна економіка. 2018. – № 10 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/1506-Article%20Text-2927-1-10-20181102.pdf>

2. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 01.07.2004 р. № 1961-IV (із змінами, внесеними законом від 25.07.2018 р. № 1961-IV) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15>
3. Марценюк-Розарьонова О.В. Розвиток ринку автострахування в Україні: проблеми та перспективи / О.В. Марценюк-Розарьонова, Ю.Ю. Марчук // Ефективна економіка» – 2018. – № 3 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/1129-Article%20Text-2125-1-10-20180516.pdf>
4. Нагайчук Н. Г. Проблеми та перспективи страхування цивільно-правової відповідальності власників наземного транспорту в Україні / Н.Г. Нагайчук, В. Паламаренко // ЧННІ ДВНЗ «Університет банківської справи». – Черкаси, 2018. – 314 с.
5. Офіційний сайт Моторно-транспортного бюро України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mtsbu.ua/ua/assessment/>
6. Офіційний сайт Патрульної поліції України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://patrol.police.gov.ua/statystyka/>
7. Понамарева О.Б. Аналіз розвитку українського страхового ринку автотранспортних засобів / О.Б. Понамарева, К.А. Кононова, О.О. Склярів // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2018. – № 23 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/23-2018/101.pdf>

Камінська О.А.

студентка

Львівського національного університету імені Івана Франка

Науковий керівник: Петик М.І.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту

Львівського національного університету імені Івана Франка

м. Львів, Україна

УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ У СЕРЕДНЬОСТРОКОВІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

Наповнення бюджету та зростання доходів Державного бюджету України є завжди актуальною проблемою. З кожним роком видатки держави збільшуються, а пошук джерел їх забезпечення ускладнюється.

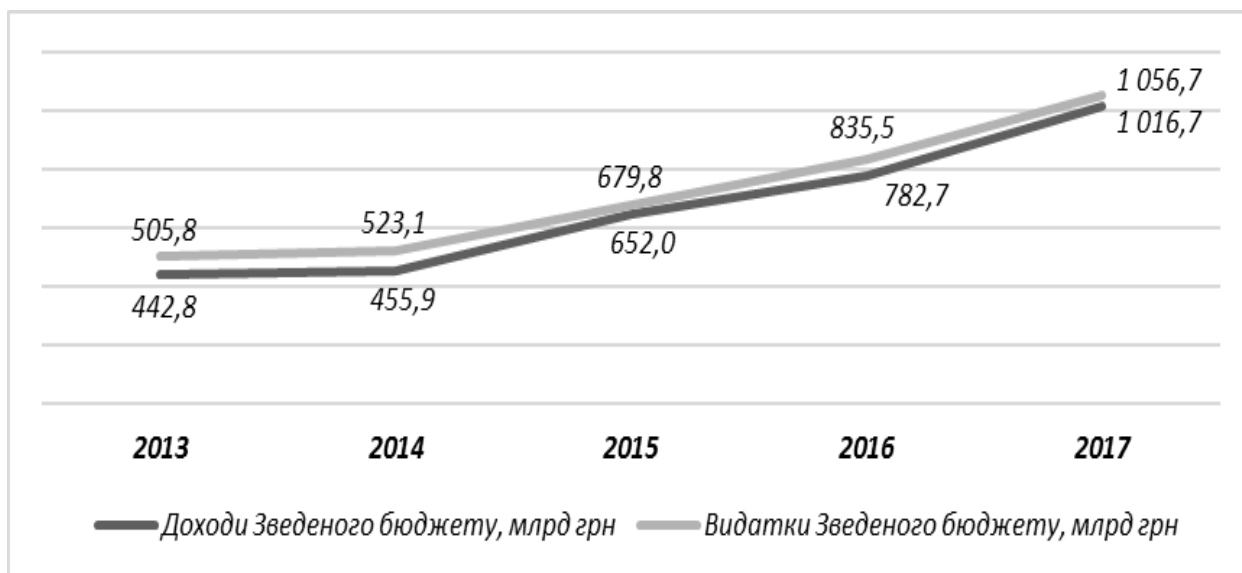
Бюджетно-податкова політика є непередбачуваною у середньостроковій перспективі. Як наслідок, платники податків не знають, які податки будуть запроваджені найближчим часом, державні установи не знають, який обсяг коштів буде їм доступний у середньостроковій перспективі, а громадяни не знають, на які цілі будуть виділятися бюджетні кошти та які послуги вони можуть отримати [1].

Нераціонально побудована система доходів бюджету, використання недосконалих методик бюджетного прогнозування та планування, нестабільність законодавства, що здійснює регламентування відносин в бюджетній сфері, великі масштаби ухилення від сплати податків, а також недовиконання планових

показників, щодо окремих видів діяльності – це фактори, які є результатом неефективного управління доходами бюджету.

Тому актуальним є питання визначення напрямів вдосконалення формування доходної бази бюджету держави в майбутньому.

Попри зростання номінальної величини доходів Державного бюджету України, не менш стрімко зростають і видатки. Графічно це відображено на рис. 1.

Рис. 1. Доходи та видатки бюджету 2013–2017 рр.

Джерело: розроблено на основі [2; 3].

Основними факторами, що впливають на формування доходів Державного бюджету України, є: рівень ВВП, рівень податкових ставок, рівень банківського процента, курс національної валюти, рівень інфляції, внутрішній та зовнішній державний борг, сальдо торговельного балансу, тіньовий стан економіки країни, недосконалість податкового законодавства та наявність значних пільг в оподаткуванні при низькій фінансовій дисципліні суб'єктів господарювання, низька конкурентоспроможність продукції та інше [4, с. 83].

При управлінні доходами бюджету, варто звернути увагу на основні етапи та визначити необхідні дії на кожному етапі управління. До основних етапів управління відносять планування та прогнозування, мобілізацію доходів бюджету та контроль за виконанням.

Етап планування доходів бюджету включає такі складові: розроблення стратегії управління доходами бюджету, оцінка доходів бюджету та розроблення плану управління ними, перехід до здійснення прогнозування та планування, використовуючи сучасні науково обґрунтовані методи та економіко-математичне моделювання.

Щодо функції планування та прогнозування, то вона передбачає розроблення конкретних планів управління доходами бюджету. Якщо дана функція відсутня, то це може спричинити неефективне і суперечливе управління, а також неможливість визначити його результативність.

Наступним етапом є мобілізація прогнозованих доходів бюджету. Тут важливими моментами є удосконалення механізму адміністрування доходів, зменшення масштабів ухилення від сплати податків та вдосконалення системи органів управління доходами бюджету за допомогою встановлення чіткого розподілу відповідальності та компетенції відповідно між різними рівнями управління.

Контроль охоплює такі сфери бюджетного процесу: контроль за дотриманням вимог відповідно до податкового законодавства, що стосується повного та своєчасного виконання фізичними та юридичними особами своїх зобов'язань перед бюджетом, контроль щодо виконання державного бюджету за доходами, відбувається пошук резервів зростання обсягів фінансових ресурсів та вносяться пропозиції щодо додаткового залучення їх до бюджету.

З метою створення умов стійкого економічного зростання держави розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 р схвалено Стратегію реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки, яка передбачає реалізацію середньострокового бюджетного планування.

Середньострокове бюджетне планування (СБП) – це підхід до планування та управління державними фінансами, який розширяє горизонт для формування бюджетної політики на три-п'ять років і дозволяє планувати та прогнозувати бюджетні доходи та видатки, необхідні для реалізації стратегічних цілей бюджетної політики держави у середньостроковій перспективі.

Впровадження середньострокового бюджетного планування (СБП, або *medium-term expenditure framework (MTEF)*) зазвичай відбувається у три етапи [5]:

1. Середньострокова фіскальна система (*medium-term fiscal framework (MTFF)*) – визначення та розподіл ресурсів між установами та відповідальність установ за використання ресурсів за принципом «зверху-вниз».

2. Середньострокова бюджетна система (*medium-term budgetary framework (MTBF)*) – додається підхід «знизу-вгору», тобто визначення потреб самими установами та їх перерозподіл у межах наявних ресурсів. Бюджетні запити установ включають в себе стратегічні цілі, вартість поточних та нових бюджетних програм тощо.

3. Середньострокова система оцінки ефективності видатків (*medium-term performance framework (MTPF)*) – оцінка ефективності та результативності використання бюджетних ресурсів. Однак повноцінне впровадження оцінювання можливе лише в умовах добре функціонуючої МТBF.

Податкові реформи, які проводилися протягом останніх років з метою побудови справедливої, прозорої та передбачуваної податкової системи, частково покращили ситуацію щодо податкового навантаження на бізнес та адміністрування податків. Зокрема, продовжується реформа ДФС, яка передбачає проведення організаційної реструктуризації органів, оптимізації витрат, модернізації та автоматизації процесів діяльності. На митницях запроваджено електронний інформаційний обмін за принципом «єдиного вікна». Наприкінці 2016 року внесені зміни до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні, які передбачають, зокрема, запровадження Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість, що дасть змогу в автоматичному режимі перераховувати кошти, які підлягають відшкодуванню з державного бюджету, і Єдиного реєстру податкових консультацій, що мінімізує

кількість податкових спорів шляхом якісного роз'яснення законодавства, а також ліквідацію податкової міліції та утворення нового органу з питань боротьби з фінансовими злочинами [1].

Відповідно до Індексу відкритості бюджету, який порівнює зобов'язання щодо прозорості та підзвітності національних бюджетів, у 2015 році Україні було нараховано 46 зі 100 балів. У 2017 році Україна отримала вже 54 бали. Система державних доходів також стала ефективнішою: Світовий банк побачив значне покращення в Україні, піднявши її у власному глобальному рейтингу простоти сплати податків з 164 місця у 2014 році на 43-тє у 2018 році [6].

Бюджет характеризує рівень економічного розвитку держави, і завдяки правильному організованому бюджетному процесу забезпечується економічна і соціальна стабільність та зростає рівень життя населення. Ефективне формування дохідної частини бюджетів різних рівнів в Україні неможливе без удосконалення бюджетно-податкової політики.

Наявність стратегії розвитку податкової системи України на середньострокову перспективу суттєво спрощуватиме планування підприємницької діяльності, зменшуватиме ризики для бізнесу та поліпшуватиме інвестиційний клімат. Формування податкової політики разом з реформуванням бюджетної політики, системи пенсійного забезпечення, наявність належного прогнозування бюджетних, економічних та соціальних змін у системі оподаткування сприятиме виконанню поставлених цілей і завдань та позитивно впливатиме на стан державних фінансів. Рівномірний розподіл податкового навантаження сприятиме добросовісній конкуренції та зменшуватиме рівень тінізації економіки, сприяючи вирішенню проблем з наповненням бюджетів усіх рівнів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія від 08.02.2017 № 142-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80>
2. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2016 рік / [Зубенко В.В., Самчинська І.В., Рудик А.Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-П) впровадження», USAID. – К., 2017. – 92 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ibser.org.ua/sites/default/files/kv_iv_2016_monitoring_ukr_0.pdf.
3. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2017 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=400657>
4. Хмарук Ю. В. Оцінка факторів впливу на доходи Державного бюджету України / Ю.В. Хмарук// Фінансова система України: [зб. наук. праць]. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2011. – Випуск 16. – С. 82-91.
5. Середньострокове бюджетне планування в Україні: Аналітична записка. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2017/12/MT-budgeting_.pdf.
6. Ефективне управління державними фінансами. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gogov.org.ua/project/details/>.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОВЕРСАЙТА В УКРАЇНІ

Платіжно-розрахункові системи відіграють провідну роль в економіці країни, оскільки вони опосередковують рух грошових коштів між економічними суб'єктами за зобов'язаннями, що виникають у процесі економічної діяльності. Від надійності та ефективності платіжних систем залежить функціонування фінансової системи та економіки держави загалом.

Дослідження теорії оверсайта платіжних систем є актуальним, оскільки останнім часом відбувається трансформація основних функцій центральних банків багатьох країн. З метою гарантування безперервного та стабільного функціонування платіжних систем центральні банки розпочали проводити нагляд (оверсайт) за платіжними системами.

Відповідно до Концепції запровадження нагляду (оверсайта) за платіжними системами в Україні, оверсайт платіжних систем – це діяльність центрального банку, спрямована на забезпечення безперервного, надійного та ефективного функціонування платіжних систем, яка полягає в оцінюванні діючих у країні платіжних механізмів і, в разі потреби, внесенні змін до них [3].

Ключовими питаннями для центрального банку, що вводить оверсайт платіжних систем у свою повсякденну практику, є сфера оверсайта, тобто перелік об'єктів, на які поширюється відповідна діяльність центрального банку, та ефективність цієї діяльності [4, с. 18]. Починаючи з жовтня 2015 року НБУ проводить перевірки об'єктів оверсайта щодо дотримання ними вимог законодавства з питань діяльності платіжних систем та переказу коштів в Україні.

Об'єктами оверсайта в Україні є [3]:

- системно важливі платіжні системи;
- системи роздрібних платежів і розрахунків, платіжні засоби та платіжні інструменти;
- системи розрахунків за угодами щодо цінних паперів;
- члени та учасники міжнародних платіжних систем, створених нерезидентами.

Основною метою оверсайта є забезпечення надійності та ефективності функціонування платіжних систем при здійсненні переказу коштів та розрахунків за фінансовими інструментами. Діяльність НБУ щодо проведення оверсайта повинна ґрунтуватися на таких принципах [3]:

- прозорість – оприлюднення політики нагляду (оверсайта) та загальних вимог до платіжних систем;
- застосування міжнародних стандартів щодо платіжних систем;
- наявність повноважень та можливостей для ефективного нагляду (оверсайта) за платіжними системами;
- послідовність – вимоги до платіжних систем мають застосовуватися до всіх платіжних систем, у тому числі й створених Національним банком;

– співпраця з іншими державними регуляторами та центральними банками інших країн.

Перелічені принципи зазначені як міжнародні, проте доречно, на нашу думку, у зв'язку з їх закріпленням у правовому полі України, розглядати їх як національні.

Основними напрямками, за якими проводиться оверсайт є [3]:

– здатність платіжної системи надавати швидкі, безпечні та економічно вигідні послуги суб'єктам економіки з метою створення сприятливих умов для функціонування фінансових ринків та економіки загалом;

– ефективність і надійність схем взаєморозрахунків за проведеними операціями з переказу коштів;

– дієвість політики управління ризиками, яку проводить платіжна організація платіжної системи тощо.

Також важлива увага приділяється захисту прав споживачів, захисту конкуренції, протидії відмиванню коштів, отриманих незаконним способом.

Діяльність Національного банку, що пов'язана з наглядом (оверсайтом) за платіжними системами, проводиться у декілька етапів: моніторинг, оцінювання та ініціювання змін (у разі виявлення зауважень).

Моніторинг платіжних систем пов'язаний зі збором та аналізом інформації про діяльність платіжних систем, що може отримуватися як у вигляді звітів (статистичних, фінансових тощо), так і за результатами перевірки на місцях.

Під час моніторингу платіжних систем центральний банк аналізує показники, за якими він відносить платіжну систему до тієї чи іншої категорії важливості, визначає частки операцій окремих учасників у загальному обсязі операцій, що виконуються у платіжній системі, аналізує чинники, що можуть призвести до порушень діяльності платіжних систем. Моніторинг платіжних систем необхідний не тільки для кращого розуміння роботи основних платіжних систем і визначення їх впливу на фінансову систему, а й для подальшого забезпечення ефективного управління ризиками у платіжних системах [1, с. 365].

Використовуючи інформацію, отриману в процесі моніторингу, центральний банк проводить оцінювання відповідності діяльності платіжної системи вимогам законодавства.

За результатами проведеного моніторингу та оцінювання готують висновки щодо надійності та ефективності системи, її відповідності встановленим вимогам. Якщо висновки свідчать про невідповідність платіжної системи встановленим вимогам, то центральний банк може прийняти рішення про необхідність ініціювання змін у структурі, управлінні, функціонуванні або інших аспектах діяльності платіжної системи з метою їх удосконалення, а також застосувати заходи впливу до об'єктів нагляду (оверсайта) [5].

У сучасній економіці платіжно-розрахункові системи є важливим елементом фінансової інфраструктури, адже їх надійне функціонування є запорукою стабільності фінансової системи, ліквідності фінансового ринку, спрощення платіжних процесів. Безперебійна та ефективна діяльність платіжних систем сприяє поліпшенню розподілу фінансових ресурсів, економічному зростанню та підвищенню суспільного добробуту. Порушення роботи платіжно-розрахункових систем може негативно позначитися на фінансовій стабільності

держави, спричинити суттєві ризики в діяльності економічних суб'єктів, тому виникає необхідність здійснення регулювання та нагляду за діяльністю платіжних систем [2, с. 216].

Отже, оверсайт є відносно новою функцією для НБУ, суть якої можна пояснити як сукупність дій, спрямованих на забезпечення надійності та ефективності функціонування платіжних систем шляхом моніторингу та оцінки їхньої роботи, та, в разі потреби, ініціювання змін щодо їхньої діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Балакіна Ю.С. Розвиток теорії оверсайта платіжних систем і визначення його сутності. *БізнесІнформ*. 2017. № 11. С. 362–371.
2. Вишивана Б.М., Терешко О.М. Оверсайт платіжно-розрахункових систем: теоретичні аспекти та механізм реалізації в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2015. Вип. 11. С. 216–222.
3. Концепція запровадження нагляду (оверсайта) за платіжними системами в Україні: схвалено постановою Правління НБУ від 15.09.2010 р. № 426. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0426500-10
4. Махаєва О.О. Оверсайт як функція центрального банку та концепція його введення в Україні. *Вісник Національного банку України*. 2011. № 4. С. 18–22.
5. Положення про нагляд (оверсайт) платіжних систем та систем розрахунків в Україні: затверджено постановою Правління НБУ від 28.11.2014 р. № 755: URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0755500-14

Петрик М.М.

магістрант спеціальності

«Фінанси, банківська справа та страхування»

Національної академії статистики, обліку та аудиту

м. Київ, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розбудови України як демократичної, соціальної та правової держави з урахуванням глобальних змін, які відбулися останнім часом, розвиток місцевого самоврядування є одним з пріоритетних напрямів державної політики. На сучасному етапі розвитку всіх гілок влади постає питання про необхідність вдосконалення теорії та практики сучасного державотворення, зумовленого трансформаціями в політичній системі суспільства, проведенням адміністративнотериторіальних, регіональних реформ, упровадженням конструктивного соціального партнерства між центром і територіями. У період проголошення реформ в Україні, спрямованих на розбудову державності в цілому, що мають на меті побудову сучасної європейської держави, здійснення низки заходів задля децентралізації влади.

Дослідження проблеми розвитку місцевого самоврядування займалися такі вітчизняні вчені, як Бондарук Т. [1, с. 12], Коваленко А. [2, с. 8], Кравченко В.

[3, с. 4], Погорілко В. [4, с. 253], Серьогіна С. [5, с. 135], Смирнова Т. [2, с. 8], Федоренко В. [4, с. 253].

Так, на думку Погорілка В. та Федоренка В., місцеве самоврядування – це визначене Конституцією та законами України право територіальної громади самостійно, під свою відповідальність, безпосередньо або через утворені громадою органи вирішувати питання місцевого значення [4, с. 253].

Однак, згідно чинного законодавства України, місцевим самоврядуванням може бути гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [6].

На противагу наведеним твердженням, Серьогіна С. під поняттям «місьцеве самоврядування» вважає систему організації і діяльності громадян, яка забезпечує самостійне, під власну відповідальність вирішення питань місцевого значення, управління комунальною власністю, виходячи з інтересів всіх жителів даної території [5, с. 135].

Натомість Бондарук Т. думає, що місцевим самоврядуванням є форма організації місцевої влади, за якою громадяни – жителі відповідної території (територіальної громади) – безпосередньо або через уповноважені ними органи, незалежно, під власну відповідальність, в межах конституції, законів країни і власних матеріальних та фінансових можливостей вирішують питання місцевого значення [1, с. 12].

На відміну від Бондарук Т., Кравченко В. розглядає самоврядування як відносно автономне функціонування певного колективу людей, що забезпечується самостійним прийняттям членами цього колективу норм і рішень, які стосуються його життєдіяльності, та відсутністю в колективі розриву між суб'єктом і об'єктом управління [3, с. 11].

Коваленко А. та Смирнова Т. вважають за місцеве самоврядування є системою суспільних відносин, що виникають у процесі самоорганізації населення певних територій для самостійного та під власну відповідальність управління місцевими справами, вирішення питань місцевого значення як безпосередньо, так і через утворені ним органи місцевого самоврядування та інші органи його самоорганізації за місцем проживання [2, с. 8].

Дослідивши вище зазначені твердження вітчизняних та зарубіжних вчених, можна вивести власне твердження місцевого самоврядування. На нашу думку, місцеве самоврядування – це можливість територіальної громади, забезпечене державою, вирішувати питання на місцевому рівні згідно чинного законодавства України самостійно або під відповідальність органів місцевого самоврядування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бондарук Т. Г. Місьцеве самоврядування та його фінансове забезпечення в Україні / Т. Г. Бондарук. – К.: Ін-т екон. та прогноз. НАН України, 2009. – 608 с.
2. Коваленко А., Смирнова Т. Теорія і практика місцевого самоврядування в Україні: монографія. Київ, 2002. 464 с.
3. Кравченко В. І. Фінанси місцевого самоврядування в Україні: проблеми становлення. Київ: Видавничий дім «КМ Academia», 2001. 460 с.

4. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України: підруч. / В. Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 432 с.
5. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. С. Г. Серьогіної. – Х.: Право, 2005. – 256 с.
6. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24 – ст. 170. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.

Ткаченко І.П.

*доцент кафедри фінансів та обліку
Дніпровського державного технічного університету
м. Кам'янське, Дніпропетровська область, Україна*

УЗАГАЛЬНЕННЯ ДОСВІДУ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ

З урахуванням нових умов і реальної ситуації в українській економіці теоретичні проблеми фінансового ринку, соціально-економічні закономірності його функціонування й державного регулювання, пошуку оптимальної для цього етапу теоретичної моделі вимагають нових науково обґрунтованих практичних рекомендацій. Ця проблематика для є особливо актуальною в умовах формування соціального ринкового господарства за підпорядкування державної антикризової програми широким заходам зі стимулювання розвитку суспільного виробництва [1, с. 3].

Забезпечуючи мобілізацію, розподіл та ефективне використання інвестиційних коштів, фінансовий ринок сприяє прискоренню обігу і швидшому зростанню функціонуючого капіталу, забезпечуючи вільний взаємозв'язаний зустрічний рух фінансових активів для найбільш ефективного їх використання [1, с. 10]. Слід зазначити, що фінансовий ринок функціонує з урахуванням загальних і специфічних принципів фінансового управління: системного підходу, синергетичного ефекту, гнучкості й динамічності, координації дій учасників та ін, сукупність яких уможлиблюють реалізацію фінансової політики та збалансованість структури фінансового ринку [1, с. 11].

На рух факторів виробництва та їх локалізації в конкретній країні, регіоні значно впливають процеси глобалізації, які, в свою чергу багато в чому залежать від фінансового ринку та водночас здійснюють на нього вплив. А тому успіх виконання фінансовим ринком функцій ціноутворення та регулювання попиту та пропозиції залежить від доступності, ефективного функціонування інфраструктури та від діяльності учасників фінансового ринку [2].

Для забезпечення розвитку фінансового ринку як визначального сектору економіки і захисту його учасників важливим є створення ефективного механізму державного регулювання фінансового ринку. Особливого значення набуває побудова системи взаємозв'язків між фінансовими інститутами в процесі реалізації їх функцій, що визначає ефективність функціонування

фінансового ринку [3]. В Україні державне регулювання фінансового ринку здійснюється відповідно до встановлених зобов'язань і вимог діяльності споживачів та учасників даного ринку з врахуванням його стандартів, державної реєстрації фінансових установ, ліцензування та нагляду за їх професійною діяльністю, захисту інтересів споживачів фінансових послуг [4].

В економічній літературі виділяють три моделі регулювання фінансового ринку: 1) секторна, 2) на основі завдань та 3) модель єдиного нагляду. Механізм державного регулювання фінансового ринку України побудований на основі секторної моделі, тобто система регулювання є трьохрівневою: регулювання банківської діяльності здійснює Національний банк України; регулятором на ринку цінних паперів виступає Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР); діяльність інших фінансових посередників і фінансових компаній регулюються Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

Важливу роль у регулюванні й нормативному забезпеченні розвитку фінансового ринку відіграють держава і саморегулювальні організації, що здійснюють оцінку насамперед законодавчого забезпечення діяльності його учасників. Зазначимо, що для України, як і для більшості країн, характерна система регулювання фінансового посередництва, яка включає безпосередньо органи регулювання та саморегульовані організації, які мають захищати інтереси фінансових посередників та споживачів фінансових послуг [4].

В режимі свого нормального функціонування фінансовий ринок позитивно впливає на економіку будь-якої країни, а в періоди відхилень від такого режиму має місце його негативний вплив не тільки на економічні, але й на суспільні процеси в цілому. Прикладом системних помилок обмеженої економічної політики в сфері фінансового регулювання є кумулятивний негативний ефект глобальної світової фінансової кризи. При такій ситуації державне регулювання фінансового ринку стає об'єктивною необхідністю.

Регулювання фінансового ринку має свої особливості, які пов'язані зі специфікою відносин між суб'єктами цього ринку та підвищеними ризиками, властивими йому. До основних цілей регулювання будь-якого ринку відносять: захист інвесторів; забезпечення справедливості (рівний доступ, рівне регулювання), ефективності й прозорості ринку; зниження системних ризиків.

Головний ефект регулювання фінансового ринку полягає в наблизенні фінансового ринку до стану ефективної рівноваги, тобто поліпшенні рівня цілого ряду макрофінансових параметрів, які й визначають становище інвестора на ринку, основним з яких є рівень захисту інтересів інвесторів. Ефективне регулювання фінансового ринку створює необхідні умови для формування й підтримки макрофінансової стабільності, створення сприятливого інвестиційного клімату в економіці [5, с. 177].

Саморегулювання фінансового ринку полягає в ринковому знаходженні стану рівноваги між бажаним і допустимим, за якого існування ринку є найбільш ефективним та сприяти пріоритетному захисту прав інвесторів. Коли учасники ринку можуть самі регулювати свою діяльність, якщо вони прагнуть до чесної, відкритої та прозорої діяльності, роль держави має бути обмеженою.

На фінансовому ринку України вже у першій половині 90-х років ХХ ст. почали виникати саморегулюючі організації, однак, їх діяльність переважно спрямована на лобіювання інтересів учасників фінансового ринку, а не на досягнення високих стандартів їхньої діяльності. Слід також відзначити особливу роль регулювання «роздрібного» обслуговування на фінансовому ринку, спрямовану на подолання асиметрії інформації та, у кінцевому підсумку, на те, щоб індивідуальні інвестори отримували якісні послуги за достовірними цінами й із мінімальними трансакційними витратами [5, с. 181].

В Україні функції державного регулювання ринку цінних паперів розподілені між різними міністерствами та відомствами. Водночас центральним органом державної виконавчої влади, що забезпечує реалізацію єдиної державної політики щодо цінних паперів і функціонування фондового ринку в Україні є Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР). Вона та інші державні органи регулювання діяльності фондового ринку можуть делегувати свої повноваження саморегулювним. Це свідчить про використання державою елементів ринкового механізму саморегулювання. Водночас роль цих інститутів в Україні ще досить обмежена, що свідчить про їх слабкий розвиток і недостатній регулятивний вплив [3]. Враховуючи сучасні тенденції на вітчизняному фінансовому ринку та глобалізаційні процеси в економіці вважаємо, що з метою подальшого розвитку і підвищення ефективності функціонування фінансового ринку механізм його державного регулювання потребує вдосконалення. У науковій економічній літературі розглядають такі варіанти подальшого реформування державного регулювання:

- 1) подальша розбудова існуючих регуляторів;
- 2) запровадження діяльності двох окремих органів регулювання;
- 3) створення окремого мегарегулятора;
- 4) створення мегарегулятора на основі НБУ [6].

Більшість дослідників вважають, що найоптимальнішим варіантом розвитку механізму державного регулювання фінансової сфери є створення окремого мегарегулятора. До переваг такої моделі відносять: закріплення відповідальності за регуляторну діяльність за одним державним органом, однаковий (уніфікований) підхід в нагляді та регулюванні всіх учасників ринку, спрощення та зменшення обсягів їх звітності, єдина інформаційна база даних фінансових установ тощо. Мегарегулятор трактують і як модель інтегрованого нагляду за фінансовим сектором, і як спеціалізований державний орган, який має повноваження регулювати не менше як дві з трьох категорій фінансових посередників (банки і страхові компанії; банки та інвестиційні компанії; інвестиційні та страхові компанії тощо) [3].

На думку фахівців, створення мегарегулятора здатне створити в Україні потужний центр регулювання ринків фінансових послуг, позбутися конфлікту інтересів всередині Національного банку України та вивести країну на новий рівень державного регулювання ринків. Крім того, створення мегарегулятора відповідатиме євроінтеграційним прагненням України. [7]. Водночас сьогодні в Україні важливим є збереження функціональних органів, які відповідають за конкретні сегменти і галузі фінансового ринку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Смагін В. Л. Фінансовий ринок в трансформаційній економіці: закономірності формування і розвитку. [Текст]: автореф. дис.... докт. екон. наук / В. Л. Смагін. – Київ, 2010
2. Пахомова І.Г. Оцінка механізму державного регулювання фінансового ринку України [Електронний ресурс] / І.Г. Пахомова, О.П. Величко. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1321>
3. Андрейків Т.Я. Сучасні механізми регулювання фінансового ринку в Україні [Електронний ресурс] / Т.Я. Андрейків, В.Б. Шморгай. – Режим доступу: <http://journals.uran.ua/tarp/article/viewFile/38751/35179>
4. Бондаренко Є.П. Механізми державного регулювання ринку фінансових послуг [Електронний ресурс] / Є.П. Бондаренко. – Режим доступу: http://lib.uabs.edu.ua/library/Visnik/Numbers/2_29_2010/29_02_04.pdf
5. Смагін В.Л. Формування та розвиток фінансового ринку в умовах трансформаційної економіки: Монографія. [Текст] / В. Л. Смагін – К.: КНЕУ, 2008.
6. Сьомченков О. А. Необхідність та шляхи реформування механізму державного регулювання фінансового ринку [Електронний ресурс] / О.А. Сьомченков, А.В. Кузьменко – Режим доступу: \www/URL: <http://intkonf.org/ken-somchenkov-oakuzmenko-av-neobhidnist-ta-shlyahi-reformuvannya-mehanizmuderzhavnogo-regulyuvannya-finansovogo-rinku/>
7. Крилова А.О. Формування фінансової системи України в умовах трансформаційної економіки [Текст] / А. О. Крилова. – Архангельськ: КИРА, 2010. – 111 с.

Шевченко В.О.

студент

Харківського навчально-наукового інституту

Університету банківської справи

м. Харків, Україна

БАНКІВСЬКИЙ СЕКТОР ЯК СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Наявність у країні успішно функціонуючого банківського сектору є необхідною умовою створення посилення її конкурентної позиції економічної системи на вітчизняному та світовому ринках. Це пов'язано з роллю, яку відіграє банківський сектор у забезпеченні належного рівня заощаджень та інвестицій суб'єктів господарювання, таких необхідних в умовах зростання та підвищення ефективності економіки.

Банківський сектор являє собою законодавчо визначену, чітко структуровану та субординовану сукупність фінансових посередників, які здійснюють банківську діяльність на постійній професійній основі і функціонально взаємопов'язані в самостійну економічну структуру. Він здійснює трансформацію вільних коштів суб'єктів підприємництва та громадян, виконує функцію створення грошей та регулювання грошової маси, а також забезпечує сталість банківської діяльності та грошового ринку [1].

Одним з основних напрямків діяльності банківського сектору є кредитування, яке є важливим фактором, що впливає на процес відновлення та розвитку національної економіки. Нестача фінансових ресурсів в корпоративному секторі

вимагає залучення коштів із зовнішнього середовища. Серед усіх фінансових посередників найбільша частка вільних активів продовжує належати саме банківському сектору.

Кредитна активність банківських установ протягом 2018 року демонструє тенденцію до зростання. Так, станом на 01.11.2018 року обсяг кредитного портфелю банків дорівнює 1152 млрд. грн., тобто від початку року він збільшився на 77,4 млрд. грн. Дане зростання пов'язане з реструктуризацією валютних кредитів та суттєвим зростанням кредитування населення.

Вагомий вплив на можливість здійснення кредитних операцій відіграє здатність банків залучати довгострокові ресурси. Але саме з цим у вітчизняних банківських установ є певні проблеми, адже у клієнтському портфелі переважають короткострокові вклади, строком до 1 року. Так, станом на перший квартал 2018 року частка коштів на вимогу складає 47,3%, тоді як частка довгострокових депозитів лише 19,3%. А отже, банки мають доволі обмежений обсяг ресурсів які вони можуть використовувати для кредитування. А це, в свою чергу, безпосередньо впливає на діяльність корпоративного сектору, а отже економіки загалом.

Важливою складовою успішного функціонування банківського сектору є його фінансова стабільність. Саме від неї залежить можливість якісного виконання покладених на нього функцій. Забезпечення стабільності повинно відбуватися за рахунок створення ефективного механізму забезпечення фінансової стабільності, адекватного сучасним умовам та здатного абсорбувати негативний вплив зовнішніх та внутрішніх чинників.

Відповідно до Закону України «Про Національний банк України», НБУ у межах повноважень сприяє стабільності банківського сектору шляхом:

- участі у підготовці законодавства, що регулює діяльність банківського сектору;
- підтримки банківського сектору як кредитор останньої інстанції;
- контролю фінансової стійкості окремих банків насамперед системно важливих, у тому числі за допомогою стрес-тестування;
- нагляду за платіжними системами та системами розрахунків [2].

Діяльність окремих банків (особливо – системних) впливає на стан всього банківського сектору, тому потрібно здійснювати безперервний нагляд (на основі попереднього та поточного контролю) за діяльністю кожного з них, щоб вчасно виявляти ознаки неплатоспроможності банків, які можуть вплинути на стабільність системи в цілому. Основними показниками, за якими необхідно здійснювати нагляд є структура активів, зобов'язань та капіталу. Саме їх змістовний аналіз дозволяє зробити висновки про результати діяльності банку.

У разі виявлення певних проблем щодо діяльності банківського сектору, або окремих банків, необхідно впроваджувати певні заходи, які дозволять вчасно відновити стабільність. До таких заходів належать: реорганізація, санація, інструменти антикризового управління банківським сектором, зважена курсова політика, зниження відсоткових ставок на кредити та розвиток інвестиційних банків. Комплексне застосування даних заходів дозволяє: покращити якість банківських активів, урегулювати стан зобов'язань та забезпечити пряме

збільшення капіталу. Тобто гарантує відновлення та підвищення платоспроможності банківських установ.

Отже, банківський сектор є складним механізмом, діяльність якого впливає на функціонування економіки країни. Саме тому формування ефективної системи законодавчого регулювання діяльності банківського сектору, здійснення наглядових заходів за діяльністю окремих банків (особливо – системних) та вчасне застосування заходів щодо підтримки його стабільності є основними складовими створення ефективно функціонуючої та стабільної економіки країни.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кузнецова С. А. Банківська система: навч. посіб. / (С. А. Кузнецова, Т. М. Болгар, З. С. Пестовська); за ред. С. А. Кузнецової. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 400 с.
2. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 № 679 – XIV (зі змінами та доповненнями). – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Шмалюх А.І.

студентка

*Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини*

*Науковий керівник: **Вінницька О.А.***

кандидат економічних наук,

доцент кафедри фінансів,

обліку та економічної безпеки

*Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини*

м. Умань, Черкаська область, Україна

РОЗВИТОК АГРОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Агροстрахування визнане в світі як ефективний інструмент управління ризиками в сільському господарстві. Україна є аграрною країною: сільськогосподарське виробництво складає близько 8% ВВП, на сільськогосподарські землі припадає понад 70% території країни. Агροстрахування є найважливішим засобом зменшення ризикованості сільгоспвиробництва. Разом з тим, незважаючи на суттєву необхідність такого захисту, в нашій країні робляться лише перші кроки у цьому досить складному ринковому сегменті. На сьогодні Україна має значний потенціал для розвитку сільського господарства та подальшого впливу на європейські ринки. При цьому одним з елементів ринкової моделі аграрного сектора є створення нової системи страхування з метою зниження рівня ризикованості виробничої діяльності. Спектр підприємницького ризику в сільському господарстві дещо ширший, ніж в інших галузях господарювання. Це зумовлено, насамперед, природними чинниками в аграрному виробництві. Природний ризик у сільському господарстві й агробізнесі полягає у відсутності

гарантій отримання спланованих виробничих результатів під впливом природних чинників [2].

Найбільш поширеним інструментом поділу ризиків в сільському господарстві є страхування. Агростраховання відіграє ключову роль у забезпеченні соціального та економічного захисту і є важливим для підвищення економічної стабільності в цілому. У зв'язку з цим, розробка оперативних заходів поліпшення роботи діючої системи агростраховання в Україні сприятимуть ефективному розвитку сільського господарства у сучасних умовах.

Незважаючи на позитивну динаміку сучасний стан розвитку страхування сільськогосподарської продукції в Україні не відповідає своєму основному завданню – управляти ризиками в аграрному секторі для забезпечення стабільності сільськогосподарського виробництва та сталого розвитку аграрного сектору економіки [1].

Основними проблемами розвитку страхування сільськогосподарської продукції в Україні є:

- недосконалість законодавства, що регулює діяльність із страхування сільськогосподарської продукції та обмеженість його дії лише за умови реалізації державної програми здешевлення вартості страхування сільськогосподарської продукції;

- не повністю реалізовані завдання держави щодо управління ризиками у аграрному секторі;

- наявність взаємної недовіри у страховиків, які не мають достатньої інформації для розрахунку ризиків, та у сільгоспвиробників, які не мають впевненості у отриманні страхового відшкодування;

- недостатня кількість стандартних страхових продуктів для страхування різних видів сільськогосподарської продукції, наявність яких дозволяє забезпечити ефективний захист прав сільгоспвиробників, що мають невисокий рівень обізнаності у страхуванні;

- низький обсяг пропозиції страхових послуг, які відповідають потребам сільгоспвиробників та низький обсяг попиту з боку сільськогосподарських товаровиробників на страхові послуги, обумовлений недовірою до страхового ринку;

- недостатність інформації, необхідної для актуарного обчислення тарифів страхування сільськогосподарської продукції;

- низький рівень поінформованості про страхування сільськогосподарської продукції сільгоспвиробників, які сприймають страхування як вимушений засіб для отримання банківського кредиту та/або державної дотації;

- за відсутності ефективно функціонуючої системи страхування сільськогосподарської продукції високий рівень вірогідності надання прямої державної допомоги сільгоспвиробникам у випадку настання для них надзвичайних подій [3].

Отже, основні проблеми стосуються структурних, організаційних моментів агростраховання. Інша причина, що призвела до стагнації національного агрострахового ринку, полягала в домінуванні вузько корпоративного підходу до визначення політики його розвитку. Таким чином, сформована в Україні система

страхування сільськогосподарських ризиків, у тому числі при наданні державної підтримки сільському господарству, потребує удосконалення і має бути спрямована на забезпечення належного захисту інтересів сільгоспвиробників та продовольчої безпеки держави, на стабілізацію виробництва та доходів у аграрному секторі економіки та стимулювання використання кращих здобутків технології сільгоспвиробництва.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ляшенко Н.В. Перспективи агрострахування та необхідність страхового захисту в сільському господарстві [Електронний ресурс] / Н.В. Ляшенко. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=74681>
2. Добіжа Н.В. Сучасний стан та проблеми агрострахування в Україні [Електронний ресурс] / Н.В. Добіжа // Ефективна економіка. – 2013. – № 8. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2256>.
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.com.ua>.

Штельмах І.О.

магістрант спеціальності

«Фінанси, банківська справа та страхування»

Національної академії статистики, обліку та аудиту

м. Київ, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ БЮДЖЕТНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК СТРАТЕГІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

У сучасних умовах розвитку економіки однією з головних проблем дослідження є забезпечення фінансової безпеки України. Бюджетна безпека є однією з основних її складових, без якої неможливо вирішити будь-яких завдань, які повинна виконувати держава. На цей час бюджетна безпека України знаходиться під впливом різного роду зовнішніх та внутрішніх ризиків: нестабільність національної валюти, інфляційні процеси, геополітична ситуація, нестабільність правової системи, фінансові кризи і т.д.

Проблеми бюджетної безпеки досліджували такі вітчизняні вчені, як Бондарук О. С. [1], Бондарук Т. Г. [2], Виноградня В. М. [3], Зверук Л. А. [7], Корень Н. В. [5], Куценко Т. Ф. [6], Макарчук І. М. [3], Малишко В. В. [3], Онищенко С. В. [7] та ін.

Дослідження проблем, пов'язаних з бюджетною безпекою, є актуальними для різних держав саме в кризових ситуаціях, які мають значний вплив на забезпеченість фінансовими ресурсами бюджетів усіх рівнів.

Існує різноманітна кількість підходів до визначення поняття «бюджетна безпека». Так, Бондарук О. С. вважає, що бюджетна безпека – це стан бюджетної системи і бюджетного процесу, що характеризується трьома формами: у фазі «кризи» – здатність мінімізувати збитки, подолати кризові фактори; у фазі «стабілізації» – реалізація бюджетних в умовах перманентного скорочення

реальних загроз, прогнозування і попередження потенціальних загроз; у фазі «розвитку» – повноцінна реалізація інтересів бюджетної сфери в умовах мінімального впливу реальних загроз і своєчасного попередження можливих загроз [1, с. 6-7].

Однак, такий вчений, як Бондарук Т. Г. вважає, що поняття «бюджетна безпека» можна розуміти, як комплекс заходів державних органів влади та органів місцевого самоврядування щодо виконання бюджетного процесу, що реалізуються системою фінансових інститутів, у відповідності з нормативними актами і за встановленими принципами [2, с. 38].

Натомість, такі вчені, як Макаруч І. М., Виноградня В. М. та Малишко В. В вважають, що бюджетна безпека характеризує такий стан бюджетної системи, за якого досягаються збалансованість доходів і видатків державного та місцевого бюджетів, високий рівень ліквідності активів і є в наявності грошові, валютні та інші резерви, які здатні забезпечити стабільність національної економіки [3, с. 561-562].

Але, на думку Куценко Т. Ф., бюджетна безпека зумовлюється процесом бюджетного утворення, рівнем бюджетної дисципліни, своєчасністю прийняття та характером касового виконання бюджету, розміром бюджету, рівнем перерозподілу ВВП через бюджет, розміром, характером та рівнем дефіциту бюджету, методами фінансування дефіциту тощо, які загалом формують її загальні цільові критерії [6, с. 79].

Рівень бюджетної безпеки оцінюється зіставленням індикаторів безпеки з їх пороговими значеннями – кількісними величинами, перевищення яких вказує про несприятливі або загрозливі тенденції в економіці.

Виходячи з цього твердження, ми можемо розглянути показники, що характеризують рівень бюджетної безпеки країни за період 2014–2017 рр. (таблиця 1).

Таблиця 1

Показники бюджетної безпеки України, 2014–2017 рр.

Показники	Роки			
	2014	2015	2016	2017
Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП	-5,0	-1,6	-2,9	1,6
Відношення дефіциту / профіциту бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління до ВВП	0,23	2,69	-2,10	1,31
Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет	29,1	32,9	32,9	34,1
Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету	47,7	38,9	33,4	30,8

Розроблено автором

За період з 2014 р. по 2017 р. індикатори бюджетної безпеки України мали різного роду тенденції: вони знаходилися як у межах норми, так і перевищували норму індикатора, переходячи у зону небезпеки.

Зміна значень індикатора відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП свідчить про позитивні результати у сфері управління бюджетним дефіцитом. Так, станом на 2017р. даний індикатор склав 1,6, що на 6,6 більше, ніж у 2014 р., який складає -5,0. Це відбувається за рахунок заходів бюджетної консолідації 2015 р.

Значення індикатора відношення дефіциту/профіциту бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління до ВВП протягом 2014–2015 рр. знаходилися у безпечній зоні. Насамперед, покриття дефіциту Пенсійного фонду України відбувалось за рахунок бюджетних коштів і щорічно цей показник має тенденцію до зростання, крім 2016 р. Він є одним з найважливіших чинників, що тривалий час породжує проблеми у сфері державних фінансів і здійснює вплив на бюджетну безпеку. З рівня 0,23% у 2014 р. він стрімко зріс до 2,69% у 2015 р. та зменшився до 1,3% у 2017 р.

Єдиним показником, який за аналізований період перебував у безпечній зоні, є рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет. Так, у 2014 р. він склав 29,1, протягом 2015-2016 рр. він склав 32,9 та не змінювався протягом даного періоду. Однак станом на 2017 р. він складає 34,09.

Зміна значень відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету свідчить про негативні результати у сфері обслуговування та погашення державного боргу. Так, станом на 2017 р. даний показник становив 30,8, що на 16,9 менше, ніж у 2014 р., який становить 47,7.

Отже, проаналізовані індикатори мають не стійку тенденцію, окремі з яких знаходяться як у межах норми, так і в певні періоди перевищують норму індикатора, переходячи у зону небезпеки. Для гарантування бюджетної безпеки необхідно враховувати вплив різного роду факторів на бюджетну систему держави з метою забезпечення виконання покладених на країну завдань.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бондарук О. С. Організаційно-економічний механізм забезпечення бюджетної безпеки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к-та екон. наук: 08.00.08. Чернігів, 2017. 25 с. URL: https://stu.cn.ua/media/files/pdf/dis/aref_bondaruk.pdf (дата звернення: 10.12.2018).
2. Бондарук Т. Г. Бюджетна безпека та механізм її забезпечення. Стратегія розвитку України: економічний та гуманітарний виміри: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 17 жовтня 2017 р.). Київ: «Інформаційно-аналітичне агентство», 2015. С. 35-38. URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/2799/1/7.pdf> (дата звернення: 10.12.2018).
3. Макарчук І. М., Виноградня І. М., Малишко В. В. Оцінка та шляхи забезпечення бюджетної безпеки України. Економіка і суспільство. 2017. № 12. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/12_ukr/93.pdf (дата звернення: 23.11.2018).
4. Зверук Л. А. Бюджетна безпека як важливий пріоритет розвитку бюджетної системи України. Международный научный журнал «Интернаука». Сер. Экономические науки. 2017. № 2 (2). С. 35-39.
5. Корень Н. В. Бюджетна безпека держави в умовах соціально-економічних трансформацій. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: наук. журнал.

Сер. Економіка. 2017. № 4 (32). URL: <https://ecj.oa.edu.ua/articles/2017/32/32.pdf> (дата звернення: 23.11.2018).

6. Куценко Т. Ф. Гарантування бюджетної безпеки як стратегічний пріоритет сучасних економічних реформ в Україні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Економіка і менеджмент. 2015. Вип. 10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2015_10_19 (дата звернення: 23.11.2018).
7. Онищенко С. В. Класифікація загроз бюджетній безпеці держави в умовах фінансової глобалізації. Економіка і регіон. 2014. № 2 (45). URL: <http://77.121.11.9/bitstream/PolntNU/1607/1/%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%B8%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%B7%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%B7.pdf> (дата звернення: 23.11.2018).

Яковініч Н.А.

студентка

Львівського національного університету

імені Івана Франка

м. Львів, Україна

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

На сьогоднішній день, ефективна система управління підприємством суттєво залежить від рівня фінансового менеджменту. Це питання є особливо актуальним, коли відбуваються докорінні зміни в галузі фінансових та податкових відносин, ускладнення ринкової ситуації, постійна зміна зовнішніх і внутрішніх факторів. Головним завданням в управлінні підприємством стає ефективне управління фінансовими ресурсами, яке засновано на виконанні низки принципів фінансового менеджменту.

Для підвищення ефективності роботи підприємства необхідно застосовувати фінансовий менеджмент як систему та сферу практичного управління підприємством, який має ґрунтуватися на таких принципах [1, с. 92]:

1. Орієнтація на стратегічні цілі розвитку підприємства. Дотримуючись цього принципу, фінансовий менеджер повинен знати про те, що якими б високоєфективними з економічної точки зору не здавалися проекти управлінських рішень у сфері фінансового менеджменту в поточному періоді, вони обов'язково мають бути відхилені, якщо вступають у протиріччя з місією підприємства, стратегічними напрямками його розвитку, руйнують економічну базу формування власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел у майбутньому періоді.

2. Плановість і системність у розробленні управлінських рішень – це планування матеріальних і фінансових ресурсів з метою забезпечення їх збалансованості, системність у розробленні стратегії і тактики фінансового менеджменту.

3. Виділення в фінансовому управлінні фінансових та інвестиційних рішень. Фінансово-господарська діяльність підприємства має бути обов'язково поділена на безпосередньо фінансову й інвестиційну (цього вимагає практика управління). При цьому інвестиційні рішення відповідають на питання: куди і скільки необхідно спрямувати коштів.

4. Побудова і дотримання фінансової структури підприємства. Підприємство можна розглядати з різних точок зору. У його діяльності можна виділити структури різного характеру і призначення.

5. Відокремлене управління грошовим потоком і прибутком. У господарській діяльності такі поняття, як «витрати» та «відрахування», «доходи» і «надходження», взаємопов'язані безпосередньо. Доведено, що прибуток не дорівнює грошовому потоку, а грошовий потік – це рух коштів у реальному часі.

6. Гармонійне поєднання доходності підприємства і підвищення ліквідності. Доходність і ліквідність – взаємопов'язані поняття. При цьому зв'язок між ними обернено пропорційний. Одне підприємство може бути прибутковим і неліквідним одночасно.

7. Комплексний характер формування управлінських рішень. Уся діяльність підприємства – результат прийняття різних за характером і цілями, але взаємопов'язаних за змістом рішень щодо формування, розподілу і використання фінансових ресурсів і організації грошового обігу.

8. Високий динамізм управління. Управління, у тому числі фінансове, має бути адекватним і оперативним. Зовнішнє середовище підприємства постійно змінюється, тому управлінські рішення необхідно ухвалювати в короткі терміни при зміні ситуації у зовнішньому та внутрішньому середовищах.

Отже, для удосконалення системи управління підприємством необхідно врахувати принципи фінансового менеджменту. Надалі, варто приділити увагу оцінці ефективності їх застосування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Степанюк Н.А. Ефективність застосування принципів фінансового менеджменту в управлінні підприємством. / Н.А. Степанюк // Вісник соціально-економічних досліджень. Випуск 3, ч. 2. –2013. – С. 91-92.

Андрєєва Д.А.

магістрант

*Житомирського державного технологічного університету
м. Житомир, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У просвіті цивілізованого відродження в країні розріст туризму та курорту досягнув більш сучасного розуміння. Туризм у світі, став одним з найпоширеніших явищ в суспільстві. Він став певним способом вивчення історії країн, залучення певного кола осіб для пізнання тієї культурної спадщини, що залишили для нас попередні покоління. Сьогодні як туристичну, так і курортну галузь можна віднести до найбільш динамічних галузей регіонального розросту. В нашій країні підтримується процес пошуку більш ефективного шляху розвитку. Питання для врахування особливостей обліку туристичної галузі є актуальними. З'являються запитання, які потрібно розмірковувати колективними стараннями

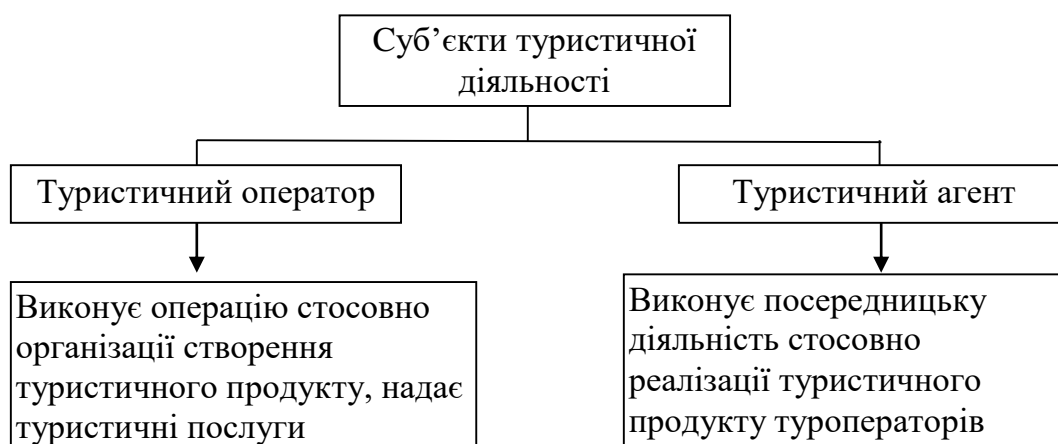
Найбільш плідно над питаннями, що стосуються розвитку туризму і обліку працювали такі вчені як Т.М. Ореховська, І.В. Черніна, В.Ф. Кифяк, В.С. Боголюбов, Л.В. Гут, В.П. Орловська, В.І. Цибух, М.П. Мальський, В.В. Худо.

Ми маємо ряд праць, дисертацій, статей, які присвячені туризму, але питання, що стосуються обліку і аналізу туристичної діяльності потребують подальшого опрацювання, вимагають більш глибокого дослідження і узагальнення.

Туризмом називають певний виїзд особи з місця проживання в будь-яких цілях, що не оплачується діяльністю в місці, де вона перебуває [1].

Сьогодні туризм є основним джерелом доходу для багатьох країн і впливає їх економіку.

До суб'єктів туристичної діяльності відносять туристичних операторів, туристичних агентів. Детальніше розглянемо їхню характеристику на рис. 1.1.

Рис. 1.1 Характеристика суб'єктів туристичної діяльності

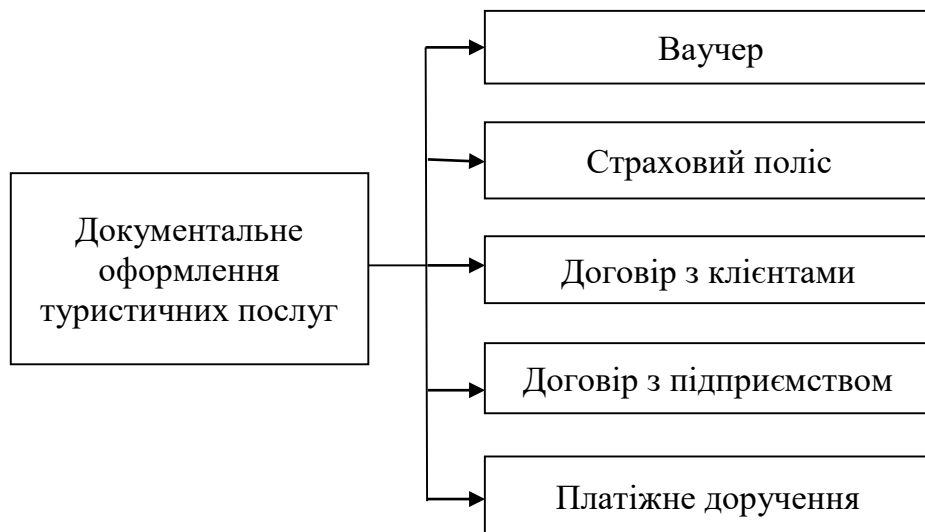
Туроператор, як правило, поєднує в собі туристичні компоненти для створення відпочинку. Вони рекламують і випускають брошури для просування своєї продукції. Туроператори несуть відповідальність за організацію та підготовку туристичних турів.

Основна відмінність полягає в тому, що туроператор несе відповідальність за роботу та надання відпустки шляхом підписання, бронювання різних компонентів туру [2].

Особливість обліку туристичної діяльності формується своєрідною винятковістю суб'єкта туристичної діяльності. Одні можуть мати свою основу, а інші просто організують подорож. Кошти, що були отримані туристами – доходи від надання таких послуг.

Організація обліку у турагентів певною мірою залежить від особливостей оформлення документів господарських операцій та здійснення розрахунків, можливості застосування спрощеної форми обліку у туристичних агентів, що не мають своєї власної матеріальної бази [3].

Важливі документами для оформлення туристичних послуг можна розглянути на рис. 1.2.

Рис 1.2. Основні документи для оформлення туристичних послуг

Можемо розглянути особливості обліку туристичної діяльності, об'єднавши їх за такими ознаками:

- 1) пов'язані з показником визнання доходу;
- 2) пов'язані з обсягом фірм;
- 3) обумовлені особливостями оподаткування тощо.

Проведений аналіз розвитку туристичної галузі дозволяє передбачити тенденції і внести пропозиції стосовно повернення права надання дозволу на турагентську діяльність місцевим органам виконавчої влади. Облік туристичних послуг потребує подальшого опрацювання і удосконалення.

Враховуючи особливості щодо здійснення обліку туристичної діяльності, кожен з суб'єктів дає змогу правильно організувати облік, підвищити ефективність туристичної діяльності та досягати максимальних прибутків.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 р. № 325/95-ВР в редакції Закону від 18.11. 2003 р. №1282-IV.
2. Момонт Т.В. Особливості організації бухгалтерського обліку підприємствами туристичної сфери / Т.В. Момонт // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – Сер.: Економічні науки. – Житомир: Вид-во ЖДТУ. – 2014. – № 1(67). – С. 34-40.
3. Пилипенко С.М. Особливості бухгалтерського обліку придбання(створення) та продажу путівок туристичними фірмами / С.М. Пилипенко, У.П. Новак // Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституціональних змін та сталого економічного розвитку: матер. II Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., (ЛНТУ, Луцьк, 25 листопада 2015 р.). – Тернопіль: Вид-во «Крок». – 2015. – С. 70-72.

Вічавський Д.Р.

студент факультету обліку і фінансів

Житомирського державного технологічного університету

м. Житомир, Україна

РОЛЬ ГРОШОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СТИМУЛЮВАННІ ДО ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

Серед низки першочергових завдань стосовно формування незалежної держави особливе місце посідає створення її оборонної системи. Нестабільна внутрішньополітична і економічна обстановка в країні вкрай негативно знаходить своє відображення на життєвому рівні військовослужбовців, престижі військової праці, занадто загострює багато соціально-побутових проблем особового складу. Військовослужбовець беззахисний перед інфляцією та ростом цін тому, що знаходячись на державній службі він позбавлений можливості самостійно покращувати свій фінансовий та матеріальний стан, що серйозно відображається на його моральному та матеріальному стані.

Право на працю реалізується військовослужбовцями шляхом проходження військової служби. Для успішного вирішення завдань щодо підвищення бойової готовності обов'язковим є повне використання всіх факторів, які здійснюють вплив на бойову готовність. Серед них важливу роль відіграє винагорода за працю і стимулювання фінансовими методами якості праці, виходячи з цього можна стверджувати, що фінансові методи впливу на якість військової праці реалізуються через систему виплат об'єднаних в поняття «Грошове забезпечення військовослужбовців».

Грошове забезпечення – це система фінансових стимулів гарантованих державою, що отримують військовослужбовці для задоволення своїх матеріальних та культурних потреб згідно з кількістю і якістю праці, з урахування особливостей військової служби і порядку її проходження різними категоріями військовослужбовців.

На даний момент грошове забезпечення є головним стимулом військово-службовців для проходження військової служби.

До складу грошового забезпечення входять: посадовий оклад та оклад за військовим званням. Додатковими видами грошового забезпечення є: надбавки, доплати, одноразові і щомісячні винагороди, морське грошове забезпечення, матеріальні та грошові допомоги, премія та підвищення. До інших виплат грошового забезпечення належать виплати військовослужбовцям підйомної допомоги.

Грошове забезпечення диференційоване залежно від службово-правового стану військовослужбовця, часу перебування на службі, кваліфікації, обов'язків і умов проходження військової служби. Відповідно до цього грошове забезпечення складається з 2 частин: основні виплати, додаткові виплати.

Основні види грошового забезпечення:

1. Оклад за військовим званням
2. Посадовий оклад

Додаткові види:

1. Щомісячні:
  - 1.1 Надбавка за вислуга років
  - 1.2 Надбавка за особливості проходження служби
  - 1.3 Надбавка за класну кваліфікацію
  - 1.4 Премія
  - 1.5 Надбавка за роботу в умовах режимних обмежень
2. Одноразові:
  - 2.1 Грошова допомога на оздоровлення
  - 2.2 Щорічна матеріальна допомога
  - 2.3 Грошова допомога при звільненні
  - 2.4 Одноразова грошова винагорода за підписання першого контракту
  - 2.5 Підйомна допомога

Вид грошового забезпечення	Сума грн.
Оклад за військове звання	ОВЗ=1200 грн.
Посадовий оклад (командир взводу 12 тарифний розряд)	ПО=3440 грн.
Надбавка за вислугу років (з 10 до 15 років =35%)	НВР= (ОВЗ+ПО)*35% =1624 грн.
Надбавка за особливості проходження служби (10%)	НОПС = (ОВЗ+ПО+НВР)*10%=626,40 грн.
Надбавка за таємність (10%)	НТ = ПО * 10% = 344 грн.
Премія (12тр = 87%)	Премія = ПО * 87% = 2992,80 грн.
Грошове забезпечення складає	ГЗ = сума всіх складових = 10227,20 грн.

Рис. 1. Приклад розрахунку грошового забезпечення військовослужбовця

На сучасному етапі розвитку Збройних сил України та з огляду на економічно-політичну кризу в країні, та збройного конфлікту на сході України грошове забезпечення стає, не тільки головним, а й чи не єдиним матеріальним стимулом до проходження військової служби. Взагалі важко перебільшити

важливість грошового забезпечення для військовослужбовця, але, на жаль, його розміри у більшості випадків не можуть забезпечити повноцінне задоволення потреб особового складу, що створює проблеми при забезпеченні всіх підрозділів висококваліфікованими кадрами.

Грошове забезпечення відіграє головну роль у стимулюванні до військової служби, але, розглядаючи його, як систему фінансових стимулів гарантованих державою, що отримують військовослужбовці для задоволення своїх матеріальних та культурних потреб, ми можемо стверджувати, що воно в певній мірі не відповідає своєму призначенню у повній мірі, особливо в країні, яка знаходиться в стані збройного конфлікту.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2017 року № 704 «Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб»
2. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»

Горбань С.Ю.

студентка

Національного університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник: Рябчук О.Г.

кандидат економічних наук, доцент,

Національний університет державної фіскальної служби України

м. Ірпінь, Київська область, Україна

ЗДІЙСНЕННЯ АУДИТОРСЬКОЇ ВИБІРКИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Аудит можна назвати одним з найбільш творчих видів економічної діяльності, адже, аудитор має право вибору щодо способу та методичних прийомів аудиторської перевірки з метою збору аудиторських доказів та досягнення цілей аудиту. Одним із методів організації є вибірковий метод, який зменшує витрати на його проведення. Не дивлячись на те, що вибіркова перевірка не надає повної інформації, в Україні та закордоном застосовують саме вибірковий метод, а не суцільний. Він вважається достатнім для підтвердження достовірності фінансової звітності та надійності отриманих результатів.

Використання аудиторської вибірки регламентується МСА 530 «Аудиторська вибірка» [1]. Відповідно до МСА 530 «Аудиторська вибірка» під аудиторською вибіркою розуміється застосування аудиторських процедур до менш ніж 100% елементів у межах сукупності, яка стосується аудиту, так, щоб усі одиниці вибірки мали шанс бути відібраними, для того, щоб забезпечити аудитора обґрунтованою основою, завдяки якій будуть зроблені висновки про всю сукупність [1]. Це дає можливість сформулювати висновки відносно всієї генеральної сукупності, з якої зроблено вибірку.

Вибірка доцільна у випадках, де є велика кількість подібних операцій, вона не є обов'язковою для всіх сфер. Вибірковий метод дасть змогу дійти до правильних висновків, якщо чітко встановлені цілі. При цьому процес перевірки буде більш ефективним, адже, за визначений період часу можна зробити більше процедур.

Аудиторську вибірку здійснюють за таких умов:

- обсяг генеральної сукупності має бути однорідним;
- кожен елемент генеральної сукупності має бути точно ідентифікований (пронумерований, згрупований тощо);
- вибірка має повністю відповідати поставленій меті аудиту;
- генеральна сукупність повинна охоплювати увесь період, що перевіряється;
- кожен елемент генеральної сукупності повинен мати однаковий шанс бути відібраним;
- обов'язкова екстраполяція результатів вибірки на всю генеральну сукупність [2].

Порівняно із суцільним методом перевірки вибірковий має ряд переваг. Основними перевагами є:

- вибіркове спостереження значно скорочує строки проведення перевірки;
- проводиться більш оперативно, ніж суцільне спостереження;
- застосовується при великому обсязі даних;
- дає можливість значно розширити програму аудиту (економія часу на кожній ділянці обліку господарських операцій дає можливість перевірити більшу кількість таких ділянок);
- зменшення вартості аудиту (скорочення строків, підвищення якості й забезпечення більш високої результативності проведення перевірки на вибірковій основі забезпечують можливість зниження рівня витрат підприємства на технічну сторону проведення аудиту).

Перераховані вище переваги підвищують роль застосування вибірки в аудиті. Але разом з тим, недоліком є те, що перевірка охоплює не всю сукупність спостереження, і тому можуть виникати деякі помилки та ризики щодо правильності аудиторського висновку.

Якщо аудитор формує вибіркову сукупність, він обов'язково повинен домогтися її репрезентативності. Репрезентативною є вибірка, в якій характеристики елементів вибірки наближаються або майже дорівнюють характеристикам елементів генеральної сукупності.

На підвищення ролі вибіркового методу в аудиті суттєво вплинули такі фактори як:

- реформування вітчизняного аудиту згідно з МСА;
- застосування інформаційних технологій в аудиті, що значно знижує трудомісткість;
- підвищення якості аудиторських послуг, що сприяє незамінності вибіркового методу [3].

На сьогоднішній день перед аудитором стоїть ряд завдань: адекватне дотримання МСА, розробка методичних рекомендацій, розкриття специфічних термінів, підвищення якості проведення аудиту, підвищення кваліфікації аудиторів, автоматизація аудиторської діяльності та розробка внутрішньо-

фірмових стандартів аудиту. На сучасному етапі розвитку метод вибіркового спостереження має як переваги, так і недоліки. Але теоретичне обґрунтування і практичне вдосконалення прийомів аудиторської вибірки дасть аудиторам змогу раціональніше планувати процес перевірки, зменшувати витрати, залучати нових клієнтів і забезпечувати прибутковість свого бізнесу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. МСА 530 «Аудиторська вибірка» Міжнародного стандарту контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2016–2017 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.apu.com.ua/>
2. Кафка С. Вибіркові прийоми аудиту: особливості організації та застосування / С. Кафка, О. Кобрин, Н. Василенко // Науково-практичний журнал: Бухгалтерський облік і аудит. – 2013. – № 11. – С. 42-46.
3. Проскуріна Н.М. Теоретичні засади обґрунтування вибіркового методу в аудиті / Н.М. Проскуріна // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2011. – Вип 2(34). – С. 279-283.

Гринь А.В.

магістрант

*Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

Головко В.І.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри обліку та аудиту

*Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

м. Київ, Україна

ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективна реалізація інвестиційної діяльності суб'єктами національного господарства сприяє раціональному використанню ресурсів, удосконаленню сучасних технологій, оновленню виробничого потенціалу підприємств, збагаченню ринку споживчих товарів і в результаті, економічному зростанню всієї країни. Управління інвестиційною діяльністю передбачає наявність складного комплексу згаданих інструментів аналізу для ефективного реалізації інвестиційних проектів, доведення об'єктів фінансування до придатного стану та отримання економічного ефекту від реалізації запланованої інвестиційної діяльності. Аналіз інвестиційної діяльності підприємства – це надзвичайно важливий етап у системі управління інвестиційною діяльністю суб'єкта господарювання. Він являє собою процес дослідження ефективності інвестиційної діяльності компанії, вивчення альтернативних інвестиційних рішень з метою виявлення резервів для економічного зростання підприємства шляхом збільшення прибутку.

Процес проведення аналізу інвестиційної діяльності підприємства складається з таких етапів:

1) визначення об'єкту дослідження; мети, завдань економічного аналізу інвестиційної діяльності;

2) розробка та затвердження системи синтетичних й аналітичних рахунків бухгалтерського обліку, використовуючи які можливо проаналізувати інвестиційний об'єкт;

3) збір, підготовка первинних і вторинних джерел для проведення інвестиційного аналізу;

4) обліково-аналітична обробка інформації, формування економічної інформації по об'єкту дослідження (за допомогою спеціальних прийомів інвестиційного аналізу) та її інтерпретація;

5) оцінка впливу внутрішніх і зовнішніх чинників на зміну результатів інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання;

6) пошук невикористаних і перспективних резервів підвищення ефективності реалізації інвестиційних проектів підприємства;

7) підготовка висновків і рекомендацій за результатами інвестиційного аналізу, розробка заходів щодо використання виявлених резервів розвитку інвестиційної активності підприємства.

Основне місце в інвестиційному аналізі посідають жорстко детерміновані факторні моделі. У практичній діяльності зарубіжних підприємств широко використовується моделі факторного аналізу фірми Дюпон [4; 5]. Для вітчизняних підприємств може бути застосована, наприклад, трьохфакторна модель залежності показника рентабельності власного капіталу. Але ефективне функціонування підприємства на ринку характеризується не величиною прибутку, а обсягом реальної грошової готівки, яка необхідна для своєчасної компенсації виробничих витрат. У зв'язку з цим, на нашу думку, доцільно використати показник чистого грошового потоку з врахуванням середньогалузевої ставки інфляції, який може бути представлений у вигляді жорстко детермінованої факторної моделі

$$NPV = \sum_{t=1}^n \{ [Q_t \times C_t - (Q_t \times ZV_t + PV_t)] \times (1 - H_t) \times (1 + i)^t + A \times H_t \} : [(1 + r) \times (1 + i)] - IC,$$

де NPV – показник чистого грошового потоку, розрахований з врахуванням ставки

інфляції; n – кількість років t в періоді; Q_t – обсяг реалізованої продукції; C_t – ціна одиниці продукції; ZV_t – змінні витрати на одиницю продукції; PV_t – річний обсяг постійних витрат без амортизації; H_t – податок на прибуток підприємства; A – амортизація основних засобів і нематеріальних активів; IC – інвестиційні витрати; r – реальна дисконтна ставка; i – очікувана ставка інфляції.

Процес аналізу ефективності впровадження інвестиційних проектів потребує значного вдосконалення. На нашу думку, одним із напрямків удосконалення має бути проведення факторного аналізу величини інвестицій. Факторний аналіз кількісного впливу факторів на зміну величини джерел фінансування інвестиційних проектів доцільно проводити методами

детермінованого факторного аналізу. Однією із формалізованих залежностей для проведення такого факторного аналізу може бути:

$$IC = (Q \times K^N \times K^P \times K^Q): (K^{UB} \times K^{IC}),$$

де Q - обсяг реалізації; K^N – рівень накопичення (прибуток направлений на фінансування довгострокових інвестицій / чистий прибуток); K^P - рівень чистого прибутку підприємства (прибуток направлений на фінансування довгострокових інвестицій / прибуток до оподаткування); K^Q - рентабельність продукції (чистий прибуток / обсяг реалізації); K^{UB} - структура джерел власних засобів (прибуток направлений на фінансування довгострокових інвестицій / власні джерела фінансування довгострокових інвестицій); K^{IC} - структура джерел фінансування довгострокових інвестицій (власні джерела фінансування довгострокових інвестицій / величина джерел фінансування довгострокових інвестицій).

Крім того, удосконалення потребує й механізм визначення ставки дисконтування при аналізі ефективності інвестиційних проектів. На сьогодні інвестиційні департаменти компаній при аналізі ефективності інвестиційних проектів беруть до уваги облікову ставку національного банку країни. Пропонується при визначенні ставки дисконтування керуватися методом кумулятивного розрахунку, коли ставка дисконтування розраховується як сума безризикової ставки та надбавок за різні види ризику:

$$i = i_0 + \sum_i r_i,$$

де i_0 – безризикова ставка; r_i - надбавка за різні види ризику, i – види ризиків.

Отже, методика аналізу інвестиційних витрат потребує постійного вдосконалення, а саме за такими напрямками, як перспективний аналіз та оперативний аналіз витрат на розробку та впровадження нових інвестиційних проектів. Чинні облікові моделі аналізу витрат на інвестиційну діяльність не завжди відповідають різноманітності інноваційних процесів і не надають достатньої кількості достовірних даних для проведення економічного аналізу в сфері інвестицій. У зв'язку з цим є необхідною розробка науково обґрунтованої системи обліку процесу впровадження й аналізу нових інвестиційних рішень на підприємстві.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Податковий Кодекс України // Відомості Верховної Ради України від 02.12.2010-ВР // База даних «Законодавство України» ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/>.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» // Відомості Верховної Ради України від 16.07.1999 р. № 996-ХІУ // База даних «Законодавство України» ВР України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996>.
3. Закон України «Про інвестиційну діяльність» // Відомості Верховної Ради України від 18.09.1991 р. № 1560-ВР // База даних «Законодавство України» ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/1560>
4. Головка І.В., Шарманська С.О. Утилітарний інструментарій діагностики фінансового стану підприємства: монографія – К.: «Фенікс», 2014. – 296 с.
5. Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры. – М.: Финансы и статистика, 2010. – 560 с.
6. Маркарьян Э.А., Герасименко Г.П., Маркарьян С.Э. Финансовый анализ. – М.: ИД ФБК-ПРЕСС, 2002. – 224 с.

Грищенко Ю.С.
студентка
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна

ОБЛІК ВІДРЯДЖЕНЬ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

В умовах підвищеної уваги до бюджетних установ постає проблема ефективного обліку питань обґрунтованості та доцільності віднесення значень на правильні рахунки обліку. На сьогодні в світі досліджується це питання, адже значна частка персоналу що знаходиться у відрядженнях потребує вивчення такої проблемою в рамках бюджетних установ, яка є на сьогодні актуальною та важливою. Ключовою проблематикою в процесі обліку та відображенні сум виданих на відрядження на рахунках полягає в доцільності віднесення значень та правильності відображення сум на рахунках обліку.

Дослідження даного питання розглядали такі науковці, як: Л. Кошулько, Н. Гресь, К. Недоступ. Вони зазначали правильність нарахування добових, при перевищенні граничного розміру добових (чи був наданий на це дозвіл керівника), відповідність днів, за які нараховані добові, кількості днів, визначених наказом керівника про направлення працівника в службове відрядження та відображення дійсних сум на вірних рахунках обліку. К. Недоступ наголошує, що видача готівкових коштів в підзвіт на виробничі потреби дозволяється на строк не більше 2-х днів робочих, включаючи день отримання грошових коштів. Якщо підзвітній особі одночасно видана готівка як на відрядження так і для вирішення в цьому відрядженні витрат, то строк на який видана готівка в підзвіт на ці завдання не може бути продовжений до завершення терміну відрядження.

Сутність поставленої проблеми полягає в обґрунтуванні доцільності та правильності відображення в обліку сум відряджень на певні рахунки. Облік розрахунків з підзвітними особами ведеться на активному рахунку 2116. За Дебетом рахунку 2116 відображається суми видані або перераховані в підзвіт працівнику. За Кредитом рахунку 2116 відображається використані суми авансів і повернуті залишки підзвітних сум. Аналітичний облік розрахунків з підзвітними особами ведеться в МО-8.

Розглянемо ситуацію на прикладі, за такою умовою: працівник бюджетної установи Вишняков Павло Миколайович отримав запрошення для участі у Всеукраїнській науковій конференції у м. Ужгород з 19.10 поточного року по 22.10 поточного року. Вишняковим П.М. було складено заяву, до якої додавалося запрошення, та узгоджено його участь у конференції з керівництвом установи. Планові витрати на придбання квитків становлять 200,00 грн. в один кінець, а на проживання – 400,00 грн. 18.10 отримано в касу готівку з реєстраційного рахунку для виплати авансу та видано аванс на відрядження. Фактичні витрати на відрядження на підставі документів, що їх підтверджують: проїзний документ ЗХ № 037988 від 19.10 поточного року (відправлення о 23.12) на суму 203,87 грн.; рахунок № 2Б42 від 21.10 поточного року на оплату послуг готелю у сумі 490,00 грн. (490 • 1), в т.ч. ПДВ 20% (70 грн.); проїзний документ ЗХ № 037990 від 21.10

поточного року (прибуття 22.10 поточного року о 06.54) на суму 203,87 грн. Відображення в обліку господарських операцій наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Відображення в обліку господарських операцій

Господарська операція	Дебет	Кредит	Сума
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
1. Отримано в касу готівку для видачі авансу	2211	2313	800,00
2. Видано аванс на відрядження	2116	2211	800,00
3. Затверджено Звіт про використання коштів	8411	2116	898,00
4. Отримано в касу 98,00грн	2211	2313	98,00
5. Видано грошові кошти	2116	2211	98,00
6. Закриття рахунків витрат на фінансовий результат	5511	8411	898,00

Постає питання доцільності відображення коштів раціонально або ефективно на окремому рахунку, для більш наочного формування прямолінійного зв'язку для цього пропоную розглянути питання доцільності відображення коштів спрямованих на оплату відрядження на рахунку 8411, який має назву «Інші витрати за обмінними операціями». На мій погляд, варто суми спрямовані на відрядження відображати на іншому рахунку, для того щоб бачити прямолінійний зв'язок видачі коштів та їх використанню за точними сумами. Пропоную розглянути впровадження ще одного рахунку 8412 з назвою «Витрати на відрядження за обмінними операціями», що сприятиме прозорому та прямолінійному відображенню точних сум на рахунку в обліку.

Важливе питання обґрунтованості та доцільності відображення в обліку сум на рахунках вимагає більш ґрунтовного дослідження. Розглянувши облік відряджень та проаналізувавши відображення в обліку певних грошових коштів, можна зауважити, що відображення сум на рахунок 8411 «Інші витрати за обмінними операціями» не завжди є доцільним. Тому для вирішення поставленого питання, було запропоновано впровадження нового рахунку 8412 «Витрати на відрядження за обмінними операціями», що на мою думку ефективно вплине на відображення в обліку сум виданих підзвітнім особам.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бюджетний кодекс України від 23.12.2010 № 2856-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку державного сектору 9 «Дохід від операцій обміну». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=80967&cat_id=80024
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку державного сектору 101 «Подання фінансової звітності»: затв. наказом Мінфіну України від 28.12.2009 N 1541 та зареєстровано Мінюстом 20.01.2011 р. за № 95/18833 (зі змінами). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=80967&cat_id=80024
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку державного сектору 102 «Консолідована фінансова звітність»: затв. наказом Мінфіну України від 28.12.2009 N 1541 та зареєстровано Мінюстом 20.01.2011 р. за № 95/18833 (зі змінами). [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=80967&cat_id=80024

5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку державного сектору 124 «Доходи»: затв. наказом Міністерства України від 24.12.2010 № 1629, передано на реєстрацію в Міністерство. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.
6. Ревізія службових відряджень [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://balance.ua/files/global/2018-Budget-31-p29-32-UA.pdf>.

Дорош Н.І.

*доктор економічних наук,
професор кафедри обліку та аудиту
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

Кузьмінська А.Є.

*студентка спеціальності «Облік і оподаткування»
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

НЕОБХІДНІСТЬ СКЛАДАННЯ РЕЄСТРУ РИЗИКІВ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ІМПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах активізації європейської інтеграції спостерігається поглиблення соціально-економічних та політичних зв'язків між державами, висуваються нові вимоги до якості продукції, товарів та послуг – не лише тих, які постачаються за кордон, а й тих, які спрямовані на задоволення попиту на внутрішньому ринку. Імпортна діяльність характеризується наявністю значної кількості ризиків, які впливають на операційні та стратегічні цілі підприємства. Запровадження ризик-орієнтованого внутрішнього аудиту з метою оцінювання ефективності управління вказаними ризиками дає можливість встановити адекватність їх оцінки, вчасність реагування та загалом є необхідною умовою для ефективного функціонування підприємства імпортною діяльністю.

Ризики, які виникають при здійсненні імпортних операцій, часто пов'язані із складнощами застосування вимог податкового та митного законодавства, особливостями транспортування товару та перетином кордону, необхідністю здійснення розрахунків у іноземній валюті, специфікою цих розрахунків. Різна природа вказаних ризиків та можливий вплив на підприємство зумовлює їх віднесення до різних груп, зокрема: стратегічні, операційні, інформаційні ризики, що в подальшому визначає особливості оцінювання ризиків та реагування на них.

Відповідно до Міжнародного стандарту професійної практики внутрішнього аудиту 2100 «Сутність роботи внутрішнього аудиту» [4], сутність внутрішнього аудиту полягає у тому, що використовуючи ризик-орієнтований підхід, він має оцінювати та сприяти підвищенню ефективності корпоративного управління, управління ризиками, контролю.

На етапі планування внутрішнього аудиту керівник служби внутрішнього аудиту має розробити ризик-орієнтований план, який буде враховувати стратегічні цілі підприємства, ризики, які на них впливають, та процес управління цими ризиками [2]. Враховуючи специфіку імпортової діяльності та постійне зростання кількості ризиків, які у ній виникають, план внутрішнього аудиту необхідно оновлювати та коригувати.

Процес управління ризиками є циклічним та складається з таких етапів: ідентифікація ризику, його оцінка, здійснення заходів щодо реагування та моніторинг [5]. Ідентифікація ризику є першим етапом процесу управління ризиками та передбачає залучення усіх осіб, які мають досвід та вплив на ту частину організації, на яку можуть вплинути ідентифіковані ризики. До процесу визначення ризиків, які характеризують імпортовою діяльністю, можуть залучатися, наприклад, менеджери зовнішньоекономічної діяльності, митні брокери.

Наступним етапом є оцінка визначених ризиків. Вона має здійснюватися щодо двох аспектів – рівня впливу та ймовірності. Головна мета цього етапу полягає у тому, щоб за допомогою різних методів – кількісних та якісних, визначити якими будуть втрати підприємства у разі настання цього ризику. За результатами оцінювання підприємство отримує перелік потенційних ризиків. Оцінка визначених ризиків може здійснюватися кількома способами: встановлення бальної оцінки та метод експертної оцінки [1].

Після оцінки ризиків необхідно визначити відповідні способи реагування. Важливість цього етапу управління ризиками пояснюється тим, що він дозволяє організації створити надійну систему внутрішнього контролю, а також повідомити акціонерам про те, чи є цей контроль ефективним. На сьогодні найбільш поширеним є виділення 4 основних типів реагування на ризик: прийняття ризику, його передача, зниження ризику та його уникнення.

Вказаний процес управління ризиками є простим та логічним, дає можливість ідентифікувати ризик, адекватно його оцінити та забезпечує прийняття чітких рішень щодо вибору методу реагування на ризик.

Відповідно до сучасної концепції внутрішнього аудиту, який орієнтований на ризики, відповідальність за процес ідентифікації, оцінювання та управління ризиками несе керівництво підприємства. Крім цього, керівництво підприємства відповідає за складання реєстру ризиків, який є засобом для затвердження оцінок ризику та прийняття рішень щодо виявлених ризиків. Крім цього, реєстри ризиків є частиною процесу забезпечення, якщо їх можна використати як підтвердження заходів з обмеження впливу ризику, що підтверджує система внутрішнього контролю [6]. Ведення реєстру ризиків дозволяє зафіксувати кожен із етапів процесу управління ризиками та визначити необхідні заходи контролю. Реєстр необхідно постійно оновлювати та коригувати з метою відображення цілей підприємства, внутрішніх та зовнішніх ризиків, заходів контролю, що зумовлено змінами зовнішнього середовища. При цьому, необхідно врахувати, що існує необхідність створення реєстру ризиків «до» та «після» вжиття заходів внутрішнього контролю. Необхідно зазначити, що перед проведенням відповідних заходів ми маємо справу із внутрішньовласивим ризиком, після вжиття заходів – залишковим.

Припустимо, що ПАТ «Генезис», дистриб'ютор медичних товарів, здійснює їх імпорт з Індії. Змоделюємо реєстр ризиків відділу зовнішньоекономічної діяльності компанії, який є частиною загального корпоративного реєстру ризиків, фактично відображає ризики, які виникають в процесі ресурсного забезпечення підприємства та наведений у табл. 1. При оцінюванні ймовірності настання та рівня впливу ризику скористаємося бальними оцінками від 1 до 5. Розрахуємо суттєвість ризику для підприємства шляхом множення оціненого рівня впливу на ймовірність настання ризику.

Таблиця 1

Реєстр ризиків відділу зовнішньоекономічної діяльності

Ризик	Вплив	Ймовірність	Суттєвість	Стратегія пом'якшення ризику	Менеджер ризику
Пошкодження товару під час транзиту	4	4	16	Передача ризику	Менеджер ЗЕД
Політична нестабільність у країні постачальника	5	1	5	Проведення дослідження ризику	Менеджер ЗЕД
Неможливість поставити товар постачальником	5	2	10	Прийняття ризику	Менеджер ЗЕД
Збільшення строку доставки	3	5	15	Перевірка відповідності	Митний брокер
Необхідність тривалого зберігання товару на митних складах	3	3	9	Перевірка відповідності	Митний брокер
Зростання курсу іноземної валюти	5	4	20	Прийняття ризику	Фінансовий контролер

Джерело: складено авторами

Бачимо, що реєстр ризиків дає можливість ранжувати ризики за рівнем суттєвості для досягнення підприємством його стратегічних та операційних цілей, а також показує ті ризики, на які організація готова піти, тобто ризик-апетит. У нашому випадку у підприємства апетит до таких ризиків, як: ризик неможливості поставки товару постачальником та ризик зростання курсу іноземної валюти. Прийняття цих ризиків можна пояснити відсутністю альтернатив у імпортера щодо вибору постачальника та валюти зовнішньоекономічного контракту.

Таким чином, імпортна діяльність характеризується наявністю значної кількості ризиків, які мають значний вплив на досягнення підприємством стратегічних та операційних цілей. Процес управління ризиками є циклічним, а його сутність полягає в максимізації тих сфер, в яких підприємство може певним чином контролювати результат, мінімізуючи сфери, в яких результат контролювати неможливо. Складання реєстру ризиків керівництвом підприємства є необхідною умовою для складання ризик-орієнтованого плану та програми внутрішнього аудиту, ефективного здійснення аудиторської перевірки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Дорош Н.І. Оцінювання управління ризиками як функція внутрішнього ризик – орієнтованого аудиту / Н. І. Дорош // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2017. – Вип. 5. – С. 13-21. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2017_5_4.
2. Дорош Н.І. Функції внутрішнього аудиту з оцінки управління ризиками на підприємстві / Н. І. Дорош, А. С. Шаповал // Торгівля, комерція, підприємництво. – 2014. – Вип. 16. – С. 164-167. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Torg_2014_16_38.
3. Enterprise Risk Management – Integrated Framework // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.coso.org/>
4. International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing 2017 Edition. Copyright © 2018 The Institute of Internal Auditors. All Rights Reserved. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://na.theiia.org/standards-guidance/Public%20Documents/IPPF-Standards-2017.pdf>
5. Moeller Robert Brink's modern internal auditing: a common body of knowledge / Robert Moeller. – 8th ed. – John Wiley & Sons, Inc. – 2016. – 832 p.
6. Picket Spencer The internal auditing handbook / Spencer Picket. – 3rd ed. – John Wiley & Sons, Inc. – 2010 – 1088 p.

Клино Д.С.

*студентка спеціальності «Облік і оподаткування»
Криворізького економічного інституту
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна*

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

У світовій практиці під контролем розуміють будь-яку процедуру, яка сприяє зменшенню схильності до ризику. Поняття «контроль» трактують: контроль як один із головних принципів управління, контроль як один із головних принципів управління, контроль як стадія процесу (циклу) управління і, нарешті, контроль як функція управління [1, с. 11].

В умовах ринкової економіки будь-який економічний суб'єкт має свою цільову функцію, яка реалізується та досягається за допомогою ефективного

управління. Однією з функцій управління окремим суб'єктом є внутрішній контроль. Вчені розглядають внутрішній контроль як:

- систему контрольних процедур, – план організації і методи управління об'єктом;
- процес здійснення суб'єктами організації, які мають певні повноваження певних дій;
- комплекс бухгалтерського управлінського контролю;
- контрольні функції;
- функцію управління і як процес.

Т. А. Бутинець вважає, що внутрішній контроль – це контроль, який спрямований на створення умов гарантованого виконання обов'язків кожним менеджером, своєчасної і повної реалізації внутрішніх вимог та забезпечення ефективної діяльності всіх складових у процесі діяльності підприємства [3, с. 31].

Система внутрішнього контролю включає:

1. Система бухгалтерського обліку (визначає послідовність і зміст записів суб'єкта господарювання).

2. Середовище контролю (філософія і стиль роботи управлінського персоналу, організаційна структура, розподіл повноважень, відповідальності працівників тощо).

3. Процедури контролю (перевірка арифметичної точності записів, перевірка і підтвердження результатів звірок, ведення і перевірка контрольних рахунків і пробних балансів тощо).

Завдання внутрішнього контролю:

- надання інформації щодо процесів, які відбуваються в суб'єкта господарювання;
- надання допомоги у прийнятті найдоцільніших рішень із загальних і спеціальних питань розвитку підприємства;
- надання можливості судити про правильність прийнятих рішень, своєчасність і результативність їх виконання;
- надання змоги своєчасно виявляти й усувати ті умови і фактори, які не сприяють ефективному веденню виробництва і досягненню поставленої мети;
- надання змоги скоригувати діяльність суб'єкта господарювання або окремих його виробничих підрозділів;
- надання можливості установити, які саме служби і підрозділи підприємства, а також напрями його діяльності сприяють досягненню поставленої мети і підвищенню результативності діяльності підприємства [2, с. 115].

Критеріями ефективності функціонування системи внутрішнього контролю є можливість реалізації нею таких функцій:

- 1) попередження відхилень, що можуть виникнути в процесі фінансово-господарської діяльності та в системі бухгалтерського обліку;
- 2) виявлення відхилень у фінансово-господарській діяльності та системі бухгалтерського обліку, які не вдалося попередити;
- 3) усунення відхилень фінансово-господарської діяльності та системи бухгалтерського обліку, які були виявлені.

Серед складових внутрішнього контролю значне місце посідає внутрішній аудит. Внутрішній аудит – це незалежна діяльність з перевірки та оцінки роботи суб'єкта господарювання в його інтересах. Мета внутрішнього аудиту – допомогти членам суб'єкта господарювання ефективно виконувати свої функції. Внутрішні аудитори надають керівництву суб'єкта господарювання дані аналізу й оцінки, рекомендації та іншу необхідну інформацію за результатами перевірок [4, с. 438].

Етапи внутрішнього аудиту:

1) вибір об'єкта для перевірки і впливу. Передбачає проведення консультацій керівника підрозділу або спеціаліста внутрішнього аудиту з керівництвом підприємства, в ході яких визначається коло значущих для економіки підприємства питань, їх важливість для сфери діяльності окремих підрозділів, виходячи з чинної структури підприємства на даний момент із подальшим плануванням конкретних об'єктів, строків і методів впливу;

2) підготовка і затвердження плану проведення внутрішнього аудиту підприємства у визначений період;

3) підготовка нормативної бази, програми і документів, що підтверджують повноваження аудиторів, яка застосовується до обраного об'єкта за затвердженим планом;

4) пред'явлення повноважень і проведення обстеження об'єкта внутрішнього аудиту;

5) спостереження, збір, аналіз, обробка та документування інформації з вибором і застосуванням конкретних методів і прийомів;

б) оцінка стану об'єкта, що перевіряється, і формулювання висновків, які характеризують його стан. Консультування в ході перевірки, обговорення матеріалів у керівництва об'єкта, що перевіряється;

7) доповідь особі, яка призначила перевірку. Розроблення заходів і опрацювання рішень, що сприяють усуненню виявлених порушень і недоліків із застосуванням відповідних санкцій до об'єктів, які контролюються, винних посадових і матеріально відповідальних осіб; 8 організація подальшого контролю за виконанням розроблених заходів і прийнятих рішень [4, с. 440].

Отже, внутрішній контроль є одним з найважливіших аспектів управління підприємством, адже саме він забезпечує перевірку виконання та ефективності управлінських рішень, контроль за наявністю та використанням матеріальних ресурсів, а також виявлення та усунення відхилень у фінансово-господарській діяльності та системі бухгалтерського обліку підприємства. Основні елементи системи внутрішнього контролю представлені засобами накопичення і систематизації інформації щодо фінансово-господарської діяльності, забезпечення її надійності з точки зору можливості використання для обґрунтування управлінських рішень користувачів, а також оптимізації роботи суб'єктів зовнішнього контролю. Невід'ємною частиною внутрішнього контролю діяльності підприємства є внутрішній аудит, який повинен виконувати не тільки контрольні функції, а насамперед розв'язувати завдання, що входять до сфери аудиту ефективності системи внутрішнього контролю підприємства, має охоплювати аналіз і оцінку адекватності, а також якості виконання покладених

на цю систему функцій. Тобто внутрішній аудит дає оцінку контрольним процедурам та механізму внутрішнього контролю.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Борисенко М. В. Організація і методика внутрішнього контролю на підприємствах: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.09 / Київський національно-торговельно-економічний університет. – Київ, 2008. – 21 с.
2. Ластовецький В.О. Галузевий бухгалтерський облік: проблеми теорії і практики: [Монографія] / В.О. Ластовецький. – Чернівці: Прут, 2005. – 200 с.
3. Бутинець, Т. А. Внутрішній контроль: суть і зміст [Текст] / Т. А. Бутинець // Вісник ЖДТУ / Економічні науки. – 2008. – № 2 (44). – С. 31-42.
4. Кулаковська Л.П. Організація і методика аудиту: [навч. посіб.] / Л.П. Кулаковська, Ю.В. Піча. – К.: Каравела, 2004 – 568 с.

Михальова А.О.

студентка

*Одеського національного економічного університету
м. Одеса, Україна*

ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Характерною особливістю сучасного розвитку економіки України є глибокі економічні перетворення в сфері виробництва на основі ринкових відносин. Ринкові відносини вимагають перегляду системи бухгалтерського обліку, одним із центральних елементів якої є облік взаєморозрахунків суб'єктів господарювання.

На сьогодні одним з найбільш складних і суперечливих питань всеукраїнського обліку є облік дебіторської заборгованості, що пов'язано з існуванням проблеми неплатежів. Суб'єкти господарювання на перший план висувують вирішення власних проблем, замість виконання фінансових зобов'язань по платежах перед партнерами. Відсутність майнової відповідальності за невиконання власних договірних зобов'язань дає їм змогу ухилятися від взаєморозрахунків з партнерами.

Серед науковців, які приділяли особливу увагу дослідженню обліку дебіторської заборгованості, є В.Г. Андрійчук, П.І. Гайдуцький, Л.З. Горянська, І.Б. Плотніченко, В.В. Сопко. Ними подаються різні пропозиції щодо вдосконалення обліку розрахункових операцій на сільськогосподарських підприємствах, проте вдосконалення методики обліку дебіторської заборгованості всеодно потребує уточнення. Досліджувані нами сільськогосподарські закриті акціонерні товариства використовують журнально – ордерну форму бухгалтерського обліку, застосовану в більшості випадків на ручній обробці облікових даних, що знижує якість інформації, збільшує строки її опрацювання, а зростання витрат на облікове забезпечення призводить до зниження прибутків підприємства [1]. Тому на сьогоднішній день керівники деяких господарств намагаються покращити

умови роботи шляхом придбання комп'ютерів і встановлення бухгалтерських програм, що полегшує обліковувати розрахункові операції.

Отже, основним напрямком удосконалення бухгалтерського обліку на сільськогосподарських підприємствах залишається проведення його комп'ютеризації [2]. При цьому, також для покращення методики обліку заборгованості пропонуємо ввести поняття «надкритичної» дебіторської заборгованості (Нд.з) як дебіторської заборгованості, за якою минає 30 днів від встановленого угодою строку оплати за продукцію, роботи, послуги. Далі доречно обчислити відносний показник – коефіцієнт дебіторської заборгованості:

$$К_{д.з} = ДЗ/РП,$$

де ДЗ – розмір дебіторської заборгованості; РП – обсяг реалізованої продукції. Даний показник може заздалегідь сигналізувати про напрям дійсних змін у фінансовому стані підприємства і має велике практичне значення. Доцільність розрахунку коефіцієнта дебіторської заборгованості полягає в можливості його визначення як по підприємству загалом, так і по кожному покупцю окремо.

Крім того, у разі використання коефіцієнта вплив інфляції втрачає свою актуальність через незначний період обчислення. Що є доречним, особливо у наш час. Також підприємствам рекомендовано розробляти умови та порядок створення сумнівних боргів з урахуванням таких зауважень: чи враховується платоспроможність дебітора під час підписання угоди та чи існує можливість проаналізувати стан розрахунків з конкретним боржником упродовж 3–5 років, як це передбачено П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Проте в умовах економічної нестабільності в державі не завжди є можливість зібрати необхідну інформацію за такий великий строк. Тому при розрахунку коефіцієнта сумнівних боргів також пропонуємо застосувати «надкритичну» дебіторську заборгованість таким чином:

$$К_{с.б} = Нд.з/ДЗ$$

На мою думку, такий методичний підхід спроможний заздалегідь сигналізувати про напрям змін у фінансовому стані підприємства, а також дебіторської заборгованості та захистити її від інфляції.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Білик М.Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств // Фінанси України. – 2003. – № 12. – С. 24-36.
2. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: Навчальнопрактичний посібник / Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна та ін. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 536 с. 16.
3. Голов С.Ф., Костюченко В.М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами. – Х.: Фактор, 2008. – 1008 с.

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ БУХГАЛТЕРА

Щоб краще з'ясувати особливість розвитку бухгалтерії, обліку та зокрема професійної етики бухгалтерів, потрібно з'ясувати історико-економічні особливості зародження господарства та промисловості у нашому краї. Територія Житомирщини з давніх-давен заселена людиною, тому і виробництва тут розвивались століттями. Не кажучи вже про історію трипільської культури, древлян та періоду об'єднання Речі Посполитої, перейдемо до 17-19 сторіччя, коли на виробництві відбулася прогресивна індустріалізація, поліпшувалась землеробська техніка, а суспільний поділ праці поглиблювався і тому виникла вимушена необхідність в бухгалтерському обліку.

Так як раніше не було Кодексу професійної етики та будь-яких стандартів професійної поведінки підприємства покладались на добросовісність та чесність бухгалтера. Виникала проблема, що на посаду вибирали не тих, хто краще розуміється у введенні розрахунків, а тих кому можна довіряти.

З часом рівень кваліфікації бухгалтерів зростав, та сама наука розвивалась, операції та розрахунки ставали складнішими, недобросовісних кваліфікованих бухгалтерів також ставало порядком більше, що призводило до пошуку недоліків у системі підприємств, та спроб нажитись. Так само і аудитори виявляючи помилки у фінансовій звітності замовника-фірми не відображають у висновку на прохання фірми ці помилки або допомагає їх виправити.

Професійна етика необхідна перш за все в тих професіях, об'єктом якої є людина і бухгалтерія не є виключенням. Тому постала необхідність у затвердженні деяких постулатів та правил, систем норм на законодавчому рівні.

7 жовтня 1977 року в Мюнхені була створена Міжнародна федерація бухгалтерів. Основною ціллю її створення постало зміцнення на міжнародному рівні бухгалтерської професії. Зміцнення професії проводиться шляхом співробітництва з іншими міжнародними організаціями, розробки міжнародних стандартів в галузі аудиту, бухгалтерського обліку, етики, освіти для професійних бухгалтерів тощо.

На першому засіданні МФБ були створені ради з міжнародних стандартів, з метою зосередження уваги на конкретних секторах професії, однією з таких стала Рада з міжнародних стандартів етики для бухгалтерів.

Системи бухгалтерського обліку в незалежній Україні з урахуванням введених міжнародних стандартів почала програму реформування. МФБ запровадила міжнародних Кодекс етики професійних бухгалтерів як основу етичних вимог. Поточна діюча редакція цього кодексу – 2012 р. Переглядаючи реєстри судових рішень, публікації, та статті про порушення Кодексу етики, який був проваджений 20 років тому, можна зрозуміти недоліки системи, яку потрібно вдосконалювати.

Переймаючи досвід більш економічно розвинутих країн. Перш за все потрібний обмін досвідом та підвищення рівня кваліфікації шляхом збільшення кількості наукових конференцій на тему професійної етики бухгалтерів. Також для відповідальних підприємств – включити у трудовий договір окремим пунктом обов'язків для бухгалтера дотримання Кодексу етики професійних бухгалтерів. На території Житомирщини існують десятки розвинених підприємств, які мають право на високий рівень професіоналізму кадрів.

Отже, потрібно впровадити деякі зміни, розвиватись та збагачуватись не тільки в матеріальному плані, а й в морально-етичному, так як насправді ці чинники дуже тісно пов'язані і від них у рівному співвідношенні залежить успіх підприємств та економічних стан нашого краю.

Павлушенко Т.О.

аспірант кафедри фінансів

Київського національного торговельно-економічного університету

м. Київ, Україна

Луцька Н.І.

кандидат економічних наук, доцент,

проректор з фінансово-економічної діяльності

Університету Короля Данила

м. Івано-Франківськ, Україна

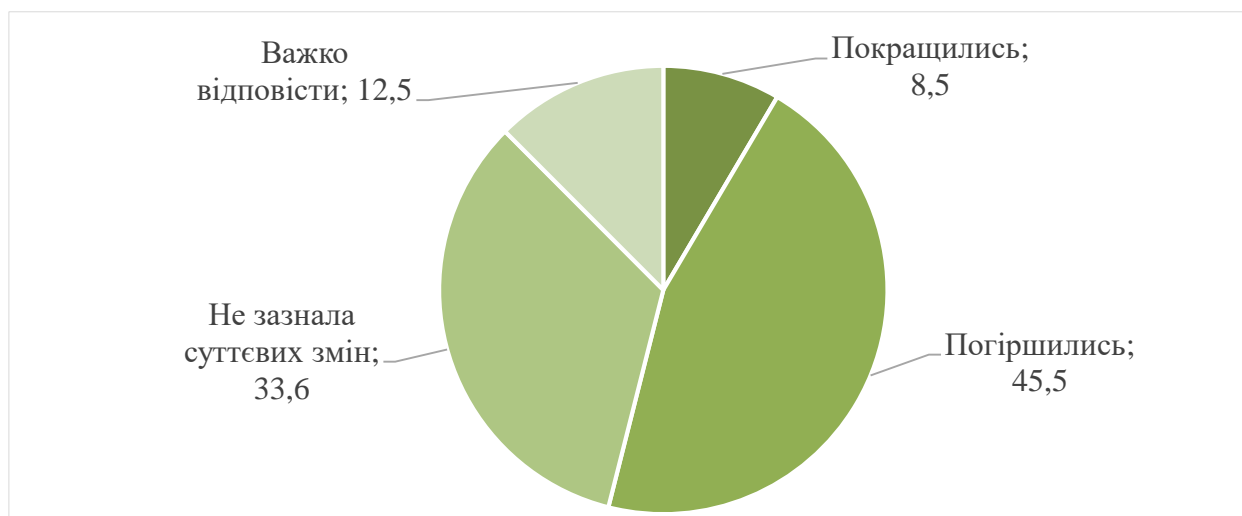
АНАЛІЗ ЯКОСТІ ОСВІТИ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Удосконалення методів управління бюджетними ресурсами ВНЗ вимагає комплексного підходу до побудови системи бюджетного фінансування у зв'язку з потребою забезпечити не тільки цільове використання бюджетних коштів, що виділяються на сферу освіти і науки, але й забезпечення зростання матеріально-технічного забезпечення та інноваційного розвитку вітчизняних закладів вищої освіти.

Завдання розробки заходів реформування системи фінансування вищої освіти повинні стати невід'ємною частиною освітньої політики, яку слід інтегрувати в частині відповідних положень з фінансовою та бюджетною політиками. Разом з тим, вимагає глибшого дослідження існуюча система фінансування, а окреслення її проблем дозволить конкретизувати в подальшому завдання управління бюджетним фінансуванням.

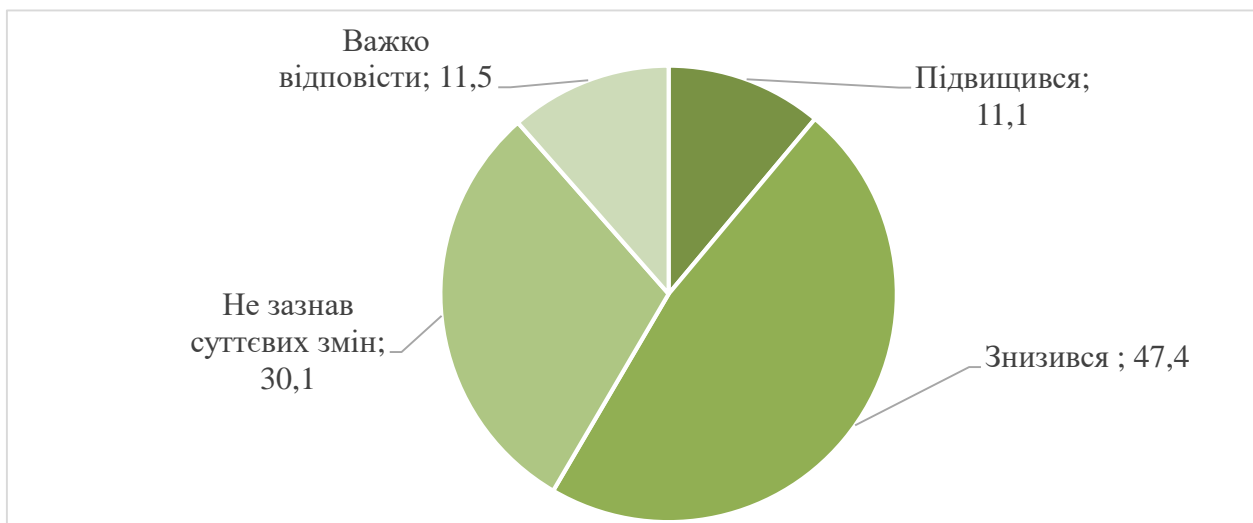
Недостатній рівень фінансування діяльності вітчизняних ВНЗ негативно позначається на якості підготовки фахівців та робить неспроможною систему вищої освіти забезпечити формування професійних компетентностей у відповідності до вимог ринку праці та за кращими зразками провідних освітніх закладів світу. За результатами опитування, проведеного дослідницьким Цетром Разумкова з проблем оцінки стану та якості системи освіти у нашій державі, 45,5% з опитаних осіб стверджують, що за роки незалежності України система

освіти погіршилася, 33,6% говорять про те, що вона не зазнала змін, і лише 8,5% відмічають її покращення (рис. 1).

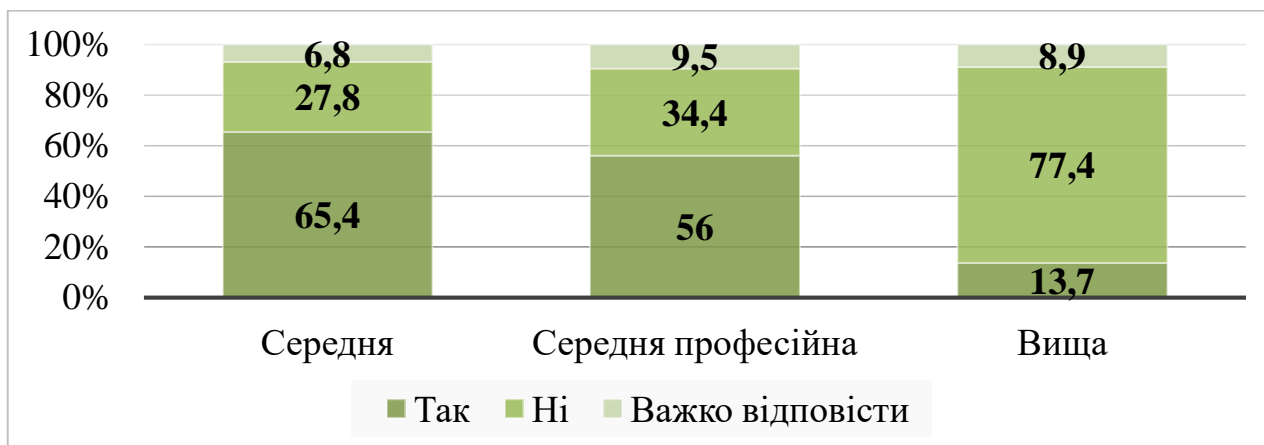
Рис. 1. Результати опитування респондентів щодо їх поглядів на якісні зміни освіти в Україні за роки її незалежності,% [4]

Ще більше тих, що вважає, що загальний освітній рівень населення знизився (47,4%) (рис. 2).

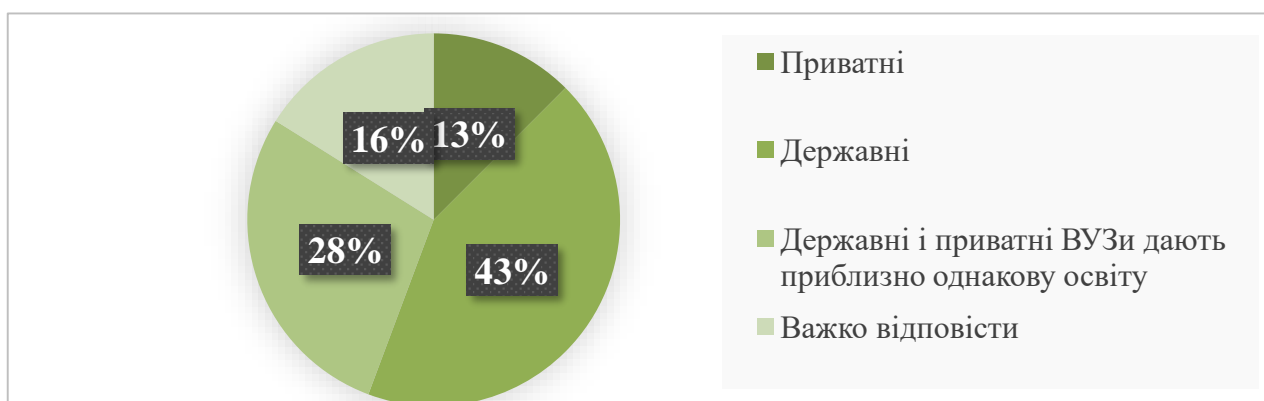
Рис. 2. Результати опитування респондентів щодо їх поглядів на зміни рівня освіти населення України за роки її незалежності,% [5]

При відповіді на питання про те, чи є доступною для всіх громадян України якісна освіта, 65,4% респондентів відповіли, що якісна середня освіта є доступною. Щодо середньої професійної цей відсоток трохи нижче і становить 56,0%. А от щодо якісної вищої освіти 77,4% опитаних вказали на неможливість її отримання (рис. 3).

Рис. 3. Результати опитування респондентів щодо їх поглядів на доступність населенню якісної освіти за її рівнями,% [3]

При цьому 43,2% респондентів схильються до думки, що саме державні ВНЗ дають кращу освіту в Україні [6] (рис. 4).

Рис. 4. Результати опитування респондентів щодо їх поглядів на якість вищої освіти у державних ВНЗ,% [6]

При цьому процес реформування системи освіти майже половина опитаних вважає малокерованим та непідготовленим або ж імітацією реформ (рис. 5).

Рис. 5. Результати опитування респондентів щодо їх поглядів на якість вищої освіти у державних ВНЗ,% [4]

«Питання фінансування вищої освіти, – пише М.В. Дмитришин, – є важливим і залежить від політичної кон'юнктури та фінансових можливостей держави; найуспішнішими сьогодні є ті країни, які мають різні механізми та діючі фінансові інструменти, що забезпечують високу рентабельність інвестицій в освіту» [1, с. 306]. Особливо дана проблема є актуальною в умовах обмеженості бюджетних фінансових ресурсів у нашій державі, а саме в порівняльному аспекті з країнами Європейського Союзу, враховуючи євроінтеграційні прагнення України.

Як вказує Н.А. Фукс, «нині фінансування освітньої діяльності вищих навчальних закладів в Україні залишається на рівні, недостатньому для сучасних умов. <...> для забезпечення подальшого розвитку вищої освіти в нашій державі необхідно удосконалювати механізм фінансування освітньої галузі, а, отже, розвивати законодавство в частині норм, що регулюють зазначені питання» [2, с. 41].

У зв'язку з цим, вважаємо, що відповідне реформування вищої освіти в Україні вимагає від системи управління освітньою діяльністю не тільки перегляду концептуальних засад забезпечення якості вищої освіти з точки зору її змістовно-методичного наповнення, але й створення належної системи фінансування діяльності ВНЗ. Це пов'язано з виключним значенням високої якості матеріально-технічного, технологічного, інформаційного та кадрового забезпечення підготовки фахівців.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Дмитришин М.В. Моделі джерел фінансування вищих навчальних закладів різних країн світу / М. В. Дмитришин // Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. – 2014. – № 9. – С. 305-311.
2. Фукс Н.А. Правові засади фінансування вищих навчальних закладів: переваги та недоліки нового Закону України «Про вищу освіту» / Н. А. Фукс // Правове регулювання економіки. – 2014. – № 14. – С. 40-52.
3. Чи є доступною для всіх громадян України якісна освіта?: соціологічне опитування / Центр Разумкова [Електронний ресурс] – режим доступу: http://old.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=265
4. Як Ви оцінюєте хід реформування системи освіти в Україні?: соціологічне опитування / Центр Разумкова [Електронний ресурс] – режим доступу: http://old.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=263
5. Як змінився за роки незалежності загальний освітній рівень населення?: соціологічне опитування / Центр Разумкова [Електронний ресурс] – режим доступу: http://old.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=262
6. Які вищі навчальні заклади в Україні дають кращу освіту – державні чи приватні?: соціологічне опитування / Центр Разумкова [Електронний ресурс] – режим доступу: http://old.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=268

WORLD EXPERIENCE IN USING AUDIT SERVICES

An audit is an integral part of a large chain of internal control systems for most companies in the world. Based on the data obtained after an audit, a company can take informed decisions about more effective use of property in the future. An audit is a specific system of measures aimed at informing the owner of the extent to which he can rely on financial statements when decisions are made that are important to the company and to assess the financial position of the company both in the short and long term. Auditors are very important for financial reporting. They are the foundation that preserves the integrity and stability of financial markets worldwide. The purpose of the audit is to formulate an opinion on the reliability of accounting reporting and compliance with the procedure for its implementation with the current legislation. The reliability of this information is the data accuracy of the financial statements, on the basis of which it is possible to draw a conclusion on the results of economic activity, property and financial status of the legal entity that is subject to audit.

Many users of financial reporting are confused with accounting and auditing, such confusion because in most cases the audit is related to accounting information and a large number of auditors are competent in accounting affairs. Accounting acts as an audit tool, it is an information reflection of the economic transactions circulation and the source of their formation, controls the rational use of capital. As a rule, auditing is to control the correct introduction of accounting, and to find errors when it is introduced.

While the whole world uses the benefits of auditing companies at a crazy pace, in Ukraine, the development of auditing is hampered by the lack of a «social» order for qualitative audit (primarily by owners, the stock market and financial companies) and the lack of a mandatory audit of financial statements for non-public companies regardless of their circulation. Thus, the audit market in Ukraine is rather small with a significant amount of auditors. In Ukraine, audit firms, through a very tight market, are undertaking tasks that they can not accomplish due to lack of resources, knowledge and experience.

The world has four world-renowned companies that provide audit and consulting services – PricewaterhouseCoopers, Deloitte Touche Tohmatsu, Ernst & Young and KPMG [1].

In Table 1, you can observe the results of the activities of the Big Four on the latest available data [2].

Analyzing the above cited data, one can see that the services of these companies are in demand, which indicates the prospects of this industry. These companies engage in consulting but also audit other specialized services, but audit services are in the second place immediately after the consulting.

Results of activity

Company	Income	Number of employees	Revenue per worker	Year
Deloitte Touche Catch me	\$ 38.8 billion	263 900	\$ 147,025	2017
Pricewaterhouse Coopers	\$ 35.9 billion	223 468	\$ 160,649	2016
Ernst & Young	\$ 31.4 billion	247 570	\$ 126,833	2017
KPMG	\$ 25.9 billion	188 982	\$ 134,510	2016

Source: compiled by author based on [1]

The current situation on the national audit market will not change, as long as stock market participants do not have the reliability of financial statements, due to tax rates. Also negative investment climate, negatively affects the volume of demand for domestic audit services. The only promising customer for national audit firms is lenders. Such a situation in Ukraine will eventually lead to the fact that national audit firms will not provide services because of the unprofitable and this will lead to an even greater economic crisis in Ukraine.

REFERENCES:

1. Big Four – statistical data [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www2.deloitte.com/global/en>.
2. Audit company PricewaterhouseCoopers [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://press.pwc.com/>.

Пяникова А.Ю.

студентка

*Одеського національного економічного університету
м. Одеса, Україна*

ДІЯЛЬНІСТЬ АУДИТОРСЬКИХ ФІРМ ВЕЛИКОЇ ЧЕТВІРКИ: ІСТОРІЯ УСПІХУ ТА РОЗВИТКУ

Україна на сьогодні є невід'ємною складовою світового економічного співтовариства і поступово набуває все більшого значення як бізнес та політичний партнер. Динамічний розвиток аудиторської діяльності значною мірою відбувається завдяки глобалізації, розширенню та диверсифікації діяльності транснаціональних і національних компаній у процесі еволюції ринкових економічних відносин. У сфері аудиту тенденція концентрації капіталу знайшла відображення у створенні транснаціональних бухгалтерських (аудиторських) фірм, які у теперішній час складають так звану «Велику четвірку» (КПМГ, Прайс Уотерхаус Куперс, Ернст&Янг, Делойт&Туш).

Вивчення історії діяльності «Великої четвірки» свідчить про те, що спочатку було започатковано «Велику вісімку». В процесі з'єднання і розвитку міжнародних аудиторських фірм утворилася «Великої четвірки» [2].

PricewaterhouseCoopers (Прайс Уотерхаус Куперс):

- з'явилась у результаті злиття двох мереж фірм – «Прайс Уотерхаус» и «Куперс енд Лайбранд»;

- об'єднує більше чим 163 000 спеціалістів із 151 країни світу;

- робота фахівців ПрайсвотерхаусКуперс організована за галузевим принципом, що дозволяє їм накопичувати спеціалізовані знання і досвід у п'яти стратегічно важливих для України галузях: енергетика, банківський сектор, телекомунікації, промислове виробництво і виробництво споживчої продукції.

- компанія представлена на аудиторському ринку України, де зараз функціонують її офіси у Києві, Донецьку та Львові [1, с. 28].

Deloitte (Делойт Туш Томацу):

- асоціація компаній-членів, які юридично незалежні один від одного, але діють під торговою маркою «Делойт»;

- ДТТ Рада директорів є вищим керівним органом, вищим органом управління виконавчої влади, яку очолює генеральний директор;

- кожна фірма, що входить до складу міжнародної мережі компаній Делойт Туш Томацу, є окремою і незалежною юридичною особою;

- послуги у сфері аудиту, оподаткування, управлінського та фінансового консультування для державних та приватних компаній,

- основними клієнтами «Делойт Україна» є: «1+1» телевізійний канал, Азовмаш, ОТП банк, Japan Tobacco International (JTI), КвазарМікро, Метінвест, Microsoft, Миронівський хлібопродукт, «Наша ряба», Mittal Steel Kryvyj Rih («Криворіжсталь») та інші [4].

Ернст&Янг (Ernst & Young):

- першою міжнародною фірмою з надання аудиторських та консультаційних послуг, яка прийшла на український ринок у 1991 р.;

- нараховує 519 фахівців, які надають послуги українським компаніям та міжнародним корпораціям;

- українське представництво входить до географічної зони EMEA, яка налічує 88 країн та 60 000 працівників;

- серед клієнтів компанії в Україні є такі, як Укрзалізниця, «EastOnel», корпорація «Індустріальний союз Донбасу», ВАТ «Державний експортно-імпортний банк України», НАК «Нафтогаз України», компанія «Феррексपो», ЗАТ ПВ «Конті» та інші [1, с. 27].

KPMG:

- аббревіатура, що складається з початкових букв імен засновників компанії;

- міжнародна аудиторська фірма, як юридична особа сформована на основі законодавства Швейцарії;

- перша багатопрофільна організація, що впровадила систему, засновану на наданні спеціалізованих послуг для підприємств кожної окремої галузі промисловості;

- 1992 р. відкрито постійне представництво KPMG в Україні;

– 1997 році створено українську фірма ТОВ «КПМГ-Україна», а згодом ЗАТ «КПМГ аудит»;

– український штат компанії нараховує більше 300 спеціалістів, які працюють разом із своїми іноземними колегами;

– обслуговують клієнтів різних галузей: енергетика, операції з нерухомістю, фінансовий сектор, урядові організації, заклади освіти, охорони здоров'я, готелі, автомобілебудування, важка промисловість фармацевтична промисловість, засоби масової інформації, транспортні компанії, підприємства телекомунікації, високотехнологічні підприємства та інші [3].

Таким чином, проведений аналіз дозволяє визначити сучасний стан та тенденції його розвитку, у тому числі це повною мірою стосується аудиторських фірм «Великої четвірки». Можна стверджувати про наступне:

– «Велика четвірка» охоплює близько 90% замовлень на аудит найбільших публічних компаній у світі;

– аудит, що виконують компанії «Великої четвірки», стабільно користується попитом для оцінки інвестиційних проектів, під які залучається іноземний капітал та при перевірці фінансових звітів, підготовлених на основі МСФЗ;

– клієнти аудиторських фірм економлять на витратах пов'язаних із проведенням тренінгів, нарощуванні корпоративної культури, створенні чи укріпленні загального іміджу компанії. Тому такі послуги замовляють значно рідше;

– послуги з управління ризиками стають дедалі популярнішими, також користується попитом послуги по реорганізації та забезпеченню підвищення ефективності діяльності;

– важлива роль компаній «Великої четвірки» у наданні консультацій державним установам та органам влади у вирішенні питань приватизації визначених об'єктів в період економічної кризи;

– Масштаби діяльності аудиторських фірм «Великої четвірки» вражають. Зокрема за існуючими даними «Велика четвірка» обслуговує всі компанії, окрім однієї, з першої сотні на Лондонській фондовій біржі та 97% компаній із перших 250. Вона також домінує і на аудиторському ринку інших країн-лідерів світової економіки. Частка «Великої четвірки» в Україні, за різними оцінками експертів, становить близько 60-70% у проведенні аудиту фінансової звітності та наданні консалтингових послуг.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. «Економічні науки». – Серія «Облік і фінанси». – Випуск 7 (25). Ч. 2. – 2010. – С. 27-28.
2. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://radymo.top/10598-auditorsk-kompanyi-velikoji-chetvrki-pricewaterhousecoopers-deloitte-ernst.htm>.
3. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kpmg.kiev.ua>.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ ДОХОДІВ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективне управління доходами різногалузевих підприємств є дуже важливим в процесі становлення економіки України, оскільки від позитивного формування фінансових результатів залежить зміцнення бюджету країни та надходження зарубіжних інвестицій. Саме тому головною метою кожного підприємства є отримання прибутку. Але в сучасних ринкових умовах підприємствам важко отримувати прибуток, так як ринок товарів, робіт, послуг дуже великий, а попит на них малий. Усім підприємствам для отримання доходів, необхідно раціонально управляти витратами. Тому доцільно розглянути сутність та особливості аналізу фінансових результатів.

Зазначена проблематика розглядалася у багатьох наукових працях різноманітних вчених: І. Бланка, Ф. Бутинця, Ф. Кене, Л. Лахтіонової, Т. Лейко, Л. Ловинської, В. Ковальнової, В. Радіонової, С. Панчишина, В. Савицької, В. Собка, О. Терещенко, Т. Єфименко, Ф. Ярошенко та багато інших. Однак дане питання залишається невирішеним та потребує подальшого розгляду.

У отриманні позитивного фінансового результату зацікавлені всі підприємства, тому що за його рахунок можна розширити діяльність підприємства, запровадити інновації, матеріально стимулювати робітників для того, щоб вони працювали на кращий результат та багато іншого.

Дохід – це грошові кошти отримані підприємством за певний проміжок часу, а прибуток – це грошові кошти за винятком податків, зборів та усіх витрат підприємства.

Фінансові результати діяльності кожного підприємства характеризуються приростом чистих активів, основним джерелом якого є прибуток від фінансової, операційної та інвестиційної діяльності. Величина прибутку залежить від різноманітності видів діяльності підприємства (виробничої, збутової, інвестиційної, фінансової та інші). Функціонування будь-якого підприємства, незалежно від видів його діяльності та форм власності, в умовах ринку визначається його здатністю створювати необхідну суму доходу або прибутку. У зв'язку з цим, прибуток займає одне із важливих місць у системі комплексного економічного аналізу, оскільки на його основі оцінюється ступінь досягнення кінцевої мети діяльності підприємства.

Метою аналізу фінансових результатів є визначення повноти та якості їх отримання, оцінка динаміки абсолютних і відносних показників, визначення спрямованості, ступеня впливу факторів на заміну прибутку й рентабельності, визначення резервів його зростання. На зміну фінансового результату впливає багато факторів. За ступенем взаємопідлеглості виділяють фактори першого і другого порядків. До факторів першого порядку відносять зміни прибутку від реалізації продукції (робіт, товарів, послуг); від іншої реалізації. Узагальнюючи

в собі фінансові результати різних видів діяльності, прибуток формує одне з джерел сплати податків та поповнює джерела формування фінансових ресурсів підприємства.

Управління прибутком підприємства розподіляється на дві важливі підсистеми:

- управління формуванням прибутку;
- управління розподілом прибутку.

Основними завданнями аналізу фінансових результатів діяльності підприємства є:

- вивчення можливостей одержання прибутку відповідно до наявного ресурсного потенціалу підприємства та кон'юнктури ринку;
- здійснення постійного внутрішнього контролю за процесом формування прибутку та причинами змін його динаміки;
- визначення впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на фінансові результати діяльності підприємства;
- розрахунок показників рентабельності;
- надання рекомендацій, спрямованих на мобілізацію виявлених резервів зростання прибутку та рентабельності [2].

Формування фінансових результатів може змінюватись залежно від цілей розвитку підприємства. Якщо підприємство загалом спрямоване на високі темпи розвитку, збільшення обсягу продажів, завоювання частки ринку, максимізацію прибутку то метою формування фінансових результатів є високі темпи їхнього зростання. Якщо підприємство стабілізує свою діяльність, задовольняючись мінімальним рівнем рентабельності або навіть збитковою діяльністю, то управління фінансовими результатами повинне бути сконцентроване на отримання такої суми, що забезпечує поточну платоспроможність. А якщо в основу діяльності підприємства покладено інтереси власників, то цільовою настановою формування кінцевих фінансових результатів є такі показники, як рентабельність інвестиційного або власного капіталу [1, с. 24].

Для удосконалення формування прибутку підприємства можна здійснювати планування розподілу прибутку в такому порядку:

1. Визначення потреби у прибутку за напрямками його використання.
2. Формування цільової структури розподілу прибутку.
3. Визначення пріоритетності у використанні прибутку за окремими напрямками використання.
4. Балансування потреби у прибутку за напрямками його використання з можливостями отримання прибутку при здійсненні господарсько-фінансової діяльності підприємства [2].

Таким чином, можна надати такі рекомендації щодо стабілізації формування фінансових результатів:

- не допускати росту інших операційних витрат;
- слідкувати за формуванням фінансових витрат;
- дотримуватись випереджаючих темпів зростання чистого прибутку над собівартістю.

Для цього на підприємстві необхідно збільшувати обсяг виробництва за рахунок мобілізації резерву втрачених вигід.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Митяй О.В. Методичні підходи щодо оцінки фінансових результатів сільськогосподарських підприємств / О.В. Митяй, П.К. Бечко // Уманський національний університет садівництва. – Економічний форум, 2012. – № 4. – С. 23-30.
2. Управління фінансовими результатами діяльності промислового підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_5_188.pdf – Назва з екрану.
3. Волкова Н. А. Методика сучасного аналізу фінансового стану сільськогосподарських підприємств / Н. А. Волкова // Вісник соціально-економічних досліджень: збірник наукових праць. – Одеса: ОДЕУ, 2009. – Вип. 35. – С. 305-308.
4. Волкова Н.А. Економічний аналіз: навчальний посібник – 2015. – С. 49-55.

Титарчук М.І.

*здобувач кафедри обліку і аудиту
Житомирського державного технологічного університету*

Ковальчук В.В.

*здобувач кафедри обліку і аудиту
Житомирського державного технологічного університету
м. Житомир, Україна*

КЛАСИФІКАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Система економічного аналізу повинна забезпечити реалізацію сукупності завдань та запитів різних зацікавлених сторін. Це вимагає застосування багатовекторного методологічного інструментарію, а отже використання різних видів економічного аналізу. Для формування комплексного уявлення про систему економічного аналізу та забезпечення його організаційно-методичними положеннями, що дозволять в повній мірі пізнати процес формування та реалізації державно-приватного партнерства, є потреба в розвитку класифікації економічного аналізу та її адаптації до специфіки реалізації державно-приватного партнерства.

Досліджуючи класифікацію економічного аналізу варто зауважити на різносторонніх підходах та їх мінливість до зовнішнього середовища. Зокрема, вітчизняна дослідниця С.В. Калабухова вказує, що «У ХХІ ст. відбувається стрімкий розвиток інформаційних технологій, їх якісне та кількісне зростання, що впливає і на організаційно-технологічні аспекти аналітичного забезпечення управління суб'єктами господарювання. Тому постає необхідність його класифікації за новими ознаками і для цього пропонується додати нову класифікаційну ознаку – топологічну, яка характеризує рух у просторі та безперервність відображення реальної господарської дійсності – і в цьому контексті поділити аналітичне забезпечення управління суб'єктами господарювання на: економічну аналітику та економічний аналіз» [1, с. 152]. Дослідниця пропонує розширювати класифікаційні ознаки, що є цілком

логічним за умов виникнення нових об'єктів управління та форм організації бізнесу, чим і є державно-приватне партнерство.

Сьогодні в науковій літературі виділяють різну сукупність методів економічного аналізу. Зокрема, О.В. Олійник [3] вважає, що економічний аналіз варто класифікувати за наступними групами ознак класифікації економічного аналізу, з позиції його вивчення як системи, тобто застосування системного підходу: за суб'єктами: рівні управління, користувачі інформаційних ресурсів, періодичні проведення, підхід до організації; за об'єктами: ієрархічність об'єктів, ієрархічність об'єктів на мікрорівні; за мовою: організаційна форма, повнота охоплення об'єктів, технологія, обсяг досліджень, часова спрямованість, час проведення.

Із зазначеного переліку ознак економічного аналізу до державно-приватного партнерства можливо адаптувати:

- за суб'єктами, адже кожен окремий етап формування та реалізації державно-приватного партнерства передбачає різну організаційну форму економічного аналізу та різного суб'єкта;

- за ієрархічністю об'єктів, зокрема вище визначенні характеристики об'єкт економічного аналізу визначають різні підходи до підбору методичного інструментарію;

- за мовою відповідають усі зазначенні ознаки, зокрема організаційна форма залежить від форми реалізації проекту та етапу формування та реалізації; повнота охоплення об'єктів, технологія та обсяг досліджень можуть передбачити різні напрями здійснення економічного аналізу, а отже й види; часова спрямованість та час проведення залежить від етапу формування та реалізації проекту державно-приватного партнерства.

Подібна позиція щодо видів економічного, але без їх групування за елементами системи, висвітлена в докторській дисертації І.Д. Лазаришиної [2, с. 190-192], яка виділяє наступні класифікаційні ознаки: за часом проведення, просторовою формою, документальним оформленням, обсягом, організаційною формою, методикою дослідження, ступенем визначеності, центрами відповідальності, суб'єктами, характером проведення і охоплення питань, призначенням результатів, до ступом до результатів аналізу.

Грицишен Д.О. виділяє наступні види економічного аналізу за рівнями: суб'єктивно-об'єктні: за відношенням до користувача (внутрішній, зовнішній), організаційна форма (централізований, децентралізований, інтегрований), періодичність проведення (разовий, періодичний, систематичний), повнота охоплення об'єктів (суцільний, вибірковий); методологічний рівень: за способом проведення (евристичні методи, розрахунково-аналітичні методи), за методикою дослідження (порівняльний, ситуаційний, кореляційний, факторний, рейтинговий, SWOT-аналіз, інші), обсяг дослідження (комплексний, тематичний).

Виходячи із вищевикладеного пропонуємо наступну класифікацію економічного аналізу формування та реалізації державно-приватного партнерства (табл. 1).

**Класифікація економічного аналізу формування та реалізації
державно-приватного партнерства**

Ознака	Вид	Характеристика
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
За суб'єктом здійснення аналітичних процедур	Внутрішній	Аналітичні процедури здійснює відповідальна особа – працівник підприємства-приватного партнера. Зазвичай на етапах реалізації проекту – поточний, оперативний та ретроспективний аналіз проекту
	Зовнішній	Аналітичні процедури здійснює залучений суб'єкт господарювання – консалтингова фірма. Здійснює консалтингова фірма на замовлення органу державної влади. Зазвичай передінвестиційний аналіз – техніко-економічна оцінка проекту.
Організаційна форма	Централізований	Здійснюється на етапах реалізації проекту державно-приватного партнерства, відділом, за яким закріплені роботи із здійснення аналітичних процедур
	Децентралізований	Здійснюється децентралізовано на етапах реалізації проекту державно-приватного партнерства, різними суб'єктами. Є можливість здійснення аналітичних процедур навіть різними учасниками державно-приватного партнерства як працівниками так із залученням сторонніх осіб на умовах договору
	Інтегрований	Поєднує в собі елементи децентралізованої та централізованої форми організації економічного аналізу. Залежить від специфіки проекту державно-приватного партнерства
Періодичні проведення	Разовий	Здійснюється лише один раз. Прикладом є техніко-економічна оцінка проекту державного приватного партнерства, що здійснюється сторонньою особою на замовлення органу державної влади
	Періодичний	Здійснюється періодично для виконання певного завдання або оцінки досягнення цілей проекту державно-приватного партнерства за певний період. Наприклад, фінансовий аналіз або аналіз досягнення ефектів за певний період часу або етап реалізації проекту
	Систематичний	Здійснюється постійно для оперативної та поточної оцінки стану реалізації проекту державно-приватного партнерства
Зміст аналізу	Комплексний	Аналітичні процедури застосовуються для оцінки ефективності формування або реалізації державно-приватного партнерства в цілому. Прикладом є техніко-економічна оцінка проекту державно-приватного партнерства перед оголошенням конкурсу
	Тематичний	Аналітичні процедури застосовуються для оцінки окремого об'єкту або ефекту певного учасника проекту державно-приватного партнерства

1	2	3
За часовими формами	Стратегічний	Здійснюється аналітична оцінка зовнішнього середовища, можливих загроз, переваг та можливостей проекту державно-приватного партнерства. До стратегічного аналізу можна віднести техніко-економічну оцінку проекту перед оголошення конкурсу щодо обрання приватного партнера
	Поточний (оперативний)	Здійснюється аналітична оцінка реалізації проекту державного приватного партнерства із метою формування інформаційного простору поточного управління
	Ретроспективний	Аналізується процес реалізації проекту за певний звітний період або по закінченню строку договору про державно-приватне партнерство
За сукупністю об'єктів аналітичного дослідження	Фінансовий аналіз	Здійснюється оцінка фінансових показників та економічних вигід від реалізації проекту державно-приватного партнерства, оцінюються фінансові ризики та фінансовий стан державно-приватного партнерства
	Техніко-економічний	Оцінюються техніко-економічні показники реалізації державно-приватного партнерства
	Соціально-економічний	Здійснюється аналітична оцінка соціально-економічних ефектів, які отримано або буде отримано в результаті реалізації проекту державно-приватного партнерства

Запропонована класифікація економічного аналізу формування та реалізації державно-приватного партнерства враховує властивості даного виду діяльності та дозволить сформуванню інформаційний простір для забезпечення інформаційних потреб як учасників державно-приватного партнерства, так і зацікавлених сторін.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Калабухова С.В. Систематизація видів аналітичного забезпечення управління суб'єктами підприємницької діяльності / С.В. Калабухова // Вчені записки, 2012 р. – № 14. – С. 146-152.
2. Лазаришина І.Д. Економічний аналіз в Україні: історія, методологія, практика: Монографія. – Рівне: НУВГП, 2005. – 369 с.
3. Олійник О.В. Формування моделі систематизації видів та напрямів економічного аналізу // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Економічні науки. – 2009. – № 2 (48). – С. 125-139.

Шинкар Ю.С.
студентка
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ

Оцінка ефективності бюджетних програм є актуальною темою дослідження на даний час. Ефективність бюджету вимірюється, щоб з'ясувати, чи державна установа та діяльність яку вона проводить досягають своїх цілей та є кількісно вираженою сумою, вартістю або результатом діяльності, якої вказано, на скільки добре і на якому рівні, товарах або послугах наданих клієнтам / громадськості протягом певного періоду часу.

Основним завданням Бюджетного кодексу України (БКУ) [1], є створення підстав для подальшого розвитку програмно-цільового методу (ПЦМ) в бюджетному процесі на основі середньострокового бюджетного планування, вдосконалення системи державного фінансового контролю із посиленням відповідальності учасників бюджетного процесу, зміцнення фінансової основи місцевих бюджетів. Так, згідно із п. 18 Прикінцевих та перехідних положень БКУ місцеві бюджети застосовують ПЦМ у бюджетному процесі, однією із складових якого є оцінка ефективності бюджетних програм [2].

В умовах реформування бюджетної сфери актуальним є вимірювання ефективності бюджету. Потреба в кращій інформації для підтримки урядових видаткових рішень може бути забезпечена через оцінку [3]. Існує величезний невикористаний потенціал оцінки для покращення якості державного бюджетування, який тільки зараз починає працювати у багатьох міністерствах фінансів. В таких країнах, як Нідерланди, Франція та Сполучені Штати, зараз проводяться зусилля з посилення оцінки та систематичного підключення до підготовки бюджету. У той же час зусилля, спрямовані на зміцнення зв'язку бюджетування та оцінки, продовжуються і в тих рідкісних країнах, як Канада, яка ніколи не втрачала уваги до зв'язку [4].

Напружені державні фінанси після глобальної фінансової кризи вимагають жорстких рішень щодо того, як витратити обмежені державні ресурси на незмінне. Навіть ті уряди, які не займаються політикою «жорсткої економії», стикаються з набагато меншими бюджетними обмеженнями. Міністерства фінансів все більше розуміють, що хороші огляди витрат залежать від якості аналізу державних витрат, на якій вона ґрунтується, і що оцінка має відігравати важливу роль, допомагаючи визначити відповідні варіанти економії. Існує також зростаюче розуміння того, що оцінка має відігравати ключову роль у бюджеті на виконання завдань, а саме про систематичне використання інформації про ефективність для підвищення якості бюджетування та прийняття рішень про фінансування. На загальнодержавному рівні одна з найважливіших завдань полягає у поліпшенні ефективності розподілу ресурсів – тобто, щоб забезпечити виділення обмежених ресурсів на ті області, які надаватимуть найбільшу користь.

Щоб реалізувати свій потенціал Україні, як інструмент бюджетування, оцінку також потрібно змінити. Це те, що канадці визнали кілька років тому, і що змусило їх розробляти нову загальнодержавну оціночну політику. Зростаючий попит з боку органів, відповідальних за прийняття бюджетних рішень, для отримання кращої інформації для підтримання жорстких рішень щодо того, де можна витратити кошти та куди їх скоротити, є величезною можливістю для оцінювачів збільшити обсяг їх внесків до державного управління. Це можливість, яка повинна бути використана.

Отже, розробка ефективної оцінки бюджету вимагає чітко визначених стратегій формулювання та впровадження для створення показників ефективності. Ці стратегії змінюються залежно від пріоритету країни для вимірювання результатів, а також про масштаби та темпи її реформування. У будь-якому випадку необхідно постійно покращувати якість та значущість показників для інформування державних процесів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бюджетний кодекс України: від 08.07.2010 р. № 2456-VI (зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради. – 2010. – № 50-51. – ст. 572. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
2. Науково–практичний коментар до Бюджетного кодексу України / [заг. ред. Ф. О. Ярошенка]. – К.: Зовнішня торгівля; УДУФМТ, 2010. – 592 с.
3. Дрозд І. К. Бухгалтерський облік та внутрішній аудит у державному секторі (Міжнародні стандарти внутрішнього аудиту державного сектору. Ч.2.): навч. посіб. // І. К. Дрозд, О. О. Чечуліна. – К.: Аграрна наука, 2009. – 192 с.
4. Наказ Міністерства фінансів України про затвердження Методичних рекомендацій щодо здійснення оцінки ефективності бюджетних програм. – 2011. – № 608.

Щирська А.Ю.

*здобувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Житомирського національного агроекологічного університету*

Кочин Т.М.

*здобувач кафедри обліку і аудиту
Житомирського національного агроекологічного університету
м. Житомир, Україна*

РАХУНКИ ТА ПОДВІЙНИЙ ЗАПИС ЯК ЕЛЕМЕНТИ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

Рахунки та подвійний запис є основоположними елементами методу бухгалтерського обліку, саме вони стали основою сучасного бухгалтерського обліку, сформувавшись понад 5 століть тому. Рахунки та подвійний запис є невід’ємними одне від одного елементами методу бухгалтерського обліку, адже перший є засоби зберігання інформації, а інший засобом відображення на

рахунках. Саме тому розглянемо їх у взаємозв'язку в контексті забезпечення якості облікової інформації.

Дані елементи методу мають свою довготривалу історію трансформації, модифікації та функціонального спрямування. «Сьогодні рахунку виступають носіями систематизованої і узагальненої бухгалтерської інформації. У сучасній розумінні рахунок бухгалтерського обліку – це спосіб угруповання здійснених господарських операцій за економічно однорідними ознаками з метою поточного відображення наявності та руху окремих видів майна, джерел його утворення, господарських процесів і результатів діяльності. Поняття рахунки бухгалтерського обліку формувалося протягом тисячоліть. Воно змінювалося і удосконалювалося як з розвитком науки бухгалтерського обліку, так і в зв'язку зі змінами, що відбуваються в суспільстві. Оскільки вчені в різних країнах по-різному розуміли зміни, що відбуваються в суспільстві, цілком природно, що неоднозначним було і формулювання суті і завдань рахунків бухгалтерського обліку» [3, с. 35].

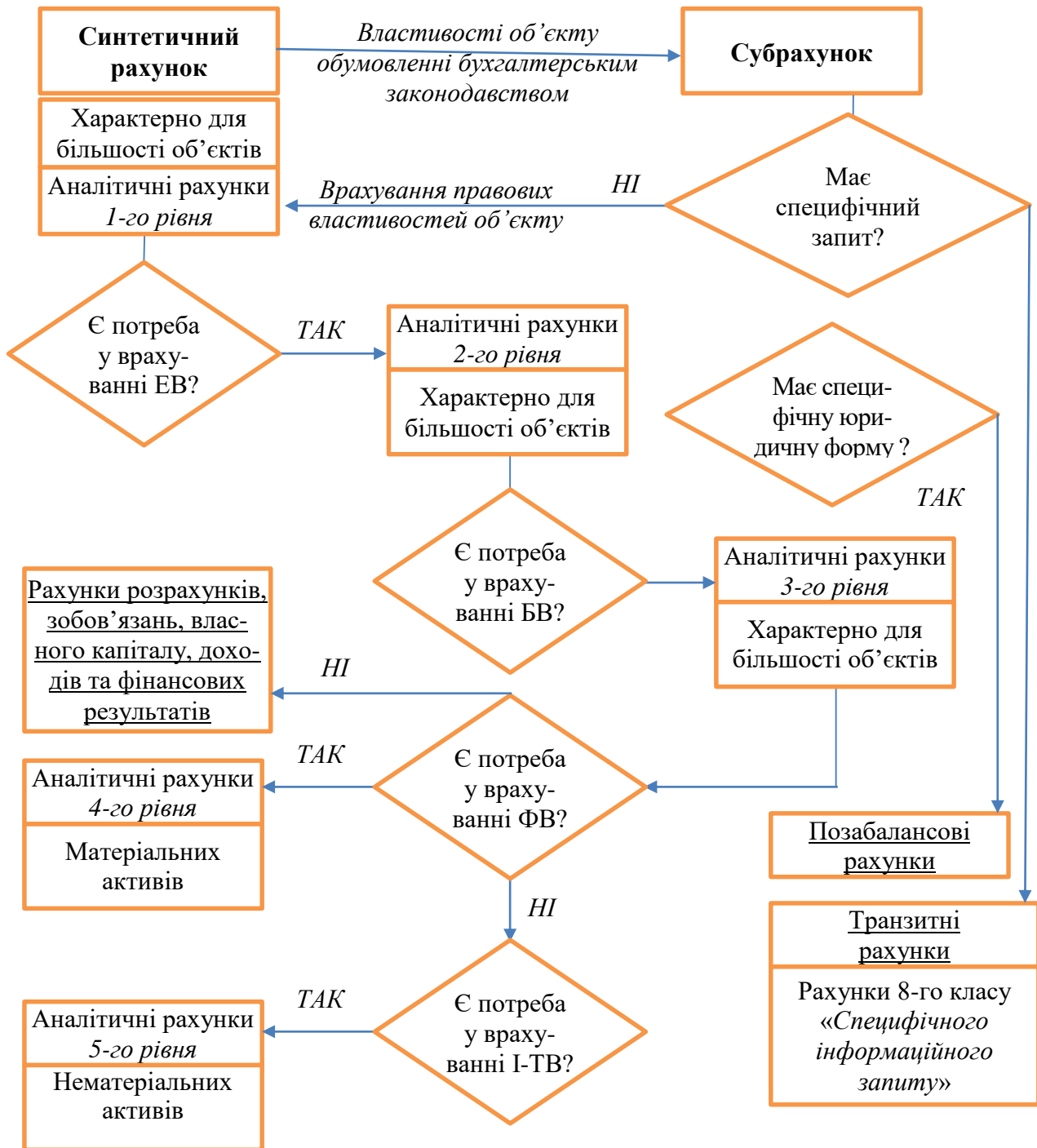
Сучасна система рахунків бухгалтерського обліку в Україні передбачає групування об'єктів бухгалтерського обліку за наступними видами рахунків:

- за відношенням до балансу: балансові, небалансові, позабалансові, транзитні;

- за видами об'єктів: активи (оборотні, необоротні), власний капітал, зобов'язання (довгострокові та короткострокові); витрати, доходи, фінансові результати, витрати за елементами.

Зміни у нормативному регулюванні системи рахунків бухгалтерського обліку відбуваються систематично із зміною властивостей об'єкту, трансформацією запитів користувачів, реформуванням державної політики в сфері бухгалтерського обліку. Так, інструкції із застосування плану рахунків піддавалися змінам: підприємств та організацій введено в дію у 1999 році, по 2018 р. мали 17 змін та доповнень; банків України введено затверджений постановою правління Національного банку України у 2004 р., по сьогоднішній день кількість змін сягає 26-ти змін та доповнень; організацій державного сектору затверджений наказом Міністерства освіти і науки у 2015 р і на сьогоднішній день має 2 зміни.

Це вказує на мінливість даного елементу методу бухгалтерського обліку до змін у властивостях об'єкту управління. Досліджуючи план рахунків бухгалтерського обліку підприємств та організації нами ідентифіковані елементи структури та визначено напрями їх змін у відповідності до властивостей об'єкту бухгалтерського обліку та якісних характеристик інформаційних ресурсів. В результаті пропонуємо наступні зміни до процедури використання плану рахунків бухгалтерського обліку та подвійного запису, що дозволить врахувати усі властивості (фізичні, інформаційно-технологічні, економічні, правові та бухгалтерські) об'єкту бухгалтерського обліку (рис. 1).

Рис. 1. Розвиток системи рахунків бухгалтерського обліку в забезпеченні якості інформаційних ресурсів

Розвиток системи рахунків бухгалтерського обліку для забезпечення якості інформаційних ресурсів пропонуємо в розрізі наступних положень:

- робочий план рахунків бухгалтерського обліку на підприємстві повинен бути гармонізований з обліковою політикою підприємства та враховувати специфіку інформаційно-комп'ютерних технологій, які застосовуються;
- організація аналітичного обліку за кожним окремим об'єктом або групою об'єктів бухгалтерського обліку повинна забезпечити більшість властивостей об'єкту або групи об'єктів. При чому, така можливість є реальною, та не

збільшити витрат часу на відображення тієї чи іншої господарської операції за умови використання інформаційно-комп'ютерних технологій бухгалтерського обліку. Зауважимо також, що за окремими об'єктами немає сенсу враховувати усі властивості, адже це зможе знизити якість бухгалтерської інформації, саме тому при формуванні облікової політики, бухгалтер застосовує професійне судження, першим етапом, якого є обґрунтування корисності окремих властивостей об'єкту для користувачів;

– позабалансові рахунки є тим класом рахунків, які передбачають специфічні правові властивості об'єкту бухгалтерського обліку, або ж об'єктів щодо яких існує специфіка використання в господарській діяльності підприємства. Так, діючим планом рахунків передбачено: «позабалансові рахунки призначені для узагальнення інформації про наявність і рух: цінностей, що не належать підприємству, але тимчасово перебувають у його користуванні, розпорядженні або на зберіганні (об'єкти оперативної (операційної) оренди основних засобів, матеріальні цінності на відповідальному зберіганні, переробці, комісії, монтажі); умовних прав і зобов'язань підприємства (застави, гарантії, зобов'язання тощо); бланків суворого обліку; списаних активів (нестачі цінностей, дебіторська заборгованість) для спостереження за можливістю їх відшкодування винними особами (боржниками); амортизаційних відрахувань» [2]. В даному напрямі пропонуємо наступні зміни до вказаного класу рахунків бухгалтерського обліку в частинні рахунків: 1) 02 «Активи на відповідальному зберіганні» доповнити субрахунками: 026 «Активи, що отримало підприємство-оператор спільної діяльності»; 027 «Активи, що перебувають в державній або комунальній власності та отриманні згідно договору про державно-приватне партнерство»; 028 «Активи, що отриманні в результаті інших специфічних юридичних підстав»; 2) 03 «Контрактні зобов'язання» передбачити субрахунки за окремими видами контрактів; 3) 05 «Гарантії та забезпечення надані» та 06 «Гарантії за забезпечення отримані» передбачити субрахунки за окремими видами договорів, що передбачають гарантії; 4) 09 «Амортизаційні відрахування» передбачити субрахунки за окремими об'єктами необоротних активів;

– для забезпечення врахування окремих властивостей об'єкту бухгалтерського обліку або запиту користувача, що неможливо передбачити організацією аналітичного обліку пропонуємо використання транзитних рахунків бухгалтерського обліку. Діючим планом рахунків передбаченні такі рахунки для облікового відображення витрат за елементами – Клас 8. Витрати за елементами. Пропонуємо змінити даний клас рахунків бухгалтерського обліку наступним чином: Клас 8 «Рахунки специфічного інформаційного запиту». Вперше пропозиції, щодо використання даного класу рахунків бухгалтерського обліку для забезпечення окремих інформаційних запитів містяться в монографії В.В. Євдокимова, Д.О. Грицишена та К.Ю. Поляк «Інформаційна модель управління господарською діяльністю в умовах надзвичайних ситуацій» [1]. Пропонуємо в плані рахунків бухгалтерського обліку передбачити зазначенні вище зміни щодо назви рахунків та дозволити підприємствам окремо впроваджувати субрахунки та аналітичні рахунки виходячи зі специфіки діяльності підприємства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Євдокимов В.В., Грицишен Д.О., Поляк К.Ю. Інформаційна модель управління господарською діяльністю в умовах надзвичайних ситуацій: монографія. – Житомир: ЖДТУ, – 2016. – 200 с.
2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
3. Счетоведение: Монографія в 3-х частях / [Под науч. ред. проф. М.Я. Штейнмана]. – Житомир: ЖГТУ, 2008. Ч. 1. Развитие учений о бухгалтерских счетах / Н.М. Малюга, М.Я. Штейнман, Е.П. Боримская [Предисл. Ф.Ф. Бутынца], 2008. – 376 с. – 300 экз. – ISBN 978-966-683-198-2

СЕКЦІЯ 10. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Вдовиченко К.О.

студентка

Вінницького національного аграрного університету

Науковий керівник: Волонтир Л.О.

кандидат технічних наук, доцент,

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Роль інформаційних технологій на теперішній складно переоцінити. Вони беруть участь в обліку, плануванні, управлінні, обміні інформацією – на будь-якому підприємстві будь-якої галузі – від використання програм обліку (1С.Бухгалтерія, 1С.Підприємство, Парус) чи обміну податковими накладними (MeDoc) до переведення функціонування бізнесу майже в повністю автоматичний режим (наприклад, Інтернет магазини, де всі етапи покупки товару проходять виключно онлайн).

Інформаційні технології забезпечують динамічну координацію дій за рахунок використання сучасних засобів зв'язку та програмних засобів комп'ютерних мереж. Інформаційна комп'ютерна мережа може органічно під'єднуватися до всесвітньої комп'ютерної мережі INTERNET [1].

Першою перевагою інформаційних технологій є економія часу та зусиль. Знайти постачальника можна просто розіславши запити потенційним постачальникам та проаналізувавши отримані комерційні пропозиції.

Швидкий доступ до інформації теж відіграє важливу роль. Відповідь на будь-яке питання можна знайти за лічені хвилини, дуже важливо вчасно отримати та проаналізувати потрібну інформацію.

Інтернет також дозволяє формувати «чисту» конкуренцію, оскільки потенційні клієнти чи працівники завжди можуть знайти відгуки про компанію.

Полегшується і пошук персоналу – серед безлічі сайтів пошуку роботи можна швидко і без затрат знайти ряд кандидатів.

З використанням Інтернету можливим стає навчання персоналу навіть без відриву від роботи.

Сучасні технології дають можливість суттєво розширити ринки, на котрих діє компанія – для цього не обов'язково фізично бути присутнім в тому чи іншому регіоні.

Технології полегшують бізнес-планування, дозволяючи моделювати економічні процеси і таким чином прогнозувати можливі наслідки реалізації певних проектів.

Однією з найбільш важливих технологій, що полегшують ведення бізнесу, є «хмарна» технологія – Cloud computing, тобто віддалене зберігання та обробка даних. Вона передбачає перенесення всіх програм чи додатків на віддалений сервер. Такі технології дозволяють суттєво економити кошти, оскільки власнику бізнесу не потрібно розгортати власні потужності.

Переваги Cloud computing [4]:

- Легкість доступу.
- Збереження інформації.
- Економічний ефект і висока якість послуги.
- Забезпечення спільної роботи.
- Неможливість рейдерського захоплення бізнесу.

Основним суб'єктом, що найбільш широко використовує хмарні технології – це малий та середній бізнес, оскільки для них економія коштів та захист інформації відіграють ключову роль. За оцінками спеціалістів, перехід на хмарні технології дозволяє скоротити витрати на 20% [5].

Актуальним є створення так званих віртуальних підприємств [6, с. 152-153], які являють собою групу підприємств, що працюють в спільному інформаційному просторі над виконанням одного завдання, але при цьому вони можуть знаходитися в різних містах, країнах чи континентах. Така система співпраці формує можливості по виконанню практичного будь-якого замовлення.

Яскравим прикладом проникнення інформаційних технологій на всі етапи функціонування підприємства є програмне забезпечення для створення бізнес-плану. Такі програми можуть не лише прораховувати важливі показники, а й навіть формувати звіти з описом проекту. Особливо актуально це для малого бізнесу, оскільки не всі мають достатньо знань та інформації для самостійного проведення аналізу та правильного розрахунку затрат, вигод та показників прибутковості та інвестиційної привабливості, а замовлення послуги по складанню бізнес-плану у спеціалізованих компаній є достатньо дорогим.

В США компанія Palo Alto Software пропонує програму Business Plan Pro, що містить набір заготовок, за допомогою яких можна проводити розрахунки, не потребуючи спеціальних знань чи експертних порад [7, с. 76-77]. Більше того, Palo Alto Software надає програмне забезпечення по бізнесплануванню

Університету в штаті Орегон, локальним центрам розвитку малого бізнесу, SCORE офісам (некомерційна організація, що займається наставництвом малого бізнесу) [7, с. 76].

В Україні прикладом такої програми є Програмний комплекс «Бізнесплан» та сайт, на якому містяться відповідні інструкції по роботі з програмою [7].

Поширення таких програм суттєво полегшує організаційні процеси по створенню власного бізнесу. Використання таких програм можливе і діючими підприємствами. Інформаційні технології формують не лише нові зовнішні можливості, а й внутрішні. При цьому мова йде не лише про прискорення обміну інформацією всередині компанії, а й про формування чи підтримку корпоративної культури, розширення можливості комунікації з партнерами. Це стає можливо завдяки поширенню нових трендів – корпоративного порталу та корпоративних соцмереж.

Корпоративний портал за визначенням спеціалістів – це всі інформаційні ресурси компанії, доступ до яких можливий через Інтернет або мобільний додаток [8].

Така система формує переваги не лише з точки зору можливості швидкого доступу до потрібної інформації, але і підвищує ефективність роботи компанії. Так, будь-який працівник може протягом кількох хвилин в загальній базі віднайти потрібну інформацію.

Корпоративна соцмережа є менш формальним засобом обміну інформацією, проте дозволяє створювати більш згурповану та дружню команду.

По суті це аналог соціальних мереж, як, наприклад, Facebook, але лише для співробітників компанії. В Україні прикладами успішного впровадження корпоративних соціальних мереж в бізнес є JTІ Ukraine та МТС Україна.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гава Ю. Роль сучасних технологій в економіці / Ю.Гава // Економіст. – 2006. – № 6. – С. 61-63.
2. Каркавчук В., Черчук А. Оптимізація управління інформаційною безпекою підприємства / В.Каркавчук, А.Черчук // Проблеми становлення інформаційної економіки в Україні: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми становлення інформаційної економіки в Україні». – Львів: Ліга-Прес, 2015. – С. 190-191.
3. Орлик О. В. Інформаційні технології управління готелями / О. В. Орлик, Ю. С. Лужанська // Інформатика та інформаційні технології: студ. наук. конф., 20 квітня 2015 р.: матер. конф. – Одеса: ОНЕУ, 2015. – С. 12-15.
4. Рудковський О. Які ж насправді переваги надає «хмара» порівняно із десктопними додатками? [Електронне джерело] – Режим доступу: http://www.business.ua/opinions/khmarn_tekhnolog_dlya_b_znesu-268935/
5. Сайт Торгово-промислової палати України [Електронне джерело]. – Режим доступу: http://www.ucci.org.ua/visti/ukr/news/2016/11/17/40_.shtml
6. Рамазанов С.К., Степаненко О.П., Тимашова Л.А. Р 21 Методи антикризового управління. Монографія. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2004. – 192 с.
7. Клінцов Л. М. Інформаційні системи та технології для створення бізнес-планів малих підприємств / Л. М. Клінцов, М. В. Міщенко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 1 (5). – С. 74-78.
8. Головна сторінка сайту інтернет-підтримки ПК «Бізнес План» [Електронне джерело]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/bisnesplanpoltntu/>
9. Анна Кравець Навіщо потрібна корпоративна соцмережа і як її створити? [Електронне джерело]. – Режим доступу: http://forbes.net.ua/ua/explain/management_and_staff/1375370-navishcho-potribna-korporativna-socmerezha-i-yak-yiyi-stvoriti

Наукове видання

**БІЗНЕС, ЦИФРОВІ ІННОВАЦІЇ
ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО:
СТАН, АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ
ТА НАУКОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК**

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
(Львів, 22 грудня 2018 року)

Частина II

Редактор – *Ю.С. Павленко*
Технічний редактор – *О.М. Кричук*
Коректор – *О.М. Забела*

Підписано до друку 28.12.2018. Формат 60x84/16.
Ум.-друк. арк. 6,28. Замовлення № 1218/65. Ціна договірна.
Віддруковано з готового оригінал-макета.
Гарнітура Times New Roman.
Папір офсетний. Цифровий друк. Наклад 100 прим.

Надруковано у поліграфічному центрі
Львівської економічної фундації
м. Львів, проспект Чорновола, 7
Тел. +38 (063) 204 34 31